

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hande ALGAN

**İLKÖĞRETİM OKUL BAHÇELERİNİN TASARLANMASINDA PAYDAŞ
KATILIMLI YAKLAŞIM**

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

ADANA, 2008

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**İLKÖĞRETİM OKUL BAHÇELERİNİN TASARLANMASINDA
PAYDAŞ KATILIMLI YAKLAŞIM**

Hande ALGAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

Bu tez 22/12/2008 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Oybirliği İle Kabul Edilmiştir.

İmza:.....

Yrd. Doç. Dr. Cengiz USLU

DANIŞMAN

İmza:.....

Prof. Dr. Faruk ALTUNKASA

ÜYE

İmza:.....

**Yrd. Doç. Dr. Ebru
DERETARLA GÜL**

ÜYE

Bu tez Enstitümüz Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında Hazırlanmıştır.

Kod No:

**Prof. Dr. Aziz ERTUNÇ
Enstitü Müdürü**

Bu Çalışma Ç.Ü. Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi Tarafından Desteklenmiştir.

Proje No: ZF2008YL4

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

ÖZ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İLKÖĞRETİM OKUL BAHÇELERİNİN TASARLANMASINDA
PAYDAŞ KATILIMLI YAKLAŞIM**

Hande ALGAN

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI**

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Cengiz USLU

Yıl : 2008 Sayfa: 143

Jüri : Yrd. Doç. Dr. Cengiz USLU

Prof. Dr. Faruk ALTUNKASA

Yrd. Doç. Dr. Ebru DERETARLA GÜL

Bu çalışmada, ilköğretim okul bahçelerinin tasarlanma sürecinde, paydaşların eğilim ve istemleri doğrultusunda alan tasar önerileri geliştirilmiştir.

Birinci aşamada araştırma alanının fiziksel, kültürel ve mevcut durum analizi yapılmıştır. İkinci aşamada ulusal ve uluslararası standartlar incelenmiştir. Üçüncü aşamada Adana kent merkezinde 5 farklı bölgeden 10 resmi ilköğretim okulunda öğrenci, eğitimci ve okul aile birliği üyeleri ile karar verici ve uzmanlardan oluşan paydaşlara anketler uygulanmış ve öncelikli talepleri belirlenmiştir. Son aşamada elde edilen tüm veriler doğrultusunda 2 okul bahçesi için kavramsal tasar ve bir tip tasar önerisi geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim, Okul Bahçeleri, Tasar, Kavramsal Tasar, Paydaş.

ABSTRACT

MSc THESIS

DESIGNING PRIMARY SCHOOLYARDS WITH THE STAKEHOLDER JOINT APPROACH

Hande ALGAN

**DEPARTMENT OF LANDSCAPE ARCHITECTURE
INSTITUTE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES
UNIVERSITY OF CUKUROVA**

Supervisor : Assist. Prof. Dr. Cengiz USLU

Year : 2008 **Page:** 143

Jury : Assist. Prof. Dr. Cengiz USLU

Prof. Dr. Faruk ALTUNKASA

Assist. Prof. Dr. Ebru DERETARLA GÜL

In this study, primary schoolyard area design suggestions were developed by the stakeholders proneness and demands during the design process.

At first step, research area's physical, cultural and existing circumstance analysis were done. Secondly, national and international standards were analysed. Thirdly, questionnaires were applied to students, educators, parent-teacher association members and decision makers with specialists as being stakeholders at 10 former primary schools, selected from different districts of 5 regions of Adana city center and determined their preference claims. As a result 2 schoolyard conceptual design and a type design suggestions were developed by the direction of all results.

Keywords: Primary Schools, Schoolyards, Design, Conceptual Design, Stakeholder.

TEŞEKKÜR

Tez konumun belirlenmesi ve yürütülmesinde beni yönlendiren, desteğini, yakın ilgisini ve değerli bilgisini esirgemeyen danışman hocam, Sayın Yrd. Doç. Dr. Cengiz USLU'ya, çalışmam sırasında bilgi, görüş ve desteklerini esirgemeyen, Sayın Prof. Dr. Faruk ALTUNKASA, Sayın Yrd. Doç. Dr. Ebru DERETARLA GÜL, Sayın Doç. Dr. Süha BERBEROĞLU ve Sayın Arş. Gör. Onur BOYACIGİL'e,

Tezimin okul ulaşımlarında ve anket uygulamalarında yardımlarından ve manevi desteğinden dolayı arkadaşım Mehmet Onur ŞAHLAR'a,

Anketlerin uygulanmasına katkıda bulundukları için T.C. Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü Kültür Bölümü çalışanları, anketlerin uygulandığı tüm okulların idareci, öğrenci, eğitimci, okul aile birliği üyeleri ve Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı, Mimarlık ve Sosyoloji Bölümleri Öğretim Görevlileri'ne,

Son olarak tez çalışmamın her aşamasında her türlü maddi ve manevi desteğini esirgemeyen anne ve anneanneme her zaman yanımda oldukları için teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

SAYFA

ÖZ	I
ABSTRACT	II
TEŞEKKÜR	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÇİZELGELER DİZİNİ	VI
ŞEKİLLER DİZİNİ	IX
1. GİRİŞ	1
1.1. Kuramsal Çerçeve	2
1.1.1. İlköğretim Çağı Çocukları, Çocukların Bireysel Etkinliklere ve Grup Etkinliklerine Katılımları.....	2
1.1.2. İlköğretim Çağı Çocuklarının Okul Bahçelerindeki Alan Gereksinimleri.....	4
1.1.3. İlköğretim Okul Bahçelerinin Tasarlanmasında Önemli İlkeler.....	13
1.1.4. İlköğretim Okullarında Eğitimin Dış Mekanda Sürdürülebilme Olanakları.....	18
1.1.5. İlköğretim Okul Bahçeleriyle İlgili Standartlar ve Mevcut Yasal Düzenlemeler.....	22
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	28
3. MATERYAL VE METOD	41
3.1. Materyal	41
3.2. Metod	64
3.2.1. Tasarlama Ölçütlerinin Belirlenmesi.....	64
3.2.2. Anket Çalışması	67
3.2.3. Örnek Olarak Seçilen Okullardaki Mevcut Durum Analizi (Sörvey).....	72
3.2.4. Anket Bulguları Doğrultusunda En Büyük ve En Küçük Bahçe Alanına Sahip 2 Okul İçin Kavramsal Tasarların Geliştirilmesi.....	72

3.2.5. Anket Bulguları Doğrultusunda Adana Koşullarına Uygun Örnek İlköğretim Okul Bahçesi Tip Tasar Oluşturulması.....	72
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	74
4.1. Sörvey Bulguları	74
4.2. Paydaşların Eğilim ve İstemleri.....	79
4.2.1. Mevcut Faaliyetler	79
4.2.2. İstenilen Faaliyetler	80
4.2.3. Eğitim ve Sosyal-Kültürel Faaliyet Mekanları	81
4.2.4. Tören ve Kutlamaların Yapıldığı Alanın Şekli	84
4.2.5. Halk Oyunları, Dans Etkinlikleri ve Çeşitli Kutlama Çalışmaları İçin Zemin İstekleri	86
4.2.6. Oyuna Yönelik Alanlar	87
4.2.7. Oyun Aletleri	89
4.2.8. Farklı Yaş Gruplarına Yönelik Oyun Alanları	93
4.2.9. Oyun Alan/Alanları Etrafında Sınırlama Elemanı	94
4.2.10. Spor Alanları	95
4.2.11. Gölgeleme Öğeleri	97
4.2.12. Oturma Birimleri	99
4.2.13. Bahçe Çevreleme Elemanları	100
4.2.14. Sessiz ve Gürültülü Ayrı Alan İstekleri	104
4.2.15. Öğretmenler İçin Özel Dinlenme Alanları	104
4.2.16. Okul Bahçelerinde Tüm Dış Mekan ve Donatılarla İlgili Sorunlar	105
4.3. Okul Bahçesi Kavramsal Tasarların Geliştirilmesi ve Örnek Tip Tasar Oluşturulması	107
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	117
KAYNAKLAR	126
ÖZGEÇMİŞ	131
EKLER	132

ÇİZELGELER DİZİNİ**SAYFA**

Çizelge 1.1.	Yaş Gruplarına Yönelik Dış Mekan Oyun Aletleri ve Gelişimler	7
Çizelge 1.2.	Minimum Yüzey Derinlikleri ve Düşüş Yükseklikleri	8
Çizelge 1.3.	İlkokul Sahaları İçin Tavsiye Edilen Standartlar	23
Çizelge 1.4.	Öğrencilerin Çeşitli Tercih Sırasına Göre İstenen Oyun Türlerinin Ortalama Dağılımları	24
Çizelge 3.1.	Bölgelere Göre Kullanıcıların Birey Sayısı ve Oransal Dağılımı	69
Çizelge 4.1.	Okulların Devre Türleri, Toplam Öğrenci Sayıları, Bahçe Büyüklükleri ve Öğrenci Başına Düşen Alan Miktarı	74
Çizelge 4.2.	Okul Bahçelerinde Bulunan Kullanım Alanı Türleri	75
Çizelge 4.3.	Okul Bahçelerinde İlköğretim Öğrencilerine Yönelik Bulunan Donatı Öğeleri	76
Çizelge 4.4.	Okul Bahçelerinin Zemin Kaplama Türlerinin Oransal Dağılımları	77
Çizelge 4.5.	Okul Bahçelerinde Çok Amaçlı Kullanım Alanları	78
Çizelge 4.6.	İlköğretim Okul Bahçelerindeki Mevcut Faaliyetlerin Uygulamadaki Öncelik Düzeylerinin Oransal Dağılımı	80
Çizelge 4.7.	İlköğretim Okul Bahçelerindeki Faaliyetlerin İsteğe Bağlı Öncelik Düzeylerinin Oransal Dağılımı	80
Çizelge 4.8.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Eğitim ve Sosyal- Kültürel Faaliyet Mekanlarının Oransal Dağılımı	82
Çizelge 4.9.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Tören ve Kutlamaların Yapıldığı Alan Şeklinin Oransal Dağılımı	84
Çizelge 4.10.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Halk Oyunları, Dans Etkinlikleri ve Çeşitli Kutlama Alanı Zemin Türlerinin Oransal Dağılımı	86

Çizelge 4.11.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Oyun Alanlarının Oransal Dağılımı	87
Çizelge 4.12.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Sınıf Gruplarına Göre Olması İstenilen Oyun Alanlarının Oransal Dağılımı	89
Çizelge 4.13.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Oyun Aletlerinin Oransal Dağılımı	90
Çizelge 4.14.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Sınıf Gruplarına Göre Olması İstenilen Oyun Aletlerinin Oransal Dağılımı	92
Çizelge 4.15.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Farklı Yaş Gruplarına Yönelik Oyun Alanlarının Oransal Dağılımı	93
Çizelge 4.16.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Oyun Alanları Etrafında Sınırlama Elemanı İsteğinin Oransal ve Ağırlıklandırılmış Dağılım	94
Çizelge 4.17.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Oyun Alanları Etrafında Sınırlama Elemanı İsteğinin Bölgeler ve Kent Genelindeki Kullanıcı Gruplarına Göre Oransal Dağılımı	95
Çizelge 4.18.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Spor Alanlarının Oransal Dağılımı	96
Çizelge 4.19.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Gölgeleme Öğelerinin Oransal Dağılımı	98
Çizelge 4.20.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Oturma Birimlerinin Oransal Dağılımı	99
Çizelge 4.21.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Bahçe Çevreleme Elemanının Oransal Dağılımı	101
Çizelge 4.22.	Gruplandırılmış Bahçe Çevreleme Elemanlarının Ağırlıklandırılmış Dağılımı	102
Çizelge 4.23.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Sınırlama Elemanının Bölgeler ve Kent Genelindeki Kullanıcı Gruplarına Göre Oransal Dağılımı	103
Çizelge 4.24.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Sessiz ve Gürültülü Ayrı Alan İsteklerinin Oransal ve Ağırlıklandırılmış Dağılımı	104

Çizelge 4.25.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Öğretmenler İçin Özel Dinlence Alanı İsteğinin Oransal ve Ağırlıklandırılmış Dağılımı	104
Çizelge 4.26.	İlköğretim Okul Bahçelerindeki Sorunların Oransal Dağılımı	105
Çizelge 4.27.	Faaliyet Alanlarının Kümlerine Göre Öncelikli Tercih Sıralaması ve Okulların Kavramsal Tasar Önerisinde Kullanılan Alanlar	107
Çizelge 4.28.	Kavramsal Tasar Önerileri Alan Özellikleri	112
Çizelge 4.29.	Oyun Aletlerinin Olduğu Alanların Özellikleri	115

ŞEKİLLER DİZİNİ

SAYFA

Şekil 3.1.	Araştırma Alanı ve Belirlenen İlköğretim Okullarının Konumları	43
Şekil 3.2.	Celalettin Sayhan İlköğretim Okulu Plan Görünüş	44
Şekil 3.3.	Celalettin Sayhan İlköğretim Okulu Beton Zemin İle Kaplı Basketbol Sahası	44
Şekil 3.4.	Celalettin Sayhan İlköğretim Okul Bahçesi Beton Zemin İle Kaplı Tören Alanı	45
Şekil 3.5.	Celalettin Sayhan İlköğretim Okul Bahçesi Genel Sert Zemin Alanları	45
Şekil 3.6.	Cumhuriyet İlköğretim Okulu Plan Görünüş	47
Şekil 3.7.	Cumhuriyet İlköğretim Okulu Beton Zemin İle Kaplı Futbol Sahası	47
Şekil 3.8.	Cumhuriyet İlköğretim Okul Bahçesi Dinlence Alanı	48
Şekil 3.9.	Cumhuriyet İlköğretim Okul Bahçesi Sert Zemin Alanları ve Büyük Ağaçlar	48
Şekil 3.10.	Buhara İlköğretim Okulu Plan Görünüş	49
Şekil 3.11.	Buhara İlköğretim Okulu Tel İle Çevrili Basketbol Sahası ve Sundurma	49
Şekil 3.12.	Buhara İlköğretim Okulu Kilitli Parke Taş İle Döşenmiş Badminton Sahası ve Çok Amaçlı Tören Alanı	50
Şekil 3.13.	Buhara İlköğretim Okulu Tel İle Çevrili Çatı Sistemli Anasınıfı Oyun Alanı	50
Şekil 3.14.	24 Kasım İlköğretim Okulu Plan Görünüş	51
Şekil 3.15.	24 Kasım İlköğretim Okulu Beton Zemin İle Kaplı File Demirleri Bozulmuş Voleybol Sahası	51
Şekil 3.16.	24 Kasım İlköğretim Okul Bahçesi Sert Zemin Alanları	52
Şekil 3.17.	24 Kasım İlköğretim Okul Bahçesi Sert Zemin Alanları ve Yeşil Alanlar	52
Şekil 3.18.	İkinci İnönü İlköğretim Okulu Plan Görünüş	53

Şekil 3.19.	İkinci İnönü İlköğretim Okulu Beton Zemin İle Kaplı Basketbol Sahası ve Jimnastik Barı	53
Şekil 3.20.	İkinci İnönü İlköğretim Okul Bahçesi Alle Görünüşü	54
Şekil 3.21.	İkinci İnönü İlköğretim Okul Bahçesi Çöp Bidonlarının Yer Aldığı Gölge Alan	54
Şekil 3.22.	Cafer Recai Gizer İlköğretim Okulu Plan Görünüş	56
Şekil 3.23.	Cafer Recai Gizer İlköğretim Okulu Beton Zemin İle Kaplı Basketbol-Voleybol Sahası	56
Şekil 3.24.	Cafer Recai Gizer İlköğretim Okulu Tribün Görevi Yapan Sundurma	57
Şekil 3.25.	Cafer Recai Gizer İlköğretim Okulu Beton Tören Alanı ve Sert Zemin Oyun Alanı	57
Şekil 3.26.	Töbank İlköğretim Okulu Plan Görünüş	58
Şekil 3.27.	Töbank İlköğretim Okulu Beton Zemin İle Kaplı Spor Sahaları	58
Şekil 3.28.	Töbank İlköğretim Okulu Sıkıştırılmış Toprak Zemin İle Kaplı Oyun Alanı	59
Şekil 3.29.	Töbank İlköğretim Okul Bahçesi Dinlenme Alanları	59
Şekil 3.30.	Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okulu Plan Görünüş	60
Şekil 3.31.	Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okulu Beton İle Kaplı Tören Alanı	60
Şekil 3.32.	Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okul Bahçesi Sert Zemin Görünüşleri	61
Şekil 3.33.	Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okulu Anasınıfı Kulübesi	61
Şekil 3.34.	Karşıyaka İlköğretim Okulu Plan Görünüş	62
Şekil 3.35.	Karşıyaka İlköğretim Okulu Beton Zemin İle Kaplı Basketbol Sahası	62
Şekil 3.36.	Karşıyaka İlköğretim Okulu Beton Zemin İle Kaplı Voleybol Sahası	63
Şekil 3.37.	Karşıyaka İlköğretim Okulu Sıkıştırılmış Toprak Zemin İle Kaplı Dinlenme Alanı	63

Şekil 3.38.	Şehit Öğretmen Sait Korkmaz İlköğretim Okulu Plan Görünüş ..	65
Şekil 3.39.	Şehit Öğretmen Sait Korkmaz İlköğretim Okulu Beton Zemin İle Kaplı Basketbol ve Voleybol Sahası	65
Şekil 3.40.	Şehit Öğretmen Sait Korkmaz İlköğretim Okulu Sıkıştırılmış Toprak Zemin İle Kaplı Futbol Sahası	66
Şekil 3.41.	Şehit Öğretmen Sait Korkmaz İlköğretim Okulu Sıkıştırılmış Toprak Zemin ve Ağaçlarla Kaplı Serbest Koşma ve Oynama Alanı	66
Şekil 3.42.	Çalışmada Uygulanan Yöntemin Akış Şeması	73
Şekil 4.1.	İlköğretim Okul Bahçelerindeki Faaliyetlerin İsteğe Bağlı Öncelik Düzeylerinin Ağırlıklandırılmış Dağılımı	81
Şekil 4.2.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Eğitim ve Sosyal-Kültürel Faaliyetlere Yönelik Alanların Ağırlıklandırılmış Dağılımı	83
Şekil 4.3.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Tören ve Kutlamaların Yapıldığı Alan Şeklinin Ağırlıklandırılmış Dağılımı	85
Şekil 4.4.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Halk Oyunları, Dans Etkinlikleri ve Çeşitli Kutlama Alanı Zemin Türlerinin Ağırlıklandırılmış Dağılımı	87
Şekil 4.5.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Oyun Alanlarının Ağırlıklandırılmış Dağılımı	88
Şekil 4.6.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Oyun Aletlerinin Ağırlıklandırılmış Dağılımı	91
Şekil 4.7.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Farklı Yaş Gruplarına Yönelik Oyun Alanlarının Ağırlıklandırılmış Dağılımı	94
Şekil 4.8.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Spor Alanlarının Ağırlıklandırılmış Dağılımı	97
Şekil 4.9.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Gölgeleme Ögelerinin Ağırlıklandırılmış Dağılımı	98

Şekil 4.10.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Oturma Birimlerinin Ağırlıklandırılmış Dağılımı	100
Şekil 4.11.	İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Bahçe Çevreleme Elemanının Ağırlıklandırılmış Dağılımı	102
Şekil 4.12.	İlköğretim Okul Bahçelerindeki Sorunların Ağırlıklandırılmış Dağılımı	106
Şekil 4.13.	Töbank İlköğretim Okulu Kavramsal Tasar Önerisi	109
Şekil 4.14.	İkinci İnönü İlköğretim Okulu Kavramsal Tasar Önerisi	110
Şekil 4.15.	1200 Öğrenci Kapasiteli İlköğretim Okul Bahçesi Tip Tasar Önerisi	111

1. GİRİŞ

Toplumumuzun temel taşlarını oluşturan çocukların belirli bir yaştaki olgunluğa gelinceye kadar gelişmesindeki en önemli faktörler sosyal ve fiziksel çevredir. İlköğretim çağındaki çocukların zamanlarının büyük bir kısmının okulda geçtiği düşünülürse okul bahçelerinin çocukların gelişimine yönelik büyük bir potansiyele sahip olduğu görülmektedir.

İlk toplumsallaştırma kurumu olan okul, eğitim ve öğretim sürecinde iki temel işleve sahiptir. Bunlardan biri uyum, diğeri bilgilenmedir. Ancak yapılan bir araştırmada, öğrencilerin okulla ilgili algıları incelendiğinde, okulla ilgili en sık dile getirdikleri işlevin “bilgi sağlayıcılık” işlevi olduğu saptanmıştır (Öğülmüş, 1997: Yavuzer, 2001’den).

Oysa okulun sosyal bir çevre olarak toplumsallaştırma işlevi, çocuğun sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklere uyumu, bilgilendirme işlevine kıyasla çok daha önemlidir (Yavuzer, 2001).

Toplumun sürekliliğine yönelik önemli bir öge durumunda olan çocuğun, geleceğin toplumunun niteliğini belirleyici özellikleri taşıdığından, oluşturulan mekanlar bütününde ana çıkış noktası olarak ele alınması, çağdaş bir anlayış içinde gereklidir (Ergin, 1982).

Okul bahçeleri; büyük ya da küçük, güzel ya da çirkin, eylemsiz ya da eylem olanaklı olup olmadığına bakılmaksızın okulların “dış çevreleri” olarak tanımlanmaktadır. Koşulları ne şekilde olursa olsun her birinin toplumun sağlık göstergesi olarak nitelendirilmektedir. Islah edilmemiş, niteliği bozulmuş okul bahçelerinin okul ve bulunduğu mahalle hakkında olumsuz mesajlar verdiği, aktif ve dinamik okul bahçelerinin ise her ikisine de canlılık kattığı gözlemlenmiştir (Menino, 2000).

Yapılan araştırmalara göre okul bahçeleri doğru bir şekilde düzenlendiğinde bahçede oyun, spor, eğitim ve sosyal-kültürel faaliyetlere yönelik olanaklar oluşmakta ve böylece çocukların birçok alanda gelişimine katkı sağlanmakta olduğu tespit edilmiştir.

1 Mart 1923 günü Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılış nutkunda Mustafa Kemal Atatürk uygulamalı eğitimin önemini vurgulayan şu konuşmayı yapmıştır. “Eğitim ve öğretimde uygulanacak yöntem, bilgiyi insan için gereksiz bir süs, bir baskı aracı ya da bir uygarlık zevkinden çok, yaşamda başarıya ulaşmayı sağlayan, işe yarar ve kullanılabilen bir araç durumuna getirmektedir. Uygulamaya dayanan ve yaygın bir eğitim öğretim için yurdun önemli merkezlerinde çağdaş kitaplıklar, çeşitli hayvan ve bitkileri içine alan bahçeler, konservatuarlar, atölyeler, müzeler, galeriler, sergi salonları kurmak gerekli olduğu gibi, ilçe merkezlerine dek bütün yurdun basımevleriyle donatılması gerekmektedir” (Oğuzkan, 1983: Şenyüz, 2008’den).

Mustafa Kemal Atatürk’ün nutku ve ilköğretim kurumlarıyla ilgili mevcut yasal düzenlemeler incelendiğinde; günümüzde eğitim sürecinin yalnızca akademik becerilerin kazandırıldığı bir süreçten çok, bireylerin kendi öğrenme ihtiyaçlarını karşılayabildikleri, sosyal, kültürel, zihinsel ve fiziksel gelişimlerine katkı sağlamayı amaçlayan bir süreç olarak nitelendirildiği görülmektedir. Çocuğun gelişimine katkıda bulunan ve uygulamalı eğitime en iyi örneği oluşturan unsur okul bahçeleridir.

Bu çalışmada amaç, Adana kenti örneğinde resmi ilköğretim okul bahçelerinde aranacak ölçütlerin nitelik ve niceliklerinin, okul paydaşlarının (karar verici, öğrenci, eğitimci, okul aile birliği üyeleri, uzman) görüşleri ile saptanarak elde edilen bulgular doğrultusunda; mevcut okullarda alan kullanım tasarımlarının geliştirilmesinin yanı sıra yeni inşa edilecek ilköğretim okul bahçeleri için tip bir modelinin tasarlanmasıdır.

1.1. Kuramsal Çerçeve

1.1.1. İlköğretim Çağı Çocukları, Çocukların Bireysel Etkinliklere ve Grup Etkinliklerine Katılımları

27.08.2003 tarihli 25212 sayılı “Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği”nde, “Zorunlu Öğrenim Çağı”: 6-14 yaş grubundaki çocukların gördüğü eğitim-öğretim süresini kapsayan çağı ifade eder tanımlaması yapılmıştır.

Bu tanımlamaya göre ilköğretim çağı çocuklarının yaş yelpazesinin geniş olduğu apaçık görülmektedir. Bu durum farklı yaş gruplarının farklı istek ve eğilimleri olduğunu ortaya çıkartmaktadır.

Kılbaş (2001)'ın bildirdiğine göre yaş düzeylerine göre etkinliklere katılım şu şekildedir:

6-9 yaş grubunun (1-3. sınıflar) enerjisi yeterli olmadığı gibi dayanıklılığı da azdır. Eklem bağları kuvvetli olmayıp, kemikleri yumuşaktır ancak fazla hareketlidirler. Fiziksel etkinlik gereksinimleri ise, takım oyunları, tırmanma, avcılık, kovalamaca türündendir. Az organize olan oyunlarla ilgilenirler. Rekabet içeren oyunlar oynar, ritim, şarkı, doğa, hayvanlar ve koleksiyon başlıca ilgilerindendir.

9-12 yaş grubunun (3-6. sınıflar) dayanıklılığı artmış olup, sağlıklıdırlar. Elleri zayıf ve kuvvetsizdir. Eşgüdüm otomatikleşmeye başlamıştır. Yüksek organizeli etkinlikler ilgilerini geliştirir. Kendi kişisel performansını öne çıkartır ve çok fazla yarışmacıdırlar. Değişik sporlardan hoşlanırlar ve kendilerini denemek isterler. Kızlar ritimden hoşlanırlar ve takım sporları, yüzme, grup oyunları, bayrak yarışmaları ve atletizmin diğer dalları popülerdir. Kamp yapma, müzik dinleme ve kitap okumaktan hoşlanırlar.

12-15 yaş grubu (6-8. sınıflar) ergenlik çağı yaşı olarak kabul edilmektedir. Bu yaş grubunda vücutla ilişkilerine göre spor dallarına yönelim de cinsiyetler arasında farklılaşma gösterir. Dışarıdaki etkinliklerden hobiler, el sanatları, oyun etkinlikleri ve spordan hoşlanırlar. Mekanik aletler ilgilerini çeker. Okuma, izcilik ve eğlence partilerine katılırlar.

Young (1997)'ın bildirdiğine göre ise ilkokul çağı öğrencileri çeşitli türdeki aktivite ve grup oyunları gibi fiziksel aktivitelere dahil olmaktan hoşlanırlar. Buna göre;

6-7 yaşındaki çocuklar (1. sınıflar) atma, top yakalama, hoplama, zıplama ve tırmanma türündeki aktivitelere meraklıdırlar (Brett, Moore&Provenzo, 1993: Young 1997'den). Zihinsel (egzersiz, dramatik, yapısal ve organize oyunlar) ve sosyal (bireysel, paralel, çağrışımlı, işbirlikçi) her türlü oyunu oynayabilirler (Frost, 1981: Young, 1997'den).

8-10 yaşları arasındaki çocuklarda (2-4. sınıflar) denge, koordinasyon ve güç gerektiren jimnastik ve takım oyunlarına katılabilirler. Daha büyük çocuklar ise arkadaşlarıyla zaman geçirmeyi daha çok severler. Böylelikle söylenebilir ki, okul bahçeleri denge, koordinasyon ve güç gerektiren çalışmaları yapabilecekleri alanlar ile birlikte öğrencilerin grup oyunları ve birbirleriyle sosyal etkileşim içerisine girebilecekleri alanlardan oluşmalıdır (Brett, Moore&Provenzo, 1993: Young 1997'den).

Piaget'in 7-11, Erickson'un 5-12 yaş aralığındaki çocuklar olarak tanımladığı okul çağı çocuklarının karmaşık kurallı, fiziksel ve sosyal beceriler gerektiren oyunlarla oynayabildikleri ortaya çıkmaktadır (Wardle, 2003a: Johnson ve ark., 2005'den)

Ancak birçok okul ve park oyun alanlarının okul çağı çocuklarının motor oyun ihtiyaçlarını karşıladıkları, sosyal ve kurallı oyun ihtiyaçlarını karşılayamaz nitelikte olduğu saptanmıştır. Okullarda okul öncesi çocuklara yönelik oyun alanları haricinde okul çağı çocuklarının da kendilerine hitap edebileceği oyun alanlarının mutlaka bulunması gerekmektedir (Johnson ve ark., 2005).

1.1.2. İlköğretim Çağı Çocuklarının Okul Bahçelerindeki Alan Gereksinimleri

Çocukların gelecekte fiziksel ve ruhsal açıdan sağlıklı birer birey olarak yetişebilmeleri için sosyal, fiziksel, duygusal ve zihinsel becerilerini geliştirebilecekleri ortam ve imkanlara ihtiyaçları vardır. Bu becerilerin geliştirilebilmesi için; eğitim, oyun ve spor, sosyal-kültürel faaliyetler ile tören ve kutlamalara yönelik çeşitli faaliyetler bu bilinçle bir arada düşünülmelidir. Tüm bu faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği en uygun ve etkili yerler okul bahçeleridir. Bu doğrultuda düzenlenen okul bahçelerinde öğrenme olanakları genişlemekte ve daha esnek bir öğrenme alanı oluşmaktadır.

Tanrıverdi (1987), Laberge ve ark. (2000), Tanner (2000), Pickard (2002), Scholastic Ltd. (2004), New Jersey School Outdoor Area Working Group (2007)'un

çalışmaları doğrultusunda ilköğretim çağı çocuklarının okul bahçelerindeki alan gereksinimleri aktivite türlerine göre şu şekilde gruplandırılabilir:

- a. Fiziksel Aktivite Alanları
- b. Dinlenme Alanları
- c. Sessiz Alanlar
- d. Doğal Alanlar
- e. Sanat, Müzik, Gösteri ve Kutlama Alanları
- f. Aktivite Ceppleri
- g. Tören Alanları
- h. Özel Alanlar

a. Fiziksel Aktivite Alanları

Fiziksel aktivite alanları öğrencilerin birlikte olabildikleri, egzersiz yapabildikleri, kaslarını geliştirebildikleri ve yeni beceriler kazanabildikleri alanlardır. Öğrencilerin enerjilerini ortaya çıkarabilmelerini sağlayan bu alanlar okulda yer alan en önemli yerlerdir (Tanner, 2000).

Okulda geçirilen gün boyunca gerçekleştirilen düzenli fiziksel aktiviteler çocuğun obezite riskini azaltmakla birlikte odaklanma yeteneğini, dikkat seviyesini geliştirir, öz değer ve kendine olan güvenini artırır, böylelikle öğrencinin okulda daha başarılı olmasına ve sosyal performansının artmasına neden olur. Günümüzde okul bahçelerinde spor yapabilmek üzere planlanmış alanlar sıklıkla görülmektedir. Halbuki fiziksel aktivite alanları sadece spor alanlarından oluşmamalıdır. Bu alanlardan spor seven öğrenciler faydalanabilmektedirler. Spor sevmeyen öğrenciler için ise alternatif fiziksel faaliyet oyun alanları ve türleri mutlaka düşünülmesi gereken bir unsurdur. Fiziksel aktivite alanlarını oyun ve spor alanları olarak 2 ana grupta incelemek mümkündür.

i. Oyun Alanları

Yetişkinler tarafından boşa geçen zaman olarak görülebilen oyun, çocuğun kendini, duygularını ifade edebildiği, yeteneklerini geliştirebildiği, yaratıcı potansiyelini kullanabildiği en önemli fırsattır. Çocuk için en doğal ve en aktif öğrenme ortamı olan oyun çocuklara araştırma, gözlem yapma, keşfetme, yeni beceriler geliştirme ve başarısızlık endişesi duymadan yeni ve değişik roller alma imkanı sağlar. Ayrıca çocuk, arkadaşlarıyla birlikte oynadığı oyunda paylaşma, yardımlaşma, çevre ile olumlu ilişkiler kurma, kurallara uyma, başkalarının haklarına saygı gösterme, karar verme ve sorumluluk alma gibi temel toplumsal kuralları da öğrenmekte ve toplum ile daha yakın kültürel bir bağ oluşturabilmektedir. Çocuk için yaşamı öğrenme aracı olan oyun, onun fiziksel, duygusal, sosyal, zihinsel ve dil gelişimi açısından çok büyük öneme sahiptir.

Okul bahçelerinde oyun aktiviteleri ve planın birbiriyle doğru bir bağlantı içerisinde olması için oyun alanları 5 kategoriye ayrılmalıdır: “Oyun aletleriyle oynanan oyunlar”, “takım oyunları”, “bireysel ya da küçük grup oyunları”, “kum oyunları”, “dramatik oyunlar”.

- Oyun Aletleriyle Oynanan Oyunlar:

Genellikle 5-12 yaş grubu olmakla birlikte çeşitli yaş gruplarına yönelik de tasarlanan dış mekan oyun aletleri çocukların sosyal, duygusal, fiziksel ve zihinsel gelişimlerine katkıda bulunmaktadır. Bu alanlarda salıncak, tırmanma birimleri ve kaydırak gibi çocuklar tarafından sevilen oyun aletleri bulunmalıdır. Bunlarla birlikte ilgi çekici ve eğitsel niteliği olan oyun aletlerine de yer verilebilir. Genellikle küçük yaştaki çocuklar için uygun olan tırmanma, atlama birimleri ve kaydırak gibi oyun aletleri de alanda ayrıca düşünülmelidir (Laberge ve ark., 2000). Yapılan incelemeler oyun aletlerinin 5-9 yaş arası çocukların yüksek, 9-15 yaş grubu çocukların ise orta oranda gelişimlerine katkıda bulunduğu tespit edilmiştir (Department of Defense, 2004).

Wellhousen (2002) ve Department of Defense (2004)'e göre dış mekan oyun alanlarında yaş gruplarına yönelik öncelikli olarak tercih edilen oyun aletleri, bunların çocukların gelişimleri üzerine etkileri ve aletlerin olması gereken maksimum yükseklikleri Çizelge 1.1.'de görülmektedir:

Çizelge 1.1. Yaş Gruplarına Yönelik Dış Mekan Oyun Aletleri ve Gelişimler

Oyun Aletleri	Yaş Grupları		Gelişimler				Maksimum Yükseklik
	5-9	9-12	S	F	D	Z	5-12 Yaş
Denge Çubukları	X	X		X	X	X	400mm
Kum Kasası/Havuzu	X		X	X	X	X	-
Oyun Evi	X		X		X	X	1.800mm (max. çatı sırtı yüksekliği)
Tırmanma Direği	X	X		X	X	X	1.400mm
Tünel	X	X		X		X	1.400mm
Kaydırak	X	X		X	X		1.400mm (kaydırak giriş yüksekliği)
Çok Yönlü Salıncak	X	X	X	X	X	X	2.400mm (max. giriş yüksekliği)
Tahterevalli	X	X	X	X	X		-
Yaylı Oyuncaklar	-	-	X	X	X	X	750mm (oturma yüksekliği)
Salıncak	X	X		X	X		2.400mm (max. giriş yüksekliği) 450mm (min. oturma yük.)
Barfiks Demiri	X	X		X	X		2.100mm
Paralel Barlar	X	X		X	X		900mm
Oyun Panoları	X	X	X	X	X	X	950mm (min)
Sallanma Çubukları	X	X		X	X	X	2.100mm
Tırmanma Ağı	X	X		X	X	X	90°-2.400mm 60°-1.400mm
Teleferik	X	X		X	X		2.100mm
Çoklu Oyun Aletleri	X	X		X		X	1.400mm (platform yük.)

S: Sosyal F: Fiziksel D: Duygusal Z: Zihinsel

Oyun aletlerinin olduğu alanlarda düşme ve sert zeminlerden kaynaklanan yaralanmalar çok fazla olduğundan, yaralanmaları en aza indirmek için bu alanların bulunduğu zemin ve çevresi üniter materyal veya yarı dolgulu materyallerle kaplı olmalıdır (Laberge ve ark., 2000).

Üniter materyal ile oluşturulan yüzeyler, kauçuk mat yüzey ya da kauçuk türü materyallerin bağlayıcılarla birleştirilerek zemine dökülmesiyle oluşturulan yüzeylerdir. Bu zeminlerin darbe emilim kapasiteleri zamanla hafiflemektedir (Laberge ve ark., 2000).

Yarı dolgulu materyaller ile oluşturulan zeminler ise kum, çakıl ve ahşap parçaları/talaş ile oluşturulan yüzeylerdir. Bu materyaller yeterli kalınlıkta olduklarında zeminde dolgu oluşturulabilmektedir. Yarı dolgulu materyallerin kalınlığı oyun aletlerinin yüksekliğine göre daha çok ya da az olabilmektedir. Ancak zamanla alanın kullanılmasıyla materyal ve darbe emilim kapasitesi azalmaktadır (Laberge ve ark., 2000).

Herhangi bir düşme tehlikesine sebep olabilecek oyun aletlerinin altı ve çevresinde asfalt, halı kaplama, beton, toprak ya da çim yüzey kesinlikle kullanılmamalıdır. Önerilen yüzeyler en az 9inç (22,86cm) derinliğinde olmalıdır. Ancak bu yüzeyler kullanıldıkça %25'i sıkışmaktadır. Buna göre örneğin en az 9inç derinlik verilmesi düşünülen yüzeyin sıkışma payı da hesaplanarak 12inç (30,48cm) olarak düşünülmesi gerekmektedir. Sık kullanılan oyun aletlerinin yüzeyleri bozulmaya uğradığı için o tür alanlara daha sık bakım yapılmalıdır. Düşüş yüksekliğine göre yüzey derinlikleri Çizelge 1.2.'de görülmektedir (U.S. Consumer Product Safety Commisison, 2008):

Çizelge 1.2. Minimum Yüzey Derinlikleri ve Düşüş Yükseklikleri (U.S. Consumer Product Safety Commisison, 2008)

Yüzey Derinliği (İnç)	Yüzey Materyali	Düşüş Yüksekliği (Fit)
9	Kauçuk Mat Yüzey	10
9	Kum	4
9	Çakıl	5
9	Talaş	10

Bu alanlarda yaralanmaların en aza indirgenmesi için zeminin doğru dolgu çeşitleriyle döşenmesinin yanı sıra belirli aralıklarla bakım ve kontrol de mutlaka yapılmalıdır.

- Takım Oyunları:

Bayrak yakalama, yakan top, vb. oyunlar okul bahçelerinde oynanabilecek popüler takım oyunlarıdır. Takım oyunları için düzenlenen alanlar birbirlerini engelleyecek şekilde konumlandırılmamalı ve oyun aletlerinin olduğu güvenli alanlarda bu oyunlar oynanmamalıdır (Laberge ve ark.,2000). Bazı top oyunları için sert zeminler tercih edilmektedir. Diğer oyunlar için çim alanlar düşünülebilir (Department of Defense, 2004).

- Bireysel veya Küçük Grup Oyunları:

Seksek, atlama, zıplama gibi bireysel ya da küçük grup oyunları için okul bahçesinde mutlaka özel bir alan düşünülmelidir. Takım oyunlarının oynandığı alanlara göre çok daha küçük alanlar yeterlidir. Belirlenen standartlara göre bu alanlar oyun aletlerinin olduğu ve takım oyunlarının oynandığı alanlardan fiziksel olarak ayrı düşünülmeli ve bu oyunlarla diğerlerinin birbirlerini engelleyecek şekilde konumlandırılmamalıdır (Laberge ve ark.,2000).

- Kum Oyunları:

Genellikle oyun aletlerinin altında düşmelere karşı koruyucu zemin olma özelliğini gösteren kum zeminlerde oyun oynanması uygun değildir. Bu yüzden çocuklar için ayrıca kum oyunları oynayabilecekleri özel bir kum oyun alanı oluşturulmalıdır. Buna göre 10 çocuk için 4m²'lik bir kum oyun alanı yeterlidir. Daha çok okul öncesi çocuklar için uygun bir oyun alanı türüdür. Derinliği en az 20cm, ideal olarak da 45cm olarak düşünülmelidir (Laberge ve ark.,2000). 5-9 yaş grubu çocukların gelişimlerine orta oranda katkıda bulunduğu tespit edilmiştir (Department of Defense, 2004).

- Dramatik Oyun Alanı:

Dramatik oyun alanları, tüm ilköğretim yaş grubunun ilgisini çekmekle birlikte çocuklarda karar verme, öğrenme, paylaşma duygularının gelişmesinde etkili alanlar olarak nitelendirilmektedir.

Bu alanların 5-9 yaş grubu çocukların gelişimlerine orta, 9-15 yaş grubu çocukların gelişimlerine ise düşük oranda katkıda bulunduğu tespit edilmiştir. Buna göre 5-9 yaş grubu çocuklar için oyun evi, oyun platformları, patikalar, doğal alanlar, gölgelik birimler, su unsurları ve oturma birimlerinden oluşan bir oyun bahçesi, 9-15 yaş grubu çocuklar için de rol yapabilecekleri, platformların ve oturma birimlerinin bulunduğu küçük performans alanları oluşturulabilir. Oyun bahçeleriyle kum oyun alanları bitişik olarak düzenlenebilir. Performans alanları aktif oyun alanlarından uzakta olacak şekilde tasarlanmalıdır (Department of Defense, 2004).

ii. Spor Alanları

Spor aktivitelerine katılan öğrencilerin fiziksel güç kazanımlarıyla birlikte tıpkı oyun kazanımlarında olduğu gibi zihni gelişmeye, toplumsallaştırmaya, ahlaka ve karakter eğitime önemli katkısı olan zihinsel, sosyal ve duygusal tepkilerin gelişmesini etkilediği gözlemlenmiştir. Böylece öğrencilerin akademik çalışmalara olan ilgileri artmakta, başarıya yönelmekte ve sorumluluk duyguları gelişmektedir.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü'nün İlköğretim Spor Etkinlikleri Dersi Öğretim Programı'nda 1-3., 4-5. ve 6-8. sınıflarda aynı öğrenim alanları kullanılarak kazanımların içeriklerinin genişletilerek pekiştirilmesi ve önceki öğrenme temellerinin üzerine yenilerinin eklenmesi amaçlanmıştır. Buna göre, 1-3. sınıflara yer değiştirme, dengeleme, nesne kontrolü gerektiren hareketler gibi temel hareket becerilerinin öğretimi amacıyla "Hareket Eğitim Modeli"nin, 4-8. sınıflara ise çocuğun ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda futbol, basketbol, voleybol gibi spor branşlarına özgü beceri, bilgi ve tutumların öğretilmesi amacıyla "Spor Eğitimi Modeli"nin benimsendiği bildirilmektedir. 4-5. sınıflara spor branşlarına yönlendirme ve bu branşta yoğun eğitim verilmekte olduğu, 6 ve 8.

sınıflarda ise branşlarda ilerleme, ders dışı ve okul dışı çalışmalara daha fazla yönelme aşamalarının yaşandığı bildirilmektedir.

Spor alanlarını türlerine göre “bireysel sporlar”, “alan mücadele sporları” ve “file ve raket sporları” olmak üzere 3 grupta incelemek mümkündür.

- Bireysel Sporlar: Jimnastik, atletizm, karate, okçuluk, eskrim gibi bireysel ve eşli etkinliklerin spor dallarını içeren sporlardır.
- Alan Mücadele Sporları: Futbol, basketbol, hentbol gibi spor dallarını içeren sporlardır.
- File ve Raket Sporları: Voleybol, badminton, tenis, masa tenisi gibi spor dallarını içeren sporlardır.

b. Dinlence Alanları

Okul bahçelerinde dinlence alanları mutlaka bulunmalıdır. Ağaçlar, çalılar ve piknik masalarıyla düzenlenebilecek bu alanlar çeşitli nedenlerden dolayı fiziksel aktivitelere ya da oyunlara katılamayan öğrenciler için önemli alanlardır (Laberge ve ark., 2000). Bahçenin belirli yerlerinde toplu oturma alanları şeklinde düşünülebileceği gibi oyun ve spor alanlarının çevresi gibi belirli noktalarda da düşünülebilir (Department of Defense, 2004).

c. Sessiz Alanlar

Okul bahçelerinde arkadaşlık ilişkilerini geliştirici ve geniş, gürültülü, aktif oyun alanlarından ayrı alanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu tür alanlar satranç, bilmece gibi küçük pasif oyunların oynanabileceği şekilde veya öğrencilerin toplanabileceği şekilde tasarlanmalıdır. Öğrencilerin kendilerini yenileyebilmelerine ve dinlenmelerine olanak tanıyan alanlardır.

Bu alanlarda banklar, bahçeler veya informal oturma alanları sessiz toplantı veya sohbetler için küçük grupların ilgisini çekecektir (Earthartist, 2005).

d. Doğal Alanlar

Okul bahçelerinin tamamında çeşitli türde ağaç, çalı, çiçek, çim alanlar ve yer örtücülerle doğal alanlar oluşturulabileceği gibi bahçenin belirli yerlerinde özel sebze ve meyve bahçesi, mini botanik bahçesi, küçük hayvanların gezinebileceği mini hayvanat bahçesi, havuz gibi doğal alanlar da oluşturulabilir. Bu alanlar çocukların daha yaratıcı oyun oynayabilme olanağına, daha pozitif sosyal ilişkiler kurmasına neden olmakla birlikte hayatı ve dersleri öğrenmelerinde aktif bir rol oynamaktadır. Oluşturulan bu alanlar ile öğrenciler uygulamaya yönelik çalışmalarda bulunabilecek, hayvanların, bitkilerin gelişimlerine katkıda bulundukları gibi hayatın doğal işleyişini bizzat gözlemleyebilecek, yapılan çalışmaların sonuçlarını elde ettikçe başarı duyguları gelişecek, kendilerine güvenleri artacak ve böylece doğaya saygılı, daha mutlu ve sağlıklı bireyler yetişecektir. Akdoğan (1972)'a göre uygulamaya yönelik oluşturulan bahçe alanı için asgari olarak 800m² yer ayrılmalıdır.

e. Sanat, Müzik, Gösteri ve Kutlama Alanları

Geçmiş zamanlarda sanat, müzik ve gösteri sanatlarının diğer eğitim bilimlerine göre daha önemsiz olduğu düşünülmektedir. Ancak günümüzde bu bilimlerin diğer bilimlerden ayrı tutulamayacak kadar önemli olduğu saptanmış ve okuma, yazma, matematik ve fen bilimlerine doğrudan katkısı olduğu, öğrenmeyi kolaylaştırdığı ispatlanmıştır. Bu etkinlikler için okul bahçelerinde mini bir amfiteyatro oluşturulabileceği gibi isteğe göre açık çim alanlar da düzenlenebilir.

f. Aktivite Cepleri

Küçük grup çalışmaları için bu tür küçük alanlar tasarlanmalıdır (Tanner, 2000).

g. Tören Alanları

Ulusal bayramlar, Atatürk günleri, hafta başı ve bitişinde yapılan bayrak törenlerinin uygulanmasına ilişkin usul ve esasların düzenlendiği “Milli Eğitim Bakanlığı Bayrak Törenleri Yönergesi” incelendiğinde; törenlerin yapılması gereken alanlar olarak belirli bir ifade görülmemekle birlikte “tören alanı” ifadelerinin yer aldığı görülmektedir. Yönergenin 4. maddesinde sabit bayrak direğinin binanın en gösterişli yerine veya ön cephesindeki tören alanına Atatürk Büstü’nün yanına dikilmelidir ifadesi yer almaktadır. Buradan da okul bahçelerinde özel olarak bir tören alanının bulunması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Tanrıverdi (1987)’ye göre tören alanlarının boyutu öğrenci başına 1m² alan sağlanacak şekilde hesaplanmalıdır. İklimi uygun yerlerde zemin çim ile, mümkün olmayan yerlerde ise mastik asfalt, asfalt plaka veya klinker ile kaplanmalıdır.

h. Özel Alanlar

Çocukların yalnız kalabilecekleri denetimli alanların bulunması temel ihtiyaçlardan birisidir. Öğrenciler için okuma alanları, dinleme alanları, alan satrancı, güneş saati alanı, vb. alanlar oluşturulabilir (Tanner, 2000).

1.1.3. İlköğretim Okul Bahçelerinin Tasarlanmasında Önemli İlkeler

Okulların planlanmasında sadece açık alan ayırmakla dış mekan sorunlarına çözüm getirmek mümkün değildir. Ayrılan açık mekanın okulun niteliği, eğitim derecesi, şekli, fonksiyonları, bulunduğu çevrenin sosyal karakteri ve rekreasyon imkanları dikkate alınarak planlanması gerekir (Akdoğan, 1972). Buna göre ilköğretim okul bahçelerinden en iyi şekilde performans elde edebilmek için dikkat edilmesi gereken hususları şu başlıklar altında incelemek mümkündür:

a. Planlama

Planlama aşamasında eğitimci, öğrenci, bakım görevlileri, gençlik kuruluşları, okul aile birliği üyeleri ve konu ile ilgili belediye çalışanlarından oluşan paydaş gruplarının aktif katılımı olmalıdır. Eğitimci, mimar, peyzaj mimarları, mühendis, konu ile ilgili çalışanlar ve diğer ilgili uzman grupları tasarım aşamasında yön gösterici olmalılardır. Tasarıma hakimiyet göstermemelilerdir (New Jersey School Outdoor Area Working Group, 2007).

Planlama, çocuk psikolojisi ön planda tutulacak şekilde okul yönetimi ve okulun hedeflerine yönelik olmalıdır. Alanlar, öncelikli olarak Milli Eğitim Bakanlığı'nın fiziksel eğitime yönelik belirlemiş olduğu aktiviteleri destekleyecek şekilde oluşturulmalıdır. Bu aşamadan sonra bahçede fen bilimleri, dil, sanat, sosyal dersler ve matematik çalışmalarına yönelik alanlar oluşturulabilir (New Jersey School Outdoor Area Working Group, 2007).

Okul ile çevresinin içeriği uyum içerisinde planlanmalıdır. Bahçe etrafında ağaçlarla güçlü bir çevreleme oluşturulmalıdır (Earthartist, 2005).

Okulun tümü ile şehrin yeşil saha sistemi içindeki durumuna önem verilmelidir (Wolf, 1967: Akdoğan 1972'den).

Tasarımın son aşamasında bakım ihtiyaçları ve giderler hesaplanmalıdır (New Jersey School Outdoor Area Working Group, 2007).

b. Oyun ve Spor Alanları

Okul bahçelerinde takım oyunları ve organize oyunların oynanabileceği alanlar çok amaçlı olacak şekilde düşünülmelidir (New Jersey School Outdoor Area Working Group, 2007).

Bahçede tek bir spor türüne ağırlık verilmemeli, birden fazla spor çeşidinin yapılmasına olanak tanınmalıdır (Tanrıverdi, 1987).

Oyun ve teneffüs alanları yeterli olmalı ve konumlarında dershanelerin durumları dikkate alınmalıdır (Wolf, 1967: Akdoğan 1972'den).

Bahçede jimnastik, hafif atletizm sahaları ile oyun yerlerine yeterince alan ayrılmalıdır (Wolf, 1967: Akdoğan 1972'den).

c. Alan Özellikleri

Bahçenin topoğrafyası, konumu, mevsimsel özellikleri ile alanın tarihi, çevresel özellikleri ve mimari dokusu da tasarım aşamasında dikkat edilmesi gereken hususlardan birisidir (New Jersey School Outdoor Area Working Group, 2007).

Çocukların yaratıcılıklarını geliştirmeye yönelik çeşitli ölçeklerde ve tiplerde alanların topoğrafyası yeniden şekillendirilebilir. Tepecikler ve diğer oyun olanaklarını arttırıcı zemin şekilleri güçlü ve yaratıcı oyun olanakları sağlamaktadır (Earthartist, 2005).

d. Doğal Alanlar

Su, bitki örtüsü, hayvanlar, ormanlık alan gibi doğal unsurlar tasarımda öncelikli olarak düşünülmelidir (New Jersey School Outdoor Area Working Group, 2007).

Bahçede doğal çevre çoğaltılmalıdır. Doğal alanlar oyun alanlarıyla bütünleşecek şekilde planlanmalıdır (Earthartist, 2005).

Yoğun yerleşme alanlarında bulunan okullar için daha yüksek yeşil saha standartları tespit edilmelidir (Wolf, 1967: Akdoğan 1972'den),

Bahçedeki plantasyonda, bitki materyali seçiminde ve düzeninde çocuklar için ilgi çekici nitelikler dikkate alınmalıdır, ancak genel çizgileriyle çevre ile uyumu ihmal edilmemelidir (Wolf, 1967: Akdoğan 1972'den).

e. Alan Dağılımı

Küçük sınıflar için çok miktarda yeşil alana ve az tesise, üst sınıflar için daha az yeşil alan ve daha fazla tesise yer verilmelidir (Wolf, 1967: Akdoğan 1972'den).

Dershanelere çok yakın olmamak üzere, en az bir tane açık hava dershanesi tesis edilmelidir (bu dershanenin biyoloji veya diğer çeşit uygulama bahçelerine yakın olmasında yarar vardır) (Wolf, 1967: Akdoğan 1972'den),

Temiz içme su tesisleri ve özellikle oyun ve spor tesislerine yakın yerlerde oturma ünitelerine yer verilmelidir (Wolf, 1967: Akdoğan 1972'den),

Okul öğretmenleri için de bahçede bir dinlenme köşesi ayrılmalıdır (Wolf, 1967: Akdoğan 1972'den),

Okul bahçeleri doğal öğrenme ortamlarından oluşmalıdır. Duvarlara veya oyun zeminlerine güneş saati, harita resmi çizilebilir; doğal bitki örtüsü ve küçük hayvanların yaşayabileceği ortamlar oluşturulabilir (New Jersey School Outdoor Area Working Group, 2007).

Bahçede çoklu kullanımlara yer verilmelidir. Oyun ekipmanları, yüzeyler, alanlar ve yerleşim planı programlı ya da programsız olmak üzere birçok etkinliğe elverişli olarak tasarlanmalıdır (Earthartist, 2005).

Çeşitli oyuncak ve ekipmanların saklanabileceği yerler oluşturulmalı (Earthartist, 2005).

f. Binanın Çevresi

Binanın etrafında yer alan ilk 10m'lik alan güvenliğin sağlanması için gözlem ve gözetlemeye son derece elverişlidir (Earthartist, 2005).

Binanın etrafında yer alan 10-20m uzaklıktaki alan ise çocuğun farklı alanlara kaybolabilmesini sağlar. Bu alan daha çok güç gerektiren aktivitelere uygundur. Bunlar; koşma, fırlatma oyunları, statik oyun aletleri ve sürülebilecek oyuncaklar gibi destek gerektiren oyunlardır. Bu alan aynı zamanda rüzgar gibi çevresel faktörlere de daha çok maruz kalmaktadır (Earthartist, 2005).

Binanın 20m ilerisinde bulunan alan oyun için çok elverişli değildir. Ancak bu alanda gölgelik alanlar, görsel perdeleme, görüntü ve manzaralar oluşturulabilir. Böylelikle oyun alanının etrafı doğal bir alanla çevrelenmiş olur. Bu alanda yapısal ve kontrollü aktiviteler veya saha gezileri yapılabilir. Örneğin; doğal çevre

incelenebilir, organize edilmiş saha oyunları, bahçecilik ve ağaçlandırma aktiviteleri gerçekleştirilebilir (Earthartist, 2005).

g. Yollar

Sınırlandırılmış okul çevresi içerisinde yer alan kullanımlara ve yapılara ulaşım rahat ve güvenli olmalıdır. Öğrencilerin binalarla ve diğer kullanımlara ulaşımını rahatlıkla sağlaması hayati önem taşımaktadır. Binalar arası ulaşım için de üstü kapalı geçitler düşünülebilir (Tanner, 2000).

h. Hava Koşulları ve Tüm Mevsim Oyun

Bahçenin tüm yıl aktif olarak kullanılabilmesi için mevsimsel değişiklikler göz önünde bulundurularak alanlar ve kullanımlar oluşturulmalıdır. Buna göre okul bahçelerinde düşünülmesi gereken en önemli unsur çocukların güneşten korunması olmalıdır. Ayrıca soğuk kış rüzgarlarından koruma ve daha sıcak kış iklimi oluşturulması bahçenin kullanılabilirlik zamanını çoğaltmaktadır (Earthartist, 2005).

i. Etkili Alan Kontrolü

Okul bahçelerinin öğrenme alanlarında büyüklerin/öğretmenlerin oturabileceği birimler ve gözetleme alanları bulunmalıdır. Güvenliği sağlayabilmek için alanda yer alan kör noktalar en aza indirgenmeli ve açık görüş alanları bulunmalıdır (Earthartist, 2005).

j. Giriş

Dış mekan ile iç mekan arasındaki bağlantıyı oluşturan girişlerin ilgi çekici ve sıcak olması çok önemlidir. Öğrenciler ve ziyaretçiler okula ilk olarak buradan giriş yapacakları için ilk izlenim daima önemlidir. Kişide hoş geldiniz hissini yaratmalıdır. Öğrencilerin yaş aralığına göre giriş boyutu uygun bir şekilde tasarlanmalıdır.

Örneğin bir ilköğretim okulu için çok büyük ve koyu renklerle tasarlanmış bir girişin öğrenciler için tehdit edici/korkutucu nitelikte olduğu saptanmıştır (Tanner, 2000).

k. Canlı Manzaralar

İç mekan ve dış mekan alanlarının görünüşleri (bahçeler, hayvanlar, dağlar, çeşmeler, insanlar, vs.) okul tasarımının değerini arttırmaktadır (Tanner, 2000). Manzara, tasarımda her zaman ön planda tutulması gereken bir konudur ve mümkün oldukça çoğaltılmalıdır. Alanda manzara oluşturmak için; alan ağaçlarla çevrelenmeli, ayırt edici (güzel) bitkilendirmeler yapılmalı, doğal materyaller (Örneğin, bitki kasaları) kullanılmalı ve bu manzarayı seyredebilmek için oturulacak alanlar ve oturma birimleri düşünülmelidir (Earthartist, 2005). Görünüşler zihnini ve gözlerin mola vermesini sağlar. Görünüşler perdelerle, maskeleye elemanlarıyla ya da diğer engellerle kapatılmamalıdır (Tanner, 2000).

l. Renkler

Okul bahçe duvarları, sınıf koridorları ve sınıflardaki boya rengi davranışı etkilemektedir. Duvarlar görsel olarak uyarıcı nitelikte olmalıdır (Tanner, 2000).

1.1.4. İlköğretim Okullarında Eğitimin Dış Mekanda Sürdürülebilir Olanakları

Okul bahçeleri müfredattaki dersleri öğrenmede çeşitli olanaklar tanımaktadır. Derslerde anlatılan öğelerin daha iyi algılanması için uygulama çok önemlidir. Okul bahçelerinde eğitimin maksimum derecede uygulanabilirliğini arttırmak için;

- Çeşitli yaş gruplarına uygun farklı ölçülerde oturma gruplarının mutlaka düşünülmesi,
- Güneşten, rüzgardan ve yağmurdan korunmak için gölge oluşturacak birimlerin oluşturulması,

- Okul bahçesinin uygun yerlerinde habitatlar oluşturulması gerekmektedir. Böylece eğitimin farklı alanlarında öğrenme kolaylaşmaktadır (Scholastic Ltd., 2004).

Uygulamalı eğitim olanaklarının oluşturulmasıyla;

- Daha esnek bir öğrenme alanı oluştuğu (Wagner, 2000),
- Öğrencilerin öğrenmek için ilgi ve heveslerinin arttığı (Subramaniam, 2002),
- Çeşitli beceriler kazanan öğrencilerde, gurur ve aidiyetlik duygusunun geliştiği (Israel ve ark., 2000),
- Çevreye duyarlı bireylerin yetiştiği (Fisman, 2001),
- Çocuklarda zorbalık, kabadayılık, vandalizm, kargaşa yaratma, agresiflik gibi anti sosyal davranışların şiddetinin azaldığı,
- Fen, matematik gibi derslerin öğrenimini kolaylaştırmasının yanı sıra çoklu disiplinli dersleri ve problem çözme yeteneğini de geliştirdiği (New Jersey School Outdoor Area Working Group, 2007),
- Doğal çevrenin insan hayatındaki önemi genç yaştaiken kazandırılabilirdiğinden ileriki yaşlarda bireylerin çevre hakkında doğru kararlar almasına sebep olmakta olduğu tespit edilmiştir (New Jersey School Outdoor Area Working Group, 2007).

İlköğretim okul bahçelerinin belirlenen ilkeler ve alan ihtiyaçlarına yönelik tasarlanması ile eğitim-öğretime katkısı ve bazı etkinlik önerileri şu şekildedir (Scholastic Ltd., 2004):

a. Dil Eğitimi ve Piyes

Öğrencilerden şiir yazmaları istendiğinde tüm gün sınıf içerisinde yaratıcılıkları fazla gelişmemektedir. Ancak okumak ve düşünmek için okul bahçesinde oluşturulan sessiz alanlar öğrencilerin yaratıcılığını arttırmakta ve dil eğitimlerinde öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır. Örneğin; öğrencilerden mevsimlerle ilgili bir şiir yazmaları istendiğinde öğrenciler bahçeye çıkartılarak doğayı gözlemlemelerini sağlayacak şekilde tasarlanmış okul bahçelerinde yazmalarını sağlamak yaratıcılıkları arttırılabilmektedir. Çocukların algılama gücünü de arttırıcı

bir etkinlik türü olarak da bahçede meydana gelen değişikliklerin yazılabildiği haftalık gazeteler ve haber panoları oluşturulabilir. Bahçelerindeki manzara, kokular, sesler onlara farklı fikirler verecek ve bu sayede yaratıcı bir şekilde yazma etkinliklerini gerçekleştirebileceklerdir.

b. Matematik

Okul bahçeleri matematiksel keşifler için çok uygun alanlardır. Bahçede oluşturulacak çeşitli şekil ve yapılarla öğrencilerin düz açılar, dörtgenler ya da paralel çizgileri eğlenceli bir şekilde öğrenmeleri sağlanabilir. Aynı zamanda okul bahçesinin belirli yerlerinin farklı yollarla ölçümü ile de çocuğun ölçme ve boyut kavramı gelişmektedir. Örneğin; bahçenin çevresi, eğimi ölçülebilir. Bahçede yer alan bitki türleri sayılabilir, su birikintilerinin ya da havuzun derinliği, hacmi ve ağaçların oluşturduğu gölgelerin alanları hesaplanabilir. Ölçüm için değişik türlerde cetveller, ölçü şeritleri, adım sayısı ya da farklı ölçü aletleri kullanılabilir. Matematiği kuvvetlendirici etkinlik çeşitlerine konuyla ilgili kitaplarda rastlamak mümkündür.

c. Bilim

Okul bahçesinde oluşturulan doğal alanlarda kelebek ve güvelerin yaşam safhaları, onların yaşamı için gerekli olan bitki türleri incelenebilir; ekosistem çalışılabilir, oluşturulabilecek herbaryum ile bitki türleri incelenebilir. Çocukların çevrelerinden topladıkları toprak türlerini renkleri, dokusu ve geçirgenliğine göre ayırıp inceleyebilirler. Dış mekanlarda bulunan bir takım kuvvet ve hareket olaylarını gözlemlemek de çocukların öğrenmeye karşı ilgisini yükseltmektedir. Örneğin, güneş panelleri veya rüzgar türbinleri gibi yenilenebilen enerji kaynaklarının incelenmesi çocuklar için oldukça ilgi çekicidir.

d. Teknoloji

Şehirde yer alan medya kuruluşlarının da desteği ile okul bahçesi ve çevresinde yer alan doğal yaşam belirli zamanlarda kameraya çekilebilir ya da fotoğrafları çekilebilir. Bu tür etkinliklerle çocukların yaşam işleyişini tatbiki bir şekilde incelemeleri öğrenmeyi kolaylaştırmakta ve zevkli hale getirmektedir.

e. Sosyal Bilimler ve Tarih

Alanın eski tarihlerde nasıl kullanıldığı incelenebilir, bölgede yer alan bitki türlerinin de hangi amaçlı ve nasıl kullanıldığı incelenebilir.

f. Müzik

Okul bahçesinde mini bir amfi oluşturularak müzik çalışmaları rahatlıkla burada gerçekleştirilebilir. Burada çevre yeni müzik kompozisyonları oluşturmak için esin kaynağı oluşturacaktır. Bu aktiviteyi gerçekleştirmek kolay olmasa da düzenli çalışmalar sayesinde okula ait alternatif bir orkestra ortaya çıkmış olur. Bu çalışmaları gerçekleştirmek için maliyetli enstrümanlar yerine değişik sesler ortaya çıkartabilecek bir takım materyallerden faydalanılabilir. Örneğin; bahçeden elde edilebilecek iyi ses çıkartan çeşitli taşlar, ağaç dalları veya evden getirilebilecek yoğurt kapları, vs. ile yeni sesler elde edilebilir ve bunlarla yeni şarkılar üretilir. Çeşitli büyüklükteki taşların birbirlerine çarptırılmasıyla, plastik bir materyalin çizdirilmesiyle ve yoğurt kaplarına doldurulmuş çakıl taşlarının çıkarttığı seslerin birbiriyle uyumları ya da birbirlerinden farklılıkları tespit edilerek çeşitli çalışmalar gerçekleştirilebilir. Her materyalden çıkan ses belirli bir simgeyle kağıt üzerinde şekillendirilebilir ve bunlar nota şeklinde kullanılarak bütün olarak kompozisyonlar oluşturulabilir. Çocukların ortaya çıkardığı bu tür yaratıcı çalışmalar ile birlikte kendilerine güvenli bireyler yetişmesine katkıda bulunulacaktır.

g. Sanat ve Tasarım

Sanat derslerinde çocuklardan okul bahçelerini çizmeleri istenebilir. Okul bahçesinde yer alan duvarlara çeşitli çizimler, boyamalar yapılabilir, dış mekan için heykeller yapılabilir. Okul bahçeleri tasarım ve yeni projeler gerçekleştirmek üzere geniş ölçekte fikirler sunmaktadır. Örneğin; dekoratif fonksiyonel parçalardan kuşları kaçırmak için korkuluk tasarlanabilir, oturma birimleri renklendirilebilir, duvarlara şekiller çizilebilir ya da boyanabilir. Tasarım aşamasında profesyonel tasarımcılardan veya el sanatıyla ilgilenen kişilerden yardım alınabilir.

h. Özel Günler

Okul bahçeleri kültürümüzde ve tarihimizde yer alan özel günleri kutlamaya en elverişli yerlerdir. Günün anlam ve önemine göre okul bahçesi süslenebilir, aktivite panoları oluşturularak yazılar yayınlanabilir, etkinlikler duyurulabilir.

i. Coğrafya

Öğrencilerin mevsimleri daha iyi bir şekilde öğrenebilmeleri, güneşin gökyüzündeki hareketini, yılın belirli gün ve zamanlarında oluşturduğu gölgeleri okul bahçelerinin uygun bir şekilde tasarlanması ile mümkündür. Ayrıca bahçede olanakların artması ile haritalama çalışmaları da yapılabilir.

1.1.5. İlköğretim Okul Bahçeleriyle İlgili Standartlar ve Mevcut Yasal Düzenlemeler

Okul ve bahçe sahaları hakkında her memleket ve şehir için geçerli olabilecek genel standartlar vermek mümkün değildir. Bununla beraber birçok ayrı ülkede bu konuda yapılmış çalışmalar bazı standartlarda hemen hemen tam bir ortaklık olduğunu göstermektedir. Genel eğilim, okul binalarının çevrelerinde mümkün olduğu kadar fazla geniş alanların bırakılmasıdır. Bunun için öğrenci başına 25m²

açık alan hesap edilmektedir. Bu alan içinde $5m^2$, özellikle ders aralarında teneffüs zamanına hizmet edecek asgari açıklık olarak kabul edilmektedir (Richter, 1970). Diğer taraftan American Public Health Association tarafından ilkokullar için verilen standartlarda kıstas olarak aile alınmış ve farklı nüfus yoğunluğundaki mahallelerde, okul yeşil sahaları için farklı standartlar verilmiştir. Buna göre 2000 kişilik mahalle ünitesinde 180 öğrenci mevcudu hesap edilerek, öğrenci başına yaklaşık olarak $14,5m^2$, 5000 kişilik birlikte ise 450 öğrenci varsayılarak, kişi başına $8,5m^2$ açık alan öngörülmüştür (Çizelge1.3.) (Akdoğan, 1972).

Çizelge 1.3. İlkokul Sahaları İçin Tavsiye Edilen Standartlar (American Public Health Association Committee on the Hygiene of Housing, 1948: Akdoğan, 1972'den)

Okul Sahası	2000 Kişiyeye 550 Aileye 180 Öğrenciyeye (m^2)	3000 Kişiyeye 825 Aileye 270 Öğrenciyeye (m^2)	4000 Kişiyeye 1100 Aileye 360 Öğrenciyeye (m^2)	5000 Kişiyeye 1375 Aileye 450 Öğrenciyeye (m^2)
Kısımlarına Göre:				
Bina Sahası	1.400	2.100	2.800	3.600
Yeşil Saha ve Park Yeri	2.600	2.900	3.200	3.800
Genişleme Payı (Her ikisinin toplamının %20'si olarak)	800	1.000	1.200	1.500
Toplam Saha:				
m^2 olarak saha	4.800	6.000	7.200	8.900
1000 kişiye isabet eden m^2 saha	2.400	2.000	1.800	1.780
Her aileye isabet eden m^2 saha	8,7	7,2	6,5	6,3

2.000 kişiden daha az olan mahalleler için ilkokul tavsiye edilmemektedir. Eğer mahalle oyun sahası, okul sahası ile birleştirilmemişse, okul oyun sahasına her talebe için $9m^2$ ilave edilmelidir Akdoğan (1972).

2 Eylül 1999 tarihli 23804 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan “**İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelik**” hükümleri çerçevesinde ilköğretim okulunun alan büyüklüğü $8.000-15.000m^2$ olarak bildirilmiştir. Ayrıca, bu okulların varsa atölyeleri ve uygulama birimleri için ilave alan ayrılır ibaresi yer almaktadır. Bununla birlikte nüfusu 45.000'e kadar olan

kentlerde ilköğretim için kişi başına $4m^2$, nüfusu 45.000'den fazla olan kentler için ise kişi başına $4.5m^2$ 'lik bir alan standardı öngörülmüştür.

Ayrıca Bayındırlık Bakanlığı, Yapı İşleri Genel Müdürlüğünün 8.9.1976 gün ve 52-3/B-05/5870 sayılı genelgesiyle, ilköğretim okullarının yer seçimi ve yönlendirilmesine ilişkin belirlenen kurallar vardır. Bunlar;

1. İklimi sıcak ve yağışlı yerlerde: en fazla rüzgar alacak nemsiz, gölgelik, yüksek yerler. Kuzey-güney eğimleri veya kuzey yönü,
2. İklimi sıcak ve kuru yerlerde: düz arazi, yönlendirmede doğu-batı yönleri,
3. Ilıman yerlerde: meyilli arazi etekleri, bütün yönler,
4. İklimi soğuk yerlerde: rüzgara karşı korunan yerler, güneşten en fazla faydalanacak yönlenme şeklinde sıralanmıştır (Ersoy, 1994: Özyaba ve ark., 2002'den).

Özyaba ve ark. (2002)'nin ilköğretim okullarındaki açık alan standartlarını belirlemek için Trabzon'da yürüttükleri çalışmada, okul bahçesini aktif olarak kullanan 1233 öğrencinin anket çalışmaları ve davranışları doğrultusunda çeşitli tercih sırasına göre istenen oyun türlerinin ortalama dağılımları Çizelge 1.4.'te şu şekildedir:

Çizelge 1.4. Öğrencilerin Çeşitli Tercih Sırasına Göre İstenen Oyun Türlerinin Ortalama Dağılımları (Özyaba ve ark., 2002)

Oynanmak İstenen Oyun Türleri	Oyun Türlerinin Dağılım Oranları (%)	Oyun Grup Büyüklüğü (Kişi)	Bir Grubun Oynaması İçin Gerekli Alan (m^2)	Toplam Grup Sayısı (Adet)	Toplam Grup Sayısı İçin Gerekli Toplam Alan (m^2)
Arkadaşlarla bahçede dolaşma	7,1	5	*	18	*
Seksek, İp atlama, Kutu kutu pense	8,2	5	15	21	315
Yakan top, Mendil kapmaca Köşe kapmaca, Körebe	12	8	40	18	720
Saklambaç, Koşmaca, Kovalamacı	24,7	8	*	38	*
Voleybol, Basketbol, Futbol	48	10-12	90	59	5.310
TOPLAM	100				6.345

(*)Koşmaca, kovalamacı, saklambaç, gezme gibi oyunlar için gerekli alan büyüklüğünün belirlenmesi oldukça zordur. Büyüklüğü belirlenebilen oyun alanlarının sirkülasyon alanlarında gezme, koşmaca, kovalamacı ve saklambaç gibi oyunların gerçekleştirilebileceği varsayımından hareketle, belirlenen toplam alanın iki katı alınmıştır. Dolayısıyla oyun oynayanların tümü için gerekli olan alan; $6.345 \times 2 = 12.690m^2$ olarak kabul edilmiştir.

Bu çalışmaya göre ortaya çıkan toplam alan ihtiyacı toplam öğrenci sayısına bölününce öğrenci başına $10,3\text{m}^2$, 500 öğrencinin bulunduğu bir ilköğretim okulunun 5150m^2 açık alana ihtiyaç duyduğu öngörülmektedir.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından geliştirilmiş olan standartlara göre;

1. Her ilköğretim okulunun en az 200m^2 , en fazla 1.000m^2 'lik bir uygulama bahçesi olmalıdır.
2. İlköğretim okulunun arsa alanı;
 - a) İlk 40 öğrenci için $20\text{m}^2/\text{öğrenci}$,
 - b) İkinci 40 öğrenci için $15\text{m}^2/\text{öğrenci}$,
 - c) Üçüncü 40 öğrenci için $10\text{m}^2/\text{öğrenci}$,
 - d) Dördüncü ve beşinci 40 öğrenci için $5\text{m}^2/\text{öğrenci}$,
 - e) Altıncı-onuncu 40 öğrenciye kadar, $2,5\text{m}^2/\text{öğrenci}$ olmalıdır (Ersoy 1994: Özyaba ve ark., 2002'den).

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü'nün 17.11.2004 tarihli ve 58500 sayılı **“Özel Öğretim Kurumlarına Ait Standartlar Yönergesi”**nde okul bahçeleri ile ilgili olarak şu maddelere rastlanmıştır:

- Bu yönergede geçen “Oyun Bahçesi” ifadesi; açık havada ve binanın arsa üzerinde bulunduğu alan dışında, bina arsasında bulunan yeri ifade eder tanımlaması yapılmıştır (Madde 4).
- Özel ilköğretim ve ortaöğretim okullarında oyun bahçesi; okullarda binaya verilecek toplam öğrenci kontenjanı ile orantılı ölçüde bahçe bulunmalıdır (Akşam liseleri hariç).

Bahçe alanının hesabında;

100 öğrenciye kadar en az 250m^2

101'den 500 öğrenciye kadar öğrenci başına 2m^2

501'den 1000 öğrenciye kadar öğrenci başına $1,5\text{m}^2$

1001'den sonra öğrenci başına $1,2\text{m}^2$ değerleri esas alınır (Madde 23).

Bu standarda göre ise 500 öğrencinin bulunduğu bir ilköğretim okulunun en az 1.050m^2 açık alana ihtiyaç duyduğu öngörülmektedir.

Türk Standartları Enstitüsü (TSE)'nün 14.04.2000 tarihli, TS 9518 numaralı “**İlköğretim Okulları-Fiziki Yerleşim-Genel Kurallar**” adlı standardında okul bahçeleri ve çevresindeki otopark ile ilgili şu maddeler dikkati çekmektedir:

- **Bahçe:** Bahçe, gürültü, duman ve toz gibi zararlı unsurlardan uzak, bitki ve ağaç yetiştirilmesine uygun toprak yapısında olmalı, çevre duvarı bulunmalı, bahçenin uygun bir köşesinde içme suyu çeşmeleri, oturma köşeleri ve açık spor alanları düzenlenmeli, yeter sayıda çöp kutuları yerleştirilmelidir.
- **Otopark:** Otopark, dershaneden yeterince uzak mesafede olmalı, okulun hizmet vereceği semtin nüfusu 50.000 ile 200.000 arasında ise 600.00m² brüt, okul inşaat alanı için en az 250m² nüfusun 200.000’den fazla olması durumunda en az 500m² otopark yeri ayrılmalı, zemini çamur olmayacak ve su toplamayacak şekilde, beton, asfalt, beton parke vb. ile kaplanmalı ve imkan dahilinde kapalı yapılmalıdır.

27 Ağustos 2003 tarihli 25212 sayılı “**Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği**”nde, yer alan bazı maddeler ise şu şekildedir:

- Öğrencilerin bedensel ve ruhsal bakımdan sağlıklı olarak gelişmeleri için sosyal, kültürel ve sportif etkinliklere yer verilir (Madde 7).
- Okulda, öğrencilerin gezip oynamaları için çevre imkânlarından yararlanılarak; kum havuzu, voleybol, basketbol sahaları gibi yerler ayrılır. Ayrıca asılma, tırmanma, denge, atlama için oyun araçları düzenlenir (Madde 153).
- Bahçesi elverişli okullarda tarım çalışmaları ve denemeleri yapılır. Süs bitkileri ve ağaçlar dikilir. Çim alanları düzenlenir. Köy ilköğretim okullarının uygulama bahçelerinde uygun olan yerlere meyve ağaçları dikilir. Arıcılık ve tavukçuluk yapılabilir (Madde 154).

Milli Eğitim Bakanlığı’nın 24.10.1998 tarihli 23503 sayılı “**Çocuk Trafik Eğitim Parkları Yönetmeliği**”nde, yer alan bazı maddeler ise şu şekildedir:

- Seyyar Çocuk Trafik Eğitim Parkı: Okul öncesi ve okul çağı çocuklarının trafik kurallarını öğrenmek amacıyla, sabit tesislerin yanı sıra ihtiyaç duyulan, okul ve diğer yerlerde öğrencilerin istifadelerine sunulmak üzere, muhtelif eğitim araç ve gereçleri ile donatılmış seyyar araç ile okul bahçesi,

spor salonu, fuar, sergi ve panayır gibi açık ve kapalı alanlara her zaman kurulabilecek eğitim tesisini ifade eder tanımlaması yapılmıştır (Madde 4).

- Seyyar çocuk trafik eğitim parkları, iklim ve mahalli özellikler de dikkate alınmak kaydıyla okul bahçeleri, açık ve kapalı spor tesisleri, boş alanlar, mahalli idarelere ait park ve bahçelerin uygun kesimleri gibi yerlere kurulabilir (Madde 20).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 10.08.1999 tarihli ve 23782 sayılı **“Norm Kadro Uygulama Kılavuzu”**nda birleştirilmiş sınıfı olmayan ilköğretim okullarında her sınıf veya şube için bir sınıf öğretmeni norm kadrosunun belirlenebilmesi için bir sınıftaki öğrenci sayısının 10'dan az 30'dan fazla olmaması koşulu bildirilmiştir.

222 sayılı 12.01.1961 tarihli **“İlköğretim ve Eğitim Kanunu”**nda şu maddeler dikkati çekmektedir:

- Her köy okulunun bitişiğinde veya yakınında 2 dekardan az ve 10 dekardan çok olmamak üzere, bir uygulama bahçesi bulunur (Madde 64).
- Okulların uygulama bahçesinde tarım dersleri uygulaması yapılır. Uygulama bahçesinin işletilmesi için gerekli tohum, fidan ve tarım araçları gibi ihtiyaçları köy bütçesinden ve okul arazisi gelirinden sağlanır. Uygulama bahçelerinden elde edilen gelir veya ürünler okul ihtiyaçlarına ve öğrenci beslenmesine sarf edilmek üzere köy bütçelerine gelir kaydedilir. Uygulama bahçesinde bölge özelliklerine göre kurulacak tesislerin nelerden ibaret olacağı köy ihtiyar heyeti tarafından kararlaştırılır (Madde 68).

Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2000 yılında yayınladığı katalogda 240, 480, 720, 960 ve 1200 öğrenci kapasiteli ilköğretim okullarına yönelik tip okul projelerinde sınıflar 30 kişilik olacak şekilde planlanmış, şubeler eşit olarak dağıtılmıştır. Buna göre 240 kişilik okulda her sınıf için tek şubeli 8 derslikli, 1200 öğrencilik okulda her sınıf için 5 şubeli 40 derslikli okul binaları tasarlanmıştır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Akdoğan (1972), Çocuk oyun alanları, okul bahçeleri ve spor alanlarına yönelik çalışmada, Ankara, İstanbul, İzmir, Eskişehir, Bursa illerindeki çocuk bahçeleri, okul bahçeleri ve spor alanlarının yeterlilikleri ile planlamalarına ait ana prensiplerin ortaya konmasını amaçlamıştır. Araştırma metodunu sörvey, analiz ve değerlendirme olarak belirlemiştir. Sörveyleri ünitelerin ilgili bulunduğu kuruluşlardan bilgi toplama ve yerinde yapılan sörvey kaynaklarına dayandırmıştır. Okullar için ilk, orta ve lise olmak üzere şehir merkezlerine bağlı bütün okullara bilgi ve anket formlarını Milli Eğitim Bakanlığı kanalıyla göndermiş ve araştırma için gerekli bilgileri toplamıştır. Mahalli sörveyler olarak araştırma konusu her ünite için beş şehirde değişik semtlerde olmak üzere, mevcut çocuk bahçeleri, okul bahçeleri, spor alanlarının bir kısmı ile her ünitenin kapsadığı tesislerin çeşit, özellik, ölçü ve düzen bakımından yeterliliklerini incelemiştir. Analiz ve değerlendirmelere esas oluşturmak üzere, ileri ülkelerde yeşil saha rekreasyon üniteleri için kabul edilmiş standartlara ait kaynak taraması yapmış, çeşitli ülkelerde bu konudaki uygulamadan örnekleri karşılaştırmıştır.

Araştırmada ilkokul bahçeleri için bazı ölçütleri dikkate almıştır. Bunlar; öğrenci başına düşen en düşük, en yüksek ve ortalama bahçe alanı, bahçe alanından faydalanan öğrenci sayısı, okul bahçelerinin toplam alanı, okul bahçesi döşeme yüzeyinin karakteri, okul bahçesinde yer alan spor birimleri, sahaları ve aletleri, okul bahçe alanının yeterliliği, okul bahçesi yeşil alanın yeterliliği, okul bahçesinde yer alan spor tesislerinin yeterliliği, okul binalarının bahçe sahası aleyhine gelişiminin söz konusu olup olmadığı, oyun alanları, açık eğitim alanları, öğretmenler için özel dinlenme alanları ve okul yeşil sahası karakteri (çim alan, gölge yapacak ağaçlandırma, uygulama bahçesi) şeklindedir.

Yapılan çalışmanın sonucuna göre ilk ve orta dereceli okullarda; öğrenci başına düşen m² dış mekanın çok yetersiz olduğu, okul bahçeleri içerisinde biyoloji bahçesi, tarım uygulama alanı gibi açık eğitim alanlarının olmadığı veya çok yetersiz olduğu, spor sahalarının olmadığı veya çok yetersiz olduğu, bir çok okulun bahçesinde yeşil alanların bulunmadığı, döşeme yüzeylerinin çoğunun sert

zeminlerden oluştuğu ve okul bahçelerinin doğru bir şekilde düzenlenme bilincinin oluşmamış olduğu sonucuna varmıştır.

Kaptan (1985), Adana kenti okul bahçelerine yönelik çalışmasında, Adana kenti belediye sınırları içindeki ilkokul, ortaokul ve liselerin fiziksel çevrelerinin öğrenciler için yeterlilikleri ve planlama özelliklerine ait prensiplerin ortaya konmasını amaçlamıştır. Adana kenti belediye sınırları içerisinde kalan mahalleler, sosyo-ekonomik gelir durumlarına göre üç bölge arasından rastlantısal olarak her bir bölgeden altı örnek mahalle seçerek, toplam üç bölgeden on sekiz mahalle tespit etmiştir. Yapılan çalışmalarda, bu mahallelerdeki okulların fiziksel çevrelerine ilişkin alan sörveylerini yapmış, daha sonra öğrencilerle ve okul yöneticileriyle anketler düzenlemiştir.

Araştırmanın hedefine uygun olarak açık alan analizleri ile okul alanlarının çok amaçlı kullanılabilirliğinin ortaya konulabilmesi için hazırladığı anketleri görüşme formları halinde düzenlemiş, soruları kişiye kapalı uçlu ve açık uçlu olacak şekilde hazırlamıştır. Anket formlarını üç kısımdan oluşturmuştur. Bunlardan birincisi, alanda yapılan sörveylere, ikincisi okul yöneticilerine, üçüncüsü ise öğrencilere yönelik olmuştur. Buna göre sörveylerin, okul açık alanında mevcut olan veya olmayan objelerin ve mekanların saptanmasına ilişkin konuları kapsamakta olduğunu, okul yöneticileriyle yapılan anketlerin öğrencilerin fiziksel çevreden yararlanabilme olanakları ve bu konuda yöneticilerin beklentilerini ortaya koyucu sorular içerdiğini, öğrencilere yapılan anketlerin ise öğrencilerin okul dışı mekan eğilim ve isteklerinin belirlenmesine yönelik sorular içerdiğini bildirmektedir.

Araştırmada, Adana kenti okullarında öğrenim ve öğrenci durumu, okulların çevresel yapılaşma ve ulaşım durumu, okullarda öğrenci başına düşen yeşil alan miktarı, öğrencilerin okul çevresinde oyun alanı bulabilme durumları, okullarda ders dışı zamanlarda oynanan oyunlar, okulların açık alanlarında bulunması gerekli olan mekanlar, okullarda açık alan döşeme türü, geniş açık alan isteği, yiyecek vb. ihtiyaçların sağlandığı yer, okullarda bulunması istenen mekan türleri, öğrencilerin okul dışı uğraşları, spora ilgi duyan öğrencilerin durumu, öğrencilerin okullarda oyuncu olarak en çok oynadıkları spor dalları, sporla ilgilenen öğrencilerin okullarda yeterli spor tesisi bulabilme durumu, okullarda öğrencilerin seyirci olarak izledikleri

spor dalları, ders dışı boş aralarda spor tesisi bulabilen öğrenci sayısı, öğrencilerin hafta sonu faaliyetleri, okullarda hafta sonunda sporcu olarak yararlanan öğrenci sayısı, okullarda dinlenmek için yer bulabilen öğrenci sayısı, okul bahçelerinde tarıma yönelik çalışmalar yapmak isteyen öğrenci durumu, okullarda öğrencilerin tercih ettiği açık alan zemin türleri, okullardaki açık alanların öğrencilerin yeterli bulma durumları, ilkokul ve orta okulların Adana kenti içindeki konumları, Adana kenti içindeki mahallelerin sosyo-ekonomik gelir durumlarına göre gruplandırılması ve anket yapılan mahallelerin konumunu dikkate almış ve incelemiştir.

Örnek mahallerde yer alan okullardaki öğrencilerden 376 adet ilkokul, 381 adet orta okul, ve 380 adet lise öğrencisi ile anket yapılmıştır. Anket sonuçlarının değerlendirilmesinde güven sınırları %95, göz yumulabilir hata sınırları ise %5 olarak tutulmuştur.

Araştırmanın sonucunda birçok okul bahçelerinin nitelik ve niceliksel olarak yetersiz olduğu belirtilmiştir. Buna göre; okul bahçelerinin mümkün olduğunca geniş düşünülmesi, çevreleyici eleman olarak bitkisel materyallerden yararlanılması, oyun alanlarının gölgelikli olması, ilginç su gösterilerine yer verilmesi, bitki yetiştirme alanlarının düşünülmesi, serbest oyunların oynanabileceği açık alanların düzenlenmesi, yeterli tören alanı oluşturulması, oyun alanı zeminlerinin çim gibi yumuşak elemanlardan oluşması gerektiğini ve okul kentsel çevresinin yakınında oyun alanı yeterli bulunmayan semtlerde okul bahçesi olanaklarının hafta sonu ve tatillerde kullanıma açık olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Argus (1990), Adana kenti çocuk bahçelerine yönelik çalışmasında Anakent, Seyhan ve Yüreğir ilçeleri içerisinde yer alan çocuk bahçelerinin nicelik ve nitelik yönünden yeterlilikleri ve planlama özelliklerinin saptanmasını amaçlamıştır. Çocuk bahçelerinin mevcut durumlarının belirlenmesi ile çocukların ve ebeveynlerin çocuk bahçelerinden beklentilerini anket ve sörveylerle ortaya koymuştur. Mevcut durumların, çocuk ve ebeveynlerin beklentilerinin saptanması amacıyla yarı standart bir anket hazırlamış ve toplamda 500 kişiye uygulamıştır.

Gerçekleştirdiği çalışmada; oyun aletlerinin değişik yaş gruplarının oyun gereksinimlerini karşılayabileceği nitelikte olması gerektiği, oturma birimlerinin çocuk bahçesinin gölgelik kısmında veya bitkilendirilmiş pergola ya da ağaç altlarına

konulması gerektiği, oyun alanı yüzey kaplamalarının çakıl taşı ve kum gibi yumuşak zemin malzemeleriyle kaplanması gerektiği ve bahçe duvarlarının 2,5-3m'ye yükseltilerek sarılıcı bitkilerle kaplanması gerektiği sonucuna varmıştır.

Young (1997), Okul oyun alanlarının çocuklar üzerine etkilerini incelediği çalışmada okul bahçelerinde oluşturulacak alanların çocuğun merakını uyandırmakla birlikte teşvik edici ve yaratıcı unsurlar içermesi gerektiğini ve buna göre okul bahçelerinde 3 çeşit oyun alanı bulunması gerektiğini bildirmektedir: Oyun aletlerinin olduğu alanlar, serbest oyun alanları ve macera oyun alanı.

Tırmanma, kayma, sallanma, kazma, yoğurma ve fiziksel güç gerektiren diğer aktivitelerin gerçekleştirilebilmesine olanak sağlayan cisimlerin yer aldığı “Oyun Aletlerinin Olduğu Alanlar”ın; çeşitli arazi şekilleri, alanlar, materyaller, doku ve donanımdan oluşması gerektiğini savunmaktadır. Arazinin çoklu kullanıma olanak sağlayacak şekilde gerekli teçhizatlarla desteklenmiş bir şekilde geliştirilebileceğini; eğimli yüzey, iri kaya parçaları, ağaçlar ya da akarsu, ırmak gibi doğal materyallerin standart oyun aletlerinden daha etkili olduğunu ve bu tür oyun alanlarına mutlaka dahil edilmesi gereken unsurlar olduğunu belirtmektedir.

Koşma, top oynama, çevresinde oturabilme gibi eylemleri gerçekleştirebilmek için tercih edilen “Serbest Oyun Alanları”nın kışın farklı türde aktivitelere yönelik kullanılması gerektiğini belirtmektedir. Bu alanların geniş kapsamlı tesisler gerektirmediğini, alanın boyutuna göre geniş topluluklara, küçük gruplara ve bireysel oyun gibi farklı amaçlı kullanım şekillerine göre alanın tasarlanabileceğini ve herhangi bir düz alan gerektiren seksek gibi serbest oyunlar için uygun olduğunu savunmaktadır.

Çocuğun materyalleri değiştirmesi ve kendi isteğine yönelik çevre yaratmasına olanak sağlayan “Macera Oyun Alanları”nın çocuğun gelişimi yönünden çok önemli bir yere sahip olduğunu ve alan tasarımının büyük bir kısmının çocukların isteklerine yönelik olması gerektiğini savunmaktadır. Çocuğun güvenliği ile birlikte pozitif öğrenme deneyimi geliştirebilmesi için farklı materyaller ve eski değersiz eşyaların sıklıkla sağlanması ve belirli aralıklarla alana bakım yapılması gerektiğini belirtmektedir.

Bununla birlikte oyunun 5-12 yaş arası çocukların gelişim ve eğitiminde önemli rolü olduğunu belirtmektedir. Ancak, sınıflar büyüdükçe oyunun öneminin azaldığını, onlar için dış mekan serbest oyun alanlarının daha çok önem kazandığını vurgulamaktadır.

Takahashi (1999), Okul bahçelerini öğrenme alanlarına dönüştürmeye yönelik çalışmasında okul bahçelerinin öğrenmeye yönelik çok önemli bir potansiyele sahip olduğunu vurgulamış, Amerika ve İngiltere’de yer alan bazı ilköğretim okullarındaki eğitimci, öğrenci ve velilerden gelen istekler doğrultusunda çalışmalarına yön vermiştir. Buna göre, İngiltere’de yer alan Graze Brook İlkokulu’ndan kendi okul bahçelerinde olmasını istedikleri alan ve birimler sorgulandığında öğrenci, eğitimci ve velilerden şu isteklerin geldiğini bildirmiştir: Tırmanma duvarı, hayal evi, barışçıl alan, oyun kulüpleri, güzel bir meydan, labirent, ağaç ev, sallanma çubukları, kaydırak, sessiz alanlar, oturma alanları, okuma alanları, küçük çocuklar için renkli oyun alanları, salıncaklar, tırmanma birimleri ve tüneller, çiçekler, masa tenisi, küçük hayvanların bulunduğu çim alan, kuş evleri, oturup dinlenebilecek banklar, bahçecilik yapılabilecek bir alan, pergola ve meyve bahçesi.

New Jersey’de Princeton İlkokulu eğitimcilerinin isteklerinin ise; güneş saati, herdem yeşil bitkiler, özel günlere yönelik bahçe düzenlemesi, küçük hayvanat bahçesi, sebze bahçesi, havuzlar, amfiteyatrosu, ağaçların altında oturma birimleri, jimnastik aletleri, piknik alanları, bahçenin gürültülü alanlarından uzak müzik çalışmaları, okuma ve çeşitli oyunların oynanabileceği sessiz alanlar, futbol sahası, alçak oyun alanları etrafında sınırlama elemanı, oyun aletlerinin olduğu alanda sundurma, vb. gölgelik birimler olduğunu belirtmiştir.

Princeton İlkokulu için eğitici eleman ve alanlara yönelik tasarladığı peyzaj projesinde; bitkilendirilmiş meydan şeklinde giriş, halka açık oyun sahası, eğitim çalışmalarının ve gözlemlerin yapılabildiği çim alan, okuma ve çalışmalar için doğal gölgelikli alanlar, etrafı çeşitli bitkilerle donatılmış alanları birbirine bağlayan yürüyüş yolları, küçük çocuklar için kum kasalarının, heykellerin, tepeciklerin ve çeşitli oyun aletlerinin bulunduğu oyun alanı, sınıfların sebze ve çiçek yetiştirebilecekleri teras bahçeleri, amfiteyatrosu, gölge yapan büyük ağaçların altında

büyük kayaların bulunduğu doğal okuma alanları, büyük sınıflar için duvar şeklinde oturma biriminin bulunduğu döşenmiş oyun sahası ve çeşitli bitkilerin sergilendiği sergi alanına yer verdiğini bildirmektedir.

Başar (2000), Çanakkale İli'ndeki ilköğretim okullarının olanaklarını incelediği çalışmasında, Çanakkale İli'ndeki ilköğretim okullarının işgören ve fiziksel olanaklarını nicelik yönünden ortaya koymayı amaçlamış ve çalışmasında tarama modelini uygulamıştır. Okulların eğitim işgöreni ve fiziksel yapı olanaklarını incelediği çalışmasında ilköğretim okullarındaki eğitim yerlerini bina içi ve bina dışı eğitsel alanlar olmak üzere iki grupta ele almış ve bina dışı eğitim alanları içerisinde uygulama bahçesi, hayvanat bahçesi, kümes, arılık, çim alanlar, ağaçlıklı alanlar, spor alanları, oyun bahçesi, meteoroloji ve trafik köşeleri gibi yerlerin düşünülmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Çalışmada Çanakkale iline bağlı 12 ilçeden 6 tanesinde yer alan 38 ilköğretim okulunu rastlantısal olarak seçmiştir. Konu ile ilgili yapılan araştırmalar sonucunda anketler oluşturmuş, üretilen sorulara ilişkin uzman görüşlerine başvurmuş, bu doğrultuda hazırladığı anketleri ilde belirlenen 3 ilköğretim okulunda uygulamış, alınan görüşler doğrultusunda envantere son şeklini vermiştir. Geçerli envanter ve anketlerin verilerini değerlendirme tablolarına işlemiş, elde edilen veriler üzerinde frekans ve yüzde hesaplamalarına yer vermiştir.

Çalışmanın sonucunda, Çanakkale kenti ilköğretim okul bahçelerinde bina dışı eğitim alanları olarak belirlenen alanların çok yetersiz olduğu saptanmış bununla birlikte tören alanlarının tüm okullarda sert zeminden oluştuğu, oyun alanı olarak kullanılan zeminlerin yarısından çoğunun toprak geriye kalanlarının da beton ve sıkıştırılmış çakıldan oluşturulduğunu tespit etmiştir. Bu sebeple işlevsel, hayata hazırlayıcı eğitimin gerçekleştirilemediğini vurguladığı okul bahçelerinde eğitsel ve eğitime yardımcı alanların yeniden düzenlenmesi gerektiğini, oyun alanları ve yeşil alanların artırılması ile eğitimin de daha etkili ve olumlu bir şekilde etkileneceğini bildirmektedir.

Daly (2000), Rekreasyon, spor planlama ve tasarım konulu çalışmasında ilköğretim çağı çocuklarının oyun alanı gereksinimlerinin oyun alanında 4 ana bölüm oluşturulmasıyla karşılanabileceği görüşündedir. Buna göre oyun alanında denge,

tırmanma, atlama, sallanma ve koşma faaliyetlerinin yapılabileceği “Aktif Oyun Aletlerinin Bulunduğu Oyun Alanı”; çocukların toplanıp sosyalleşebileceği, bazı serbest top oyunları oynayabilecekleri “Aktif Serbest Oyun Alanı”; çocukların doğal materyallerle donatılmış doğal bir çevrede oynayabilecekleri “Yaratıcı Oyun Alanı” ve “Ebeveyn ve Bakıcı Alanı” mutlaka oluşturulması gereken alanlar olduğu görüşündedir. İsteğe bağlı 5. alan olarak bazı spor alanları, açık hava tiyatrosu, yüzme havuzu, göl, labirent, şelale veya özelliği olan bir materyalin bulunduğu “Özel Alanlar”ın da oluşturulabileceğini bildirmektedir.

Menino (2000), Okul bahçeleri tasarlama ve toplum oluşturma konulu çalışmasında okul bahçelerini öğrenmeye ve toplum yaşamına yönelik dinamik merkezler olarak görmüş ve Boston okul bahçelerini tekrar düzenleme yoluna gitmiştir. Sürdürülebilir gelişim, deneysel eğitim, açık hava yönetimi ve kamu politikasını aydınlatmayı amaçlayan bu çalışmasında dış mekan eğitiminin sınırsız olanakları ile okul bahçelerinin büyük bir potansiyele sahip olduğunu ve alanların çoklu kullanıma olanak sağlar şekilde düzenlenmesi ile öğrencilerin sosyal ve rekreasyonel ihtiyaçlarının karşılanabileceğini vurgulamıştır.

Bununla birlikte tüm okul bahçelerinin öğrenmeyi olumlu bir şekilde etkileyen rekreasyon ve fiziksel eğitim, sosyal gelişim ve akademik öğrenmeye yönelik 3 ana bölümden oluşması gerektiğini belirtmektedir. Buna göre;

Rekreasyon ve fiziksel eğitime yönelik fiziksel değişim derslerinin uygulanabilmesi, oyun aletlerinin, spor sahalarının oluşturulması ve alanların düzenli bakımının yapılması ile öğrencilerin motor yeteneklerinin geliştirebildiğini, fiziksel gelişimlerine katkı sağlanabildiğini ve saklı kalmış enerjilerini boşaltabildiklerini bildirmektedir. Gerçekleştirilen aktiviteler ile öğrencilerin daha sağlıklı, kendilerine güvenli olabildiği ve okul duvarları ardındaki eğitime daha kolay bir şekilde odaklanabildiklerini de vurgulamaktadır.

Öğrencilerin sosyal gelişimleri de dikkate alınarak tasarlanmış ve denetlenmiş bir okul bahçesi ile öğrencilerin gruplar oluşturabildiği, fikir birliği içerisinde olabildiği, düşünce güçlerinin geliştiği ve akranlarıyla problem çözebildiklerini belirtmektedir.

Tüm bunlarla birlikte öğrencilerin akademik öğrenme yeteneklerini de arttırmaya yönelik düzenlemelerin yapılması ile okul bahçelerinin öğrenci ve eğitimcilere çalıştıkları konu üzerinde açık hava laboratuvarı oluşturduğunu bildirmektedir. Öğrencilerin bulutlar, hava değişimleri, ışık, gölge, su, hava kalitesi ya da ağaç gelişimleri gibi konuları uygulamalı olarak, deneyler ve keşiflerle daha kolay ve zevkli bir şekilde öğrendiklerini belirtmektedir. Böylece gerçek hayatta da karşılaşabilecekleri sorunları bu tür deneyimlerle daha kolay bir şekilde çözebildiklerini vurgulamıştır.

Boston’da yer alan 128 resmi ilköğretim okulunun durumlarını incelemiş ve 5 yıllık bir çalışma sonucunda çeşitli sivil toplum kuruluşları, şehir ve bölge planlamacıları, peyzaj mimarları, öğretmen, öğrenci ve halkın katılım ve destekleri ile amaçladığı şekilde yeniden düzenlemiştir.

Penner (2000), Kanada’da yer alan Grandview İlköğretim Okul Bahçesi’nin yenilenmesi konulu çalışmasında çocukların yaşam kalitesini arttırmayı, okul bahçesinin daha sağlıklı, yaşanılabilir ve pozitif bir çevre oluşturabilmesini amaçlamıştır. Çeşitli literatür çalışmaları ve uzmanların önerileri doğrultusunda planlamada dikkat edilmesi gereken özellikleri irdelemiştir. Buna göre; doğal dış mekan düzenlemeleri içerisinde oyun ve eğitime yönelik yeni olanaklar oluşturulması, bahçede gözetimin sağlanamayacağı türde kör noktalar bırakılmaması, kullanımı, erişilebilirliği kolay ve öğrencilerin sevebileceği alanlar oluşturulması, bahçenin estetik görünüm ve düzeninin sürdürülebilmesi için düzenli bakım yapılması, soğuk kış rüzgarlarından korunmak için bahçenin kışın rüzgar alan kenarlarına doğal bir alan, perdeleme oluşturulması ve bu alanın bahçenin diğer alanlarına bağlanması, grup halinde veya tek başına oturulabilecek, bahçeyi seyredebilmek, dinlenmek için, vs. oturma alanları oluşturulması, okul binası ve bahçeyi birbirine bağlayan bağlantı yolları oluşturulması, çim ve oyun alanlarında drenaj sorunlarının çözümlenmesi konularının dikkate alınması gerektiğini bildirmektedir.

Collyer ve ark. (2001), Okul bahçelerinin eğitime katkısına yönelik çalışmasında 6 Kanada okul bahçesinin eğitimcilerin, öğrencilerin ve halkın istekleri doğrultusunda doğal bir alana dönüştürülmesini hedeflemişlerdir. Bu süreçte bahçe

genelinde çeşitli ağaç, çalı, doğal bitki türleri dikildiği, çim alan, havuz, sebze bahçesi oluşturulduğu ve alanın çeşitli heykellerle donatıldığını bildirmişlerdir. Böylelikle müfredatta işlenen derslerin hayata geçtiğini, öğrencilerin sağlıklı ve güvenli bir ortamda oyun oynayabildiklerini, birbirlerine ve doğaya gerçek anlamda nasıl saygı duymaları gerektiğini öğrendiklerini belirtmektedirler.

Fisman (2001), Okul bahçelerinin fiziksel formunun çocukların davranışlarına etkisini incelediği çalışmasında okul bahçelerinin doğal alanlara dönüştürülmesinin çocukların gelişiminde önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Amerika’da Worthington Hooker İlköğretim Okulu’ndan seçtiği 2 adet 3. sınıf öğrencileriyle karşılıklı yüz yüze görüşme yöntemiyle gerçekleştirdiği çalışmasında öğrencilerin okul bahçesini kullanım şekillerini incelemiş ve buna göre okul bahçelerinin en doğru şekilde tasarlanmasını hedeflemiştir. Çalışmanın ilk aşamasında 38 öğrenciye kendi okul bahçelerinin resmini çizmelerini istemiş, buna göre o bahçede ne yaptıklarını, en çok nerede oyun oynadıklarını, bahçede en sevdikleri yerleri, en sevdiği yerlerde en çok ne tür oyunlar oynadıklarını, en çok grup içerisinde mi yoksa bireysel bir şekilde mi oyun oynadıklarını sorgulamıştır. Çalışmanın ikinci aşamasında öğrencilerden hayallerindeki okul bahçesini çizmelerini istemiş ve hayallerindeki bahçede ne tür oyunlar oynadıklarını, oyun alanında en sevdikleri bölümün neresi olduğunu sorgulamıştır.

Verilen cevaplar ve araştırmalar doğrultusunda okul bahçelerinin; tahterevalli, salıncak, kaydırak, labirent, kum kasaları gibi “Düşük Motor Yeteneklerini Geliştiren Oyun Alanı Birimleri”, tırmanma duvarı, trambolin, denge çubuğu, tırmanma ipi, sallanma çubukları gibi “Yüksek Motor Yeteneklerini Geliştiren Oyun Alanı Birimleri”, atletizm pisti, basketbol sahası, tenis kortu, seksek oyunu, havuz, su kaydıracağı gibi “Yüksek Motor Yeteneklerini Geliştiren Asfalt Alan Önerileri”, çim alan, bahçe, hayvanlar, havuz gibi “Düşük Motor Yeteneklerini Geliştiren Asfalt Alan Önerileri” ve ağaçtan kale, tünel altında mağara, labirent, banklar gibi “Özel Alanlar”dan oluşan 5 ana kategoriden oluşması gerektiği sonucuna varmıştır.

Gül ve Küçük (2001), Isparta kenti açık-yeşil alanlarının nitelik ve niceliklerinin Peyzaj Mimarlığı ilke ve prensiplerine uygunluğunu irdeledikleri

çalışmalarında mahalle parkları, spor alanları, çocuk bahçeleri, oyun alanları ve okul bahçelerinin, sadece özel mülkiyetli alanlarda, sahipleri tarafından kullanılan alanlar olan “Özel Açık Yeşil Alanlar” içerisinde “Mahalle-Semt Düzeyinde Yeşil Alanlar” kategorisinde yer aldığını belirtmektedirler. Buna göre bu alanların üç komşuluk ünite kapasitesi kadar nüfusu en az 15.000 olan ve 15 ha’lık alanı kapsamakta olduğunu bildirmektedirler.

Açık yeşil alan standartları incelendiğinde okul bahçeleri içerisindeki çocuk oyun alanlarının en az 2, en uygun 20 da büyüklükte olması gerektiğini ifade etmektedirler.

Çalışmada Isparta kent merkezinde yer alan ilköğretim okulları, lise ve dengi okullarının toplam açık yeşil alanları ve toplam öğrenci sayılarını incelemiş, öğrenci başına yaklaşık 10m²’lik bir açık-yeşil alan ve 10 öğrenciye bir ağacın düştüğü, kent merkezi dışındaki okullarda ise öğrenci başına 20m²’lik bir açık-yeşil alan ve öğrenci başına 1 ağaç düştüğünü ancak bahçelerin büyük bir kısmının beton-asfalt-kilit taş gibi sert malzemelerle kaplı olup bitkisel materyallere çok az yer verildiği ve spor alanlarının da oldukça yetersiz olduğunu belirlemişlerdir. Buna göre Isparta okul bahçelerinin, öğrencilerin fiziksel ve zihinsel gelişimlerini olumlu yönden karşılayabilecek estetik ve işlevsel şekilde planlanmadığı ve gelişigüzel düzenlendiğini belirlemişlerdir. Bu nedenle, okul bahçelerinin estetik ve işlevsel biçimde planlamada ve bitkilendirmede okul yönetimi, veliler ve özellikle de öğrencilerin aktif rol alması gerektiğini, çevre koruma dersi adı altında teorik ve uygulamaların yapılmasının fayda sağlayacağını ve çocuk bahçeleriyle oyun alanlarını bağımsız olarak değil park veya okul bahçeleri ile bütünlük olacak şekilde tasarlanmasının Isparta kentine, modern ve yeşil bir kent görüntüsü kazandırmak ve gelecekteki insanların açık-yeşil alan ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olabileceği sonucuna varmışlardır.

Pickard (2002), Çeşitli mimari yapılar ve alanlarının tasarımına yönelik çalışmasında okul bahçelerinin planlanmasında takım oyunları için alanlar, sert zemin gerektiren oyun sahaları, informal sosyal alanlar ve habitat alanlarının düşünülmesi gerektiğini savunmaktadır. Yaşları küçük olan ilköğretim çağındaki çocukların sert zemin gerektiren oyun sahaları yerine çim alanlarda pratik yapmaları

gerektiği ve sahaların birçok oyuna yönelik çoklu olarak kullanılabileceği görüşündedir. Bununla birlikte informal sosyal alanların öğrencilerin ders aralarında dinlenebilecekleri, gölgelikli, uygun şekilde bitkilendirilmiş, aktif oyun alanlarının ötesinde konumlandırılmış şekilde tasarlanması gerektiği görüşündedir. Habitat alanlarının ise çeşitli aktivitelerin yapılabilmesi, oyun ve eğitim kalitesini arttıracak şekilde içerisinde amfiteyatro, doğal bitki örtüsü, süs havuzu ve bahçenin yer alabileceği rekreasyon alanlarından oluşması gerektiği görüşündedir.

Corson (2003), Okul bahçelerinin düzenlenmesi ve öğrenme konulu çalışmasında, öğrenmenin sadece okul binası içerisinde değil okul dış mekanının da öğrenmek için büyük bir potansiyele sahip olduğunu vurgulamaktadır. Amerika’da inşa edilen bir çok yeni okulun bahçelerinin artık bu bilinçle düzenlendiğini, içerisinde amfiteyatro, dış mekan müzik ve resim alanları, bahçe ve hava durumu istasyonlarının, farklı topografik özelliklerin ve bitki örtüsünün düşünüldüğünü bildirmektedir.

Okul bahçelerinin çocukların ilgisini çekecek bir şekilde düzenlenmesi ile çocukların organize, informal ve yaratıcı oyun olanaklarının arttığını, böylece gün içerisinde almaları gereken en az 1 saat dış mekan oyun oynama gereksinimlerinin en doğru şekilde sağlanarak sağlıklı ve psikolojik gelişimlerine de katkıda bulunulduğunu bildirmiştir. Ayrıca alan içerisinde oyun aletlerinin yaş gruplarına yönelik belirlenen standartlara göre yer alması gerektiğini bildirmektedir.

Çocukların dış mekanda oyun oynayabilme ve çevrelerini keşfedebilme imkanları olduğunda fiziksel çevre ve topluma aidiyet duygularının geliştiğini ve böylelikle çocukların öz değerlerinin arttığını, deneysel ve uygulamaya yönelik eğitimlerin kitaplara yönelik eğitimlerden çok daha etkili bir şekilde öğrenmeyi kolaylaştırdığını, yapılabilir birçok aktivite türüyle dil, sanat, matematik, fen bilimleri, müzik ve sosyal dersler gibi hemen hemen bütün ders çalışmalarının okul bahçelerinde gerçekleştirilebildiğini, okul bahçelerinin daha doğal alanlara dönüştürülmesi ile öğrencilerin uygulamalı olarak derslerini daha kolay ve eğlenceli bir şekilde öğrenebildiği, doğaya saygılı ve ilgili daha fazla yeni neslin yetişmesinin sağlanmış olduğunu bildirmektedir.

Bektaş (2004), İlköğretim çağındaki çocukların çocuk oyun alanlarından beklentilerinin belirlenmesine yönelik çalışmasında Ankara İli Çankaya İlçesi Çankaya Senti ilköğretim okullarından 3 adet ilköğretim okulunu basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçmiş ve toplamda 308 öğrenciye anketleri karşılıklı görüşme yöntemi ile uygulamıştır. Buna göre anket çalışmasında hem denekleri tanımaya, hem de beklentilerinin belirlenmesine yönelik fotoğraflarla destekli 21 soru oluşturmuştur. Tüm soruları kapalı uçlu olarak hazırlamış olup son soruyu çocukların farklı konuları dile getirebilmeleri amacıyla açık uçlu olarak hazırlamıştır.

Çalışmada oyunun tanımı ve özellikleri, oyunun çocuklar üzerindeki etkileri, çocuk oyun alanlarının özellikleri ve çeşitleri, okul ve okul bahçelerine yönelik saptanan bilgileri irdelemiştir.

Yapılan çalışma sonucunda oyun alanlarının; yiyecek ve içecek satın alabilecekleri, aileleriyle birlikte oyun oynayabilecekleri, akranlarıyla birlikte oynayabilecekleri, futbol, basketbol gibi oyunları oynayabilecekleri mekanlar ile içerisinde boyama duvarı gibi farklı oyuncakların bulunduğu, kalabalık, büyük, yeşil doku ve yoğunluğunun olduğu, kum yüzey yerine çim yüzeylerin oluşturulduğu, çeşitli su yüzeylerinin, su ile oynayabilecekleri özel mekanların, kum oyun alanlarının, büyük ve renkli oyuncakların, ahşap yerine plastik oyun elemanlarının bulunduğu mekanlardan oluşmasını istediklerini bildirmektedir.

Bell ve ark. (2006), Okul bahçelerinin yeşil alan yönünden zenginleştirilmesi ve fiziksel aktivite olanakları arasındaki ilişkiyi konu aldığı çalışmasında, yeşil alan yönünden zenginleştirilmiş okul bahçelerinin oyun ve fiziksel aktivite kalitesini arttırdığını, çocuk sağlığını olumlu yönde etkilediğini belirtmektedir.

Çalışmasını, Kanada'da yeşil alan yönünden yeterli, farklı bölgelerden, farklı sosyo-ekonomik yapıya sahip 59 ilköğretim okulundaki veli, öğretmen ve idarecilerden oluşan katılımcı gruplarından toplamda 105 kişiyle gerçekleştirmiştir. Araştırma sorularının okul bahçelerinin eski durumları ile yeni durumlarının kıyaslanması ve etkilerine yönelik olduğu için yeşil alan yönünden yeterli nitelikte okulları seçtiğini bildirmiştir. Soruların analizleri için SPSS programından yararlandığını bildirmektedir.

Buna göre oluşturulan doğal alanların; öğrencileri daha aktif, yaratıcı ve yapıcı oyuna teşvik ettiğini, öğrencilerin daha medeni davranışlar sergilemesine yardımcı olduğunu, oyun aktivitelerine yönelik geniş olanaklar sağladığını, öğrencilerde merak ve ilgi duygusunu arttırdığını, doğal alanların keşfedilmesine özendirdiğini, okul hayatı içerisinde fiziksel aktivite imkanlarını bütünleştirebildiğini, oyun ve öğrenme arasındaki bağı kuvvetlendirdiği sonucuna varmıştır.

Özdemir ve Yılmaz (2008), Okulların dış mekan olanaklarına yönelik çalışmalarında Ankara kentinin çeşitli bölgelerinden tesadüfi olarak seçtikleri 5 ilköğretim okulundaki 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin fiziksel aktiviteleri ile okul bahçelerinin fiziksel karakteristikleri arasındaki ilişkiyi irdelenmişlerdir. Milli Eğitim Bakanlığı'ndan aldıkları izin doğrultusunda çalışma süresince öğrenci aktivitelerinin davranış haritalamalarını yapmış, okul bahçelerinin fiziksel özelliklerini incelemiş, öğrenci, eğitimci ve okul yetkilileri ile karşılıklı yüz yüze görüşmeler yapmış, okul bahçelerinin fotoğraflarını çekmiş, bahçeyi estetik, fiziksel ve peyzaj özelliklerine göre değerlendirmişlerdir.

Çalışmada temel olarak öğrencilerin fiziksel aktivite verimliliğini arttırmaya yönelik okul bahçelerinin peyzaj karakteristiklerini geliştirmeyi ve okul bahçelerinin çoğunluklu olarak doğal unsurlara dönüştürülmesini hedeflemişlerdir.

Buna göre, okul bahçelerinde aktif oyun alanları ile dinlenme alanlarının birbirlerinden farklı yerlerde olması, öğrencilerin yaş grupları ve cinsiyetlere göre ayrı özel alanlar oluşturulması, bahçe kenarlarının birçok kent mobilyası ve oyun aletleri ile donatılabileceği, oyun ve fiziksel aktivitelere yönelik daha doğal ve geniş alanlar oluşturulabileceği, oluşturulan doğal alanların ayrıca fen ve tarım dersleri için kullanılabileceği, grup aktiviteleri için doğal ağaçlıklı alanlar altında oturma birimlerinin oluşturulabileceği, alanların estetik olarak hoş düzenlenmesi gerektiği, bitkilerin bütünleyici renklerle birlikte mevsimsel değişimleri de dikkate alınarak düzenlenmesi gerektiği, serbest oyunlar için çim alanların mutlaka düşünülmesi gerektiği, asfalt veya beton zeminler yerine daha çok peyzaj unsurlarının ve yumuşak zeminlerin düşünülmesi gerektiği sonucuna varmışlardır.

3. MATERYAL METOD

3.1. Materyal

Akdeniz Bölgesi'nin Doğu Akdeniz Bölümü'nde, Akdeniz'e yaklaşık 50 km uzaklıkta olan Adana ili, 35°-38° kuzey enlemleri ile 34°-46° doğu boylamları arasında yer almaktadır. TÜİK (2005)'e göre toplamda 13 ilçeye sahip olan Adana kenti yerleşim dokusu içerisinde yer alan Seyhan ve Yüreğir ilçeleri ilin merkez ilçelerini oluşturmaktadır. Adana kent merkezinin TÜİK (2007)'ye göre toplam nüfusu 1.530.257'dir. 2007-2008 yılı Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ndeki ilçelere göre sayısal veriler incelendiğinde merkez ilçelerde toplamda 288 adet resmi, 11 adet özel ilköğretim okulu, 252.878 öğrenci ve 9.125 öğretmen olduğu tespit edilmiştir.

Adana kenti, tek merkez ilçeye (Adana) sahipken 1986 yılında alınan bir kararla kenti kuzey-güney aksından ikiye bölen Seyhan Nehri'nin batısında kalan bölümü Seyhan, doğusunda kalan bölümü Yüreğir adıyla iki ilçe kurulmuştur (Demirel, 2008).

TÜİK (2007)'ye göre Seyhan ilçesinin toplam nüfusu 1.007.992'dir. Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü 2007-2008 yılı il geneli sayısal verileri incelendiğinde Seyhan ilçesinde 155 adet resmi, 10 adet özel ilköğretim okulu, 169.289 öğrenci, 6.473 öğretmen olduğu görülmektedir.

TÜİK (2007)'ye göre 522,265 toplam nüfusa sahip olan Yüreğir ilçesinin Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü 2007-2008 yılı il geneli sayısal verileri incelendiğinde Yüreğir ilçesinde 133 adet resmi, 1 adet özel ilköğretim okulu, 83.589 öğrenci, 2.652 öğretmen olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma alanı olarak, Seyhan ve Yüreğir ilçeleri kentsel yerleşim dokusunda yer alan ilköğretim okullarının örneklenmesinde Adana Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan "2010 Hedef Yılı İçin Adana Kentsel Gelişme Stratejisi Önerisi" raporu dikkate alınmıştır. Bu rapora göre Adana kenti; kentsel alanlar, sosyo-ekonomik yapı farklılığı ve ulaşılabilirlik gibi unsurlar dikkate alınarak 5 bölgeye ayrılmıştır. Bu bölgeleri aşağıdaki gibi tanımlamak olanaklıdır:

1. Bölge: Kent Özeği (Seyhan ve Yüreğir ilçelerinde konumlanan Eski ve Yeni kent merkezlerini kapsamaktadır)
2. Bölge: Kuzeybatı Kentsel Gelişme Alanı (Seyhan ilçesi, E-5 Karayolu'nun kuzeyi)
3. Bölge: Güneybatı Kentsel Gelişme Alanı (Seyhan ilçesi, E-5 Karayolu'nun güneyi)
4. Bölge: Kuzeydoğu Kentsel Gelişme Alanı (Yüreğir ilçesi, E-5 Karayolu'nun kuzeyi)
5. Bölge: Güneydoğu Kentsel Gelişme Alanı (Yüreğir ilçesi, E-5 Karayolu'nun güneyi)

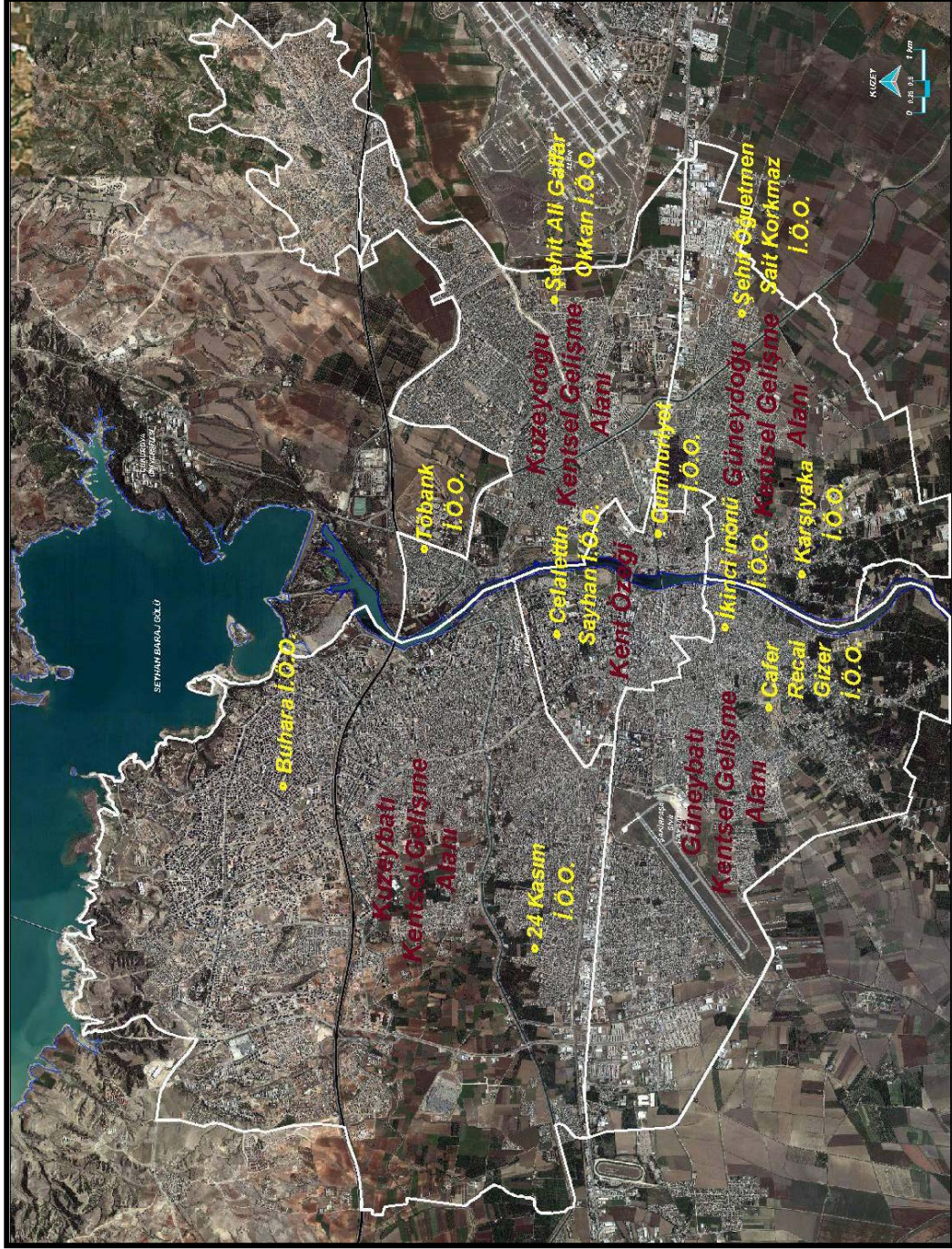
Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile yapılan görüşmeler sonucunda 10 adet ilköğretim okulunda çalışmanın yapılmasına izin verilmiştir. Buna göre her bir bölge bazında yapılan örneklemelerde farklı mahallelerde konumlanan 2'şer resmi ilköğretim okulu belirlenmiş, böylece Adana Kenti genelinde 10 resmi ilköğretim okulu saptanmıştır (Şekil 3.1.). Çalışmanın uygulanabilmesi için belirlenen okul isimleri ve anket formu örneği Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nde onaylanmış, 12.05.2008 tarihinde T.C. Adana Valiliği'nden alınan izin belgesiyle anket uygulamasına başlanmıştır (Ek 1).

Çalışmada belirlenen okul isimleri ve özellikleri bölgeler bazında şu şekildedir:

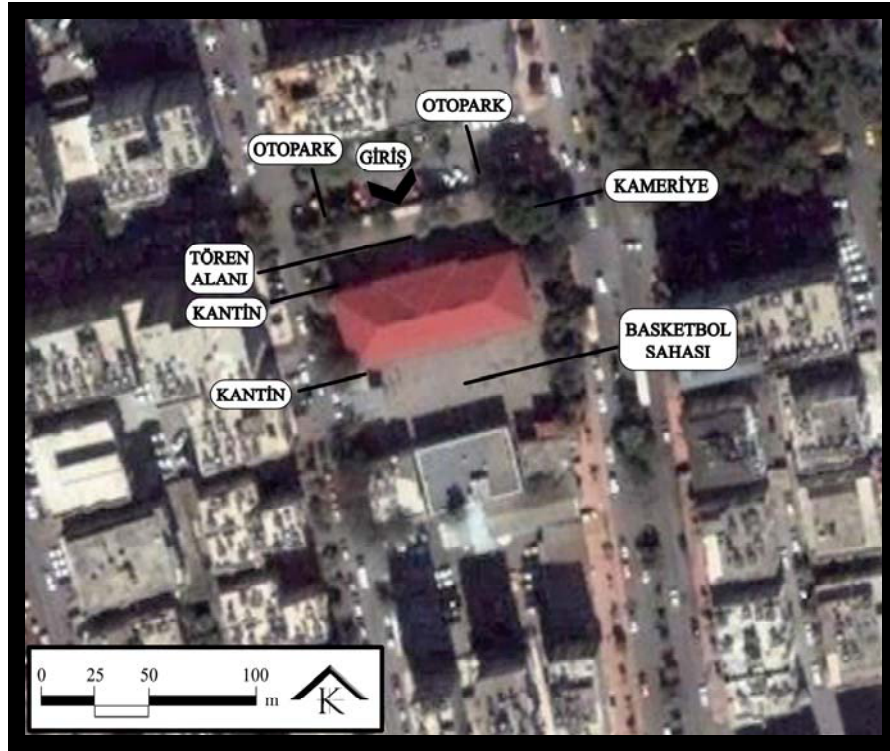
a. Kent Özeğinde Yer Alan İlköğretim Okulları

- **Celalettin Sayhan İlköğretim Okulu**

“Kent Özeği”nin Cemalpaşa Mahallesi'nde 1953 yılında kurulan Celalettin Sayhan İlköğretim Okulu, 5-8. sınıflar sabahçı, 1-4. sınıflar öğlenci olmak üzere 2 devre eğitim veren bir kurumdur. Celalettin Sayhan İlköğretim Okulu'nun plan görünüşü Şekil 3.2.'de verilmektedir. Celalettin Sayhan İlköğretim Okul bahçesine ait fotoğraflar Şekil 3.3., Şekil 3.4. ve Şekil 3.5.'te görülmektedir.

Şekil 3.1. Araştırma Alanı ve Belirlenen İlköğretim Okullarının Konumları

Şekil 3.2. Celalettin Sayhan İlköğretim Okulu Plan Görünüş (Google Earth, 2008)

Şekil 3.3. Celalettin Sayhan İlköğretim Okulu Beton Zemin İle Kaplı Basketbol Sahası

Şekil 3.4. Celalettin Sayhan İlköğretim Okul Bahçesi Beton Zemin İle Kaplı Tören Alanı

Şekil 3.5. Celalettin Sayhan İlköğretim Okul Bahçesi Genel Sert Zemin Alanları

- **Cumhuriyet İlköğretim Okulu**

“Kent Özeği”nin Cumhuriyet Mahallesi’nde 1983 yılında kurulan Cumhuriyet İlköğretim Okulu, 5-8. sınıflar sabahçı, 1-4. sınıflar öğlenci olmak üzere 2 devre eğitim veren bir kurumdur. Cumhuriyet İlköğretim Okulu’nun plan görünüşü Şekil 3.6.’da verilmektedir. Cumhuriyet İlköğretim Okul bahçesine ait fotoğraflar Şekil 3.7., Şekil 3.8. ve Şekil 3.9.’da görülmektedir.

b. Kuzeybatı Kentsel Gelişme Alanında Yer Alan İlköğretim Okulları

- **Buhara İlköğretim Okulu**

“Kuzeybatı Kentsel Gelişme Alanı”nın Toros Mahallesi’nde 2005 yılında kurulan Buhara İlköğretim Okulu, 5-8. sınıflar sabahçı, 1-4. sınıflar öğlenci olmak üzere 2 devre eğitim veren bir kurumdur. Buhara İlköğretim Okulu’nun plan görünüşü Şekil 3.10.’da verilmiştir. Buhara İlköğretim Okul bahçesine ait fotoğraflar Şekil 3.11., Şekil 3.12. ve Şekil 3.13.’te görülmektedir.

- **24 Kasım İlköğretim Okulu**

“Kuzeybatı Kentsel Gelişme Alanı”nın Aydınlar Mahallesi’nde 1983 yılında kurulan 24 Kasım İlköğretim Okulu tek devre eğitim veren bir kurumdur. 24 Kasım İlköğretim Okulu’nun plan görünüşü Şekil 3.14.’te verilmiştir. 24 Kasım İlköğretim Okul bahçesine ait fotoğraflar Şekil 3.15., Şekil 3.16. ve Şekil 3.17.’de görülmektedir.

c. Güneybatı Kentsel Gelişme Alanında Yer Alan İlköğretim Okulları

- **İkinci İnönü İlköğretim Okulu**

“Güneybatı Kentsel Gelişme Alanı”nın Hürriyet Mahallesi’nde 1966 yılında kurulan İkinci İnönü İlköğretim Okulu tek devre eğitim veren bir kurumdur. İkinci İnönü İlköğretim Okulu’nun plan görünüşü Şekil 3.18.’de verilmektedir. İkinci İnönü İlköğretim Okul bahçesine ait fotoğraflar Şekil 3.19., Şekil 3.20. ve Şekil 3.21.’de görülmektedir.

Şekil 3.6. Cumhuriyet İlköğretim Okulu Plan Görünüş (Google Earth, 2008)

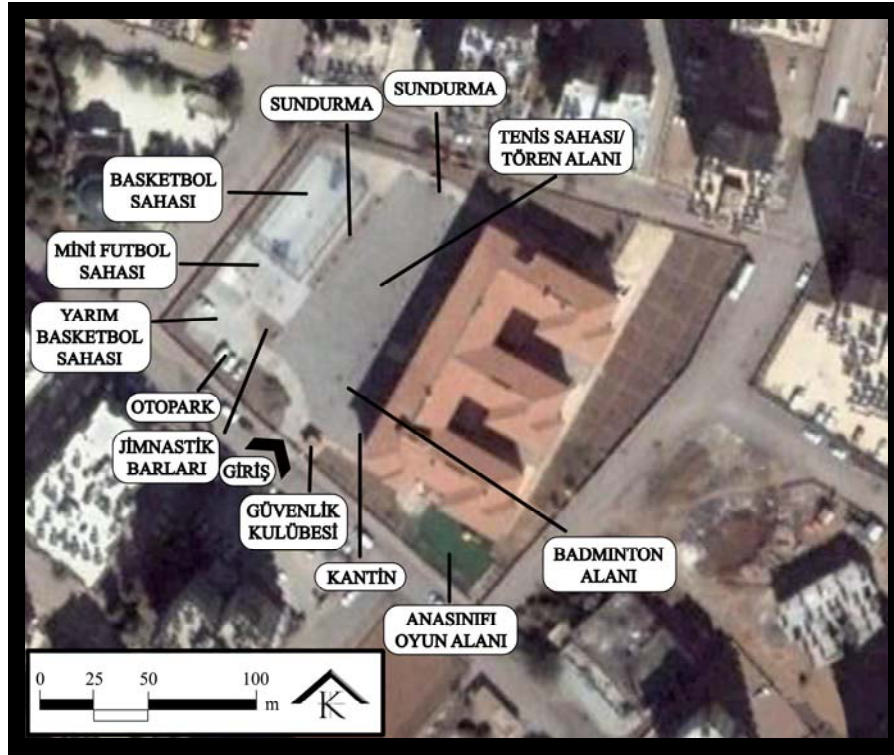
Şekil 3.7. Cumhuriyet İlköğretim Okulu Beton Zemin İle Kaplı Futbol Sahası

Şekil 3.8. Cumhuriyet İlköğretim Okul Bahçesi Dinlence Alanı

Şekil 3.9. Cumhuriyet İlköğretim Okul Bahçesi Sert Zemin Alanları ve Büyük Ağaçlar

Şekil 3.10. Buhara İlköğretim Okulu Plan Görünüş (Google Earth, 2008)

Şekil 3.11. Buhara İlköğretim Okulu Tel İle Çevrili Basketbol Sahası ve Sundurma

Şekil 3.12. Buhara İlköğretim Okulu Kilitli Parke Taş İle Döşenmiş Badminton Sahası ve Çok Amaçlı Tören Alanı

Şekil 3.13. Buhara İlköğretim Okulu Tel İle Çevrili Çatı Sistemli Anasınıfı Oyun Alanı

Şekil 3.14. 24 Kasım İlköğretim Okulu Plan Görünüş (Google Earth, 2008)

Şekil 3.15. 24 Kasım İlköğretim Okulu Beton Zemin İle Kaplı File Demirleri Bozulmuş Voleybol Sahası

Şekil 3.16. 24 Kasım İlköğretim Okul Bahçesi Sert Zemin Alanları

Şekil 3.17. 24 Kasım İlköğretim Okul Bahçesi Sert Zemin Alanları ve Yeşil Alanlar

Şekil 3.18. İkinci İnönü İlköğretim Okulu Plan Görünüş (Google Earth, 2008)

Şekil 3.19. İkinci İnönü İlköğretim Okulu Beton Zemin İle Kaplı Basketbol Sahası ve Jimnastik Barı

Şekil 3.20. İkinici İnönü İlköğretim Okul Bahçesi Alle Görünüşü

Şekil 3.21. İkinici İnönü İlköğretim Okul Bahçesi Çöp Bidonlarının Yer Aldığı Gölgelek Alan

- **Cafer Recai Gizer İlköğretim Okulu**

“Güneybatı Kentsel Gelişme Alanı”nın Akkapı Mahallesi’nde 2004 yılında kurulan Cafer Recai Gizer İlköğretim Okulu tek devre eğitim veren bir kurumdur. Cafer Recai Gizer İlköğretim Okulu’nun plan görünüşü Şekil 3.22.’de verilmektedir. Cafer Recai Gizer İlköğretim Okul bahçesine ait fotoğraflar Şekil 3.23., Şekil 3.24. ve Şekil 3.25.’te görülmektedir.

d. Kuzeydoğu Kentsel Gelişme Alanında Yer Alan İlköğretim Okulları

- **Töbank İlköğretim Okulu**

“Kuzeydoğu Kentsel Gelişme Alanı”nın Kışla Mahallesi’nde 1982 yılında kurulan Töbank İlköğretim Okulu, tüm sınıflar bir arada olmak üzere 2 devre eğitim veren bir kurumdur. Töbank İlköğretim Okulu’nun plan görünüşü Şekil 3.26.’da verilmektedir. Töbank İlköğretim Okul bahçesine ait fotoğraflar Şekil 3.27., Şekil 3.28. ve Şekil 3.29.’da görülmektedir.

- **Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okulu**

“Kuzeydoğu Kentsel Gelişme Alanı”nın Çamlıbel Mahallesi’nde 2001 yılında kurulan Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okulu tek devre eğitim veren bir kurumdur. Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okulu’nun plan görünüşü Şekil 3.30.’da verilmektedir. Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okul bahçesine ait fotoğraflar Şekil 3.31., Şekil 3.32. ve Şekil 3.33.’te görülmektedir.

e. Güneydoğu Kentsel Gelişme Alanında Yer Alan İlköğretim Okulları

- **Karşıyaka İlköğretim Okulu**

“Güneydoğu Kentsel Gelişme Alanı”nın Seyhan Mahallesi’nde 1938 yılında kurulan Karşıyaka İlköğretim Okulu tek devre eğitim veren bir kurumdur. Karşıyaka İlköğretim Okulu’nun plan görünüşü Şekil 3.34.’te verilmektedir. Karşıyaka İlköğretim Okul bahçesine ait fotoğraflar Şekil 3.35., Şekil 3.36. ve Şekil 3.37.’de görülmektedir.

Şekil 3.22. Cafer Recai Gizer İlköğretim Okulu Plan Görünüş (Google Earth, 2008)

Şekil 3.23. Cafer Recai Gizer İlköğretim Okulu Beton Zemin İle Kaplı Basketbol-Voleybol Sahası

Şekil 3.24. Cafer Recai Gizer İlköğretim Okulu Tribün Görevi Yapan Sundurma

Şekil 3.25. Cafer Recai Gizer İlköğretim Okulu Beton Tören Alanı ve Sert Zemin Oyun Alanı

Şekil 3.26. Töbank İlköğretim Okulu Plan Görünüş (Google Earth, 2008)

Şekil 3.27. Töbank İlköğretim Okulu Beton Zemin İle Kaplı Spor Sahaları

Şekil 3.28. Töbank İlköğretim Okulu Sıkıştırılmış Toprak Zemin İle Kaplı Oyun Alanı

Şekil 3.29. Töbank İlköğretim Okul Bahçesi Dinlenme Alanları

Şekil 3.30. Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okulu Plan Görünüş (Google Earth, 2008)

Şekil 3.31. Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okulu Beton İle Kaplı Tören Alanı

Şekil 3.32. Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okul Bahçesi Sert Zemin Görünüşleri

Şekil 3.33. Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okulu Anasınıfı Kulübesi

Şekil 3.34. Karşıyaka İlköğretim Okulu Plan Görünüş (Google Earth, 2008)

Şekil 3.35. Karşıyaka İlköğretim Okulu Beton Zemin İle Kaplı Basketbol Sahası

Şekil 3.36. Karşıyaka İlköğretim Okulu Beton Zemin İle Kaplı Voleybol Sahası

Şekil 3.37. Karşıyaka İlköğretim Okulu Sıkıştırılmış Toprak Zemin İle Kaplı Dinlenme Alanı

- **Şehit Öğretmen Sait Korkmaz İlköğretim Okulu**

“Güneydoğu Kentsel Gelişme Alanı”nın Levent Mahallesi’nde 1999 yılında kurulan Şehit Öğretmen Sait Korkmaz İlköğretim Okulu, 5-8. sınıflar sabahçı, 1-4. sınıflar öğlenci olmak üzere 2 devre eğitim veren bir kurumdur. Şehit Öğretmen Sait Korkmaz İlköğretim Okulu’nun plan görünüşü Şekil 3.38.’de verilmektedir. Şehit Öğretmen Sait Korkmaz İlköğretim Okul bahçesine ait fotoğraflar Şekil 3.39., Şekil 3.40. ve Şekil 3.41.’de görülmektedir.

3.2. Metod

Çalışma yöntemi, 5 aşamadan oluşmaktadır:

- İlköğretim okul bahçelerinde tasarlama ölçütlerinin belirlenmesi,
- Örnek olarak seçilen okullardaki mevcut durum analizi (sörvey),
- Anket çalışması,
- Anket bulguları (paydaş görüşleri) doğrultusunda en büyük ve en küçük bahçe alanına sahip 2 okul için kavramsal tasarımların geliştirilmesi,
- Anket bulguları doğrultusunda Adana koşullarına uygun örnek ilköğretim okul bahçesi tip tasar oluşturulması.

3.2.1. Tasarlama Ölçütlerinin Belirlenmesi

Yöntemin ilk aşamasında ilköğretim okul bahçelerine yönelik yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirilmiş araştırmalardan ve bu konuda geliştirilen standartlardan tasarlama ölçütleri konusunda ayrıntılı bir tarama yapılmıştır. Bununla birlikte uzmanlar ve karar vericiler ile görüşmeler yapılarak bu kaynaklardan elde edilen ölçütler ve bunların kapsayabileceği özellikler irdelenmiştir.

Şekil 3.38. Şehit Öğretmen Sait Korkmaz İlköğretim Okulu Plan Görünüş (Google Earth, 2008)

Şekil 3.39. Şehit Öğretmen Sait Korkmaz İlköğretim Okulu Beton Zemin İle Kaplı Basketbol ve Voleybol Sahası

Şekil 3.40. Şehit Öğretmen Sait Korkmaz İlköğretim Okulu Sıkıştırılmış Toprak Zemin İle Kaplı Futbol Sahası

Şekil 3.41. Şehit Öğretmen Sait Korkmaz İlköğretim Okulu Sıkıştırılmış Toprak Zemin ve Ağaçlarla Kaplı Serbest Koşma ve Oynama Alanı

Akdoğan (1972), Kaptan (1985), Argus (1990), Young (1997), Takahashi (1999), Başar (2000), Daly (2000), Laberge ve ark. (2000), Menino (2000), Penner (2000), Tanner (2000), Collyer ve ark. (2001), Fisman (2001), Gül ve Küçük (2001), Özyaba ve ark. (2002), Pickard (2002), Corson (2003), Bektaş (2004), Scholastic Ltd. (2004), Earthartist (2005), Bell ve ark. (2006), New Jersey School Outdoor Area Working Group (2007), Özdemir ve Yılmaz (2008)'ın kullandığı ya da öngördüğü ölçütlerin derlenmesi sonucunda ortaya çıkan bu ölçütler ilköğretim okul bahçelerinde gerçekleştirilen faaliyetler, olması istenilen faaliyetler, eğitim ve sosyal kültürel faaliyetlere yönelik alanlar, tören alanı şekli, halk oyunları, dans etkinlikleri ve çeşitli kutlama çalışmaları için alan türü, oyuna yönelik alanlar, oyun aletleri, farklı yaş gruplarına yönelik oyun alanları, oyun alanları etrafında sınırlama elemanı isteği, spor alanları, gölgelik birimler, oturma birimleri, bahçe çevreleme elemanı, sessiz ve gürültülü ayrı alan isteği, öğretmenler için özel dinlence alanları, bahçe büyüklüğü ve sorunlar olarak belirlenmiştir.

3.2.2. Anket Çalışması

İlköğretim okul bahçelerinde aranan ölçütlerin nitelik ve niceliklerinin karar verici, öğrenci, okul aile birliği, eğitimci ve uzman meslek elemanlarından oluşan paydaşlar tarafından belirlenmesinde “standart formlarda anket yöntemi” kullanılmıştır.

Yöntemin bu aşaması;

- Örneklem büyüklüğünün saptanması,
- Anket yönteminin seçimi,
- Anket formunun hazırlanması,
- Anketin ön testten geçirilmesi ve hataların düzeltilmesi,
- Anketin uygulanması,
- Anketin değerlendirilmesi olarak 6 adımda uygulanmıştır.

Örnekleme Büyüklüğünün Saptanması

Örnekleme grubu, anket bölgelerinde belirlenen ilköğretim okullarındaki öğrenci, eğitimci ve okul aile birliği üyeleri ile karar verici ve uzmanlardan oluşan 5 farklı paydaşın rastlantısal seçimi ile oluşturulmuştur.

Karar Verici Anketi: İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinde konu ile ilgili çalışan 22 bireye uygulanmıştır.

Öğrenci Anketi: Yöntemin 1. aşamasında bölge bazında saptanan her bir ilköğretim okulunda, 1–5. sınıf ve 6–8. sınıf kümelerinde okuyan toplam 25 anket rastlantısal olarak uygulanmıştır. Böylece bölge toplamında 50, kent genelinde ise 250 öğrenciye anket uygulanmıştır.

Okul Aile Birliği Anketi: Yöntemin 1. aşamasında bölge bazında saptanan her bir ilköğretim okulunda, okul aile birliği üyesi 5 bireye anket rastlantısal olarak uygulanmıştır. Böylece bölge toplamında 10, kent genelinde ise 50 bireye anket uygulanmıştır.

Eğitimci Anketi: Öğrenci anketinin uygulandığı her bir ilköğretim okulunda görevli 25 eğitimciye (öğretmen, idareci) rastlantısal olarak uygulanmak istenmiştir. Ancak bazı okulların küçük olması nedeniyle bölgelere göre uygulanan eğitimci anket sayısı şu şekilde olmuştur; I. Bölge: 50, II. Bölge: 40, III. Bölge: 41, IV. Bölge: 50 ve V. Bölge: 43 kişi olmak üzere kent genelinde toplam 224 bireye anket uygulanmıştır.

Uzman Anketi: Peyzaj mimarları, mimarlar, psikologlar, sosyologlar ve Eğitim Fakültesi'ndeki uzmanlardan oluşan konuyla ilgili meslek elemanlarına toplamda 38 adet anket uygulanmıştır.

Bölgelere göre öğrenci, okul aile birliği ve eğitimcilerden oluşan kullanıcıların birey sayıları ve oransal dağılımı Çizelge 3.1.'de görülmektedir.

Anket Yönteminin Seçimi

Karşılıklı görüşme yoluyla anketin daha güvenli ve hızlı olması nedeniyle standart formlarla yerinde anket yöntemi uygulanmıştır.

Çizelge 3.1. Bölgelere Göre Kullanıcıların Birey Sayısı ve Oransal Dağılımı

ANKET BÖLGESİ	Birey Sayısı (n)			Toplam Sayı	Dağılım (%)
	Öğrenci	Eğitimci	Okul Aile Birliği		
I. Bölge: Kent Özeği	50	50	10	110	18,84
II. Bölge: Kuzeybatı Kentsel Gelişme Alanı	50	40	10	100	17,12
III. Bölge: Güneybatı Kentsel Gelişme Alanı	50	41	10	101	17,29
IV. Bölge: Kuzeydoğu Kentsel Gelişme Alanı	50	50	10	110	18,84
V. Bölge: Güneydoğu Kentsel Gelişme Alanı	50	43	10	103	17,64
Toplam Kullanıcı	250	224	50	524	89,73
Toplam Karar Verici				22	3,77
Toplam Uzman				38	6,51
Genel Toplam				584	100,00

Anket Formunun Hazırlanması

Gerek literatür gerekse uzman görüşleri çerçevesinde hazırlanmış olan, ilköğretim okul bahçelerinin durumunun ve ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik anket formu 8 bölümden oluşmaktadır (Ek 2).

Bu bölümler; faaliyetler, eğitim ve sosyal kültürel faaliyetler, tören ve kutlamalar, oyun ve spor faaliyetleri, birimler, diğer alanlar, sorunlar, başlıkları altında toplanmıştır.

“Faaliyetler” bölümünde öğrenci, eğitimci ve okul aile birliği üyelerine 2, karar verici ve uzmanlara 1 adet soru sorulmuştur. Öğrenci, eğitimci, okul aile birliği üyelerinden oluşan kullanıcı grubuna, okul bahçelerinin mevcut durumda hangi faaliyet türleri için kullandığı sorgulanmıştır. Bu soru mevcut durumu belirlemeye yönelik olduğu için sadece kullanıcı grubuna sorulmuştur. Tüm paydaşlara sorulan ortak soru ise ilköğretim okul bahçelerinin öncelikli olarak hangi faaliyetlere yönelik kullanılması gerektiğinin belirlenmesine yöneliktir.

“Eğitim ve Sosyal Kültürel Faaliyetler” bölümünde ilköğretim okul bahçelerinde bu faaliyetlere yönelik hangi alan türlerinin öncelikle olması gerektiği tespit edilmiştir.

“Tören ve Kutlamalar” bölümünde 2 adet soru sorulmuştur. Bu sorular tören ve kutlama alanının şeklini belirlemeye ve halk oyunları, dans etkinlikleri ve çeşitli kutlama çalışmalarının en uygun ne tür bir alanda yapılması gerektiğini tespit etmeye yönelik olmuştur.

“Oyun ve Spor Faaliyetleri” bölümünde 5 adet soru sorulmuştur. Bu sorular ilköğretim okul bahçelerinde oyuna yönelik alan gereksinimlerinin, olması gereken oyun aletleri türlerinin, hangi yaş gruplarına yönelik özel oyun alanları olması gerektiğinin, oluşturulmuş oyun alanları etrafında sınırlama elemanı gerekliliğinin, öncelikle olması istenilen spor alanlarının tespiti için hazırlanmıştır.

“Birimler” bölümünde gölgelik birimler, oturma birimleri ve bahçe çevreleme elemanı türlerinin tespitine yönelik 3 adet soru oluşturulmuştur.

“Diğer Alanlar” bölümünde sessiz ve gürültülü 2 ayrı alan isteği ve öğretmenler için özel dinlence alanı isteğine yönelik 2 adet soru oluşturulmuştur.

“Sorunlar” bölümünde ise öğrenci, eğitimci ve okul aile birliği üyelerine, kendi okullarına yönelik; karar verici ve uzmanlara, Adana kenti ilköğretim okul bahçelerine yönelik en önemli 3 sorun sorgulanmıştır.

Anketin Ön Testten Geçirilmesi ve Hataların Düzeltilmesi

Hazırlanan anket formu konu ile ilgili meslek çalışanları (peyzaj mimarları, eğitim fakültesindeki eğitimci gibi) ve ilköğretim okullarındaki eğitimcilerin görüşleri doğrultusunda geliştirilmiştir. Anket çalışması anket konusunda uzman kişilerle (anket konusunda çalışmaları olan akademisyenler) içerik, şekil, anlam konularında irdelenmiştir.

Oluşturulan ön anketler, rastlantısal olarak belirlenen okullardaki öğrenci, eğitimci ve okul aile birliği üyeleri ile uzman ve karar vericilerden oluşan 25 kişiye kişisel görüşme yöntemi ile uygulanmıştır. Bu kişilerden elde edilen görüşler doğrultusunda anket formu yeniden şekillendirilmiş ve uygulama düzeyine getirilmiştir.

Anketin Uygulanması

Adana kenti yerleşim dokusu içerisinde yukarıda belirtilen 5 anket bölgesinde yer alan 10 ilköğretim okulundaki öğrenci, eğitimci ve okul aile birliği üyelerine anketler kişisel görüşme yöntemi ile rastlantısal olarak uygulanmıştır.

Uzman anketleri üniversitenin peyzaj mimarlığı, mimarlık, psikolojik danışmanlık ve rehabilitasyon, sosyoloji ve ilköğretim bölümlerindeki akademisyenlere; karar verici anketleri ise Adana İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nde konu ile ilgili çalışan bireylere kişisel görüşme yöntemi ile uygulanmıştır.

Anketin Değerlendirilmesi

Anketlerin değerlendirilmesi aşamasında, ilk olarak anketlere verilen cevaplar gözden geçirilmiştir. Eksik veri veya protest cevap veren anketler elenmiştir. Elde edilen bulgular Excel ve SPSS programları ile bilgisayar ortamına aktarılmış ve değerlendirilmiştir.

Tercihe yönelik sorularda paydaşların seçimleri doğrultusunda her bir soruya yönelik ayrı ayrı oransal değerlere ulaşılmıştır. Tercih sıralaması sorularında ise (1 ve 2. sorular) paydaşların öncelik tercihlerine göre 1'den 4'e doğru yaptıkları sıralamaların değerlemesi şu şekilde yapılmıştır: 1. tercih edilen seçenek için 4, 2. tercih edilen seçenek için 3, 3. tercih edilen seçenek için 2, 4. tercih edilen seçenek için 1 katsayıları verilerek oransal değerlere ulaşılmıştır.

Paydaşların her bir soru için oransal değerlerine ulaşıldıktan sonra her paydaşın belirlenen katsayısı ile değerler çarpılmış ve ağırlıklandırılmış dağılıma ulaşılmıştır. Ağırlıklandırılmış dağılım hesaplaması şu şekilde yapılmıştır:

$$(\text{Ölçüt}_{\text{Karar Verici}} \times 1 + \text{Ölçüt}_{\text{Öğrenci}} \times 2 + \text{Ölçüt}_{\text{Eğitimci}} \times 2 + \text{Ölçüt}_{\text{Okul Aile Birliği}} \times 2 + \text{Ölçüt}_{\text{Uzman}} \times 3) / 10$$

Böylece, elde edilen ölçütlerin nitelik ve niceliksel değerleri toplanmış ve bunların ağırlıklı aritmetik ortalamaları hesaplanarak her ölçüt için ağırlıklandırılmış puanlar elde edilmiştir.

Ayrıca kullanıcı paydaş gruplarının “Bölgesel” ve öğrencilerin “Sınıf Gruplarına Göre” görüş, istem ve eğilimlerini belirlemeye yönelik farklılık gösteren bulguların oransal değerlerine de ulaşılmıştır.

3.2.3. Örnek Olarak Seçilen Okullardaki Mevcut Durum Analizi (Sörvey)

Araştırma alanında belirlenen 10 resmi ilköğretim okulunun kuruluş yılı, devre türü, toplam öğrenci sayısı, bahçe büyüklüğü ve yönü, oyun alanları, oyun birimleri, spor alanları, gölgelik birimler, oturma birimleri, bahçe çevreleme elemanı, tören alanı şekil ve özelliği, alanların oransal dağılımı, çoklu kullanımlar ve dinlenme alanları tespitine yönelik mevcut durum analizi yapılmıştır.

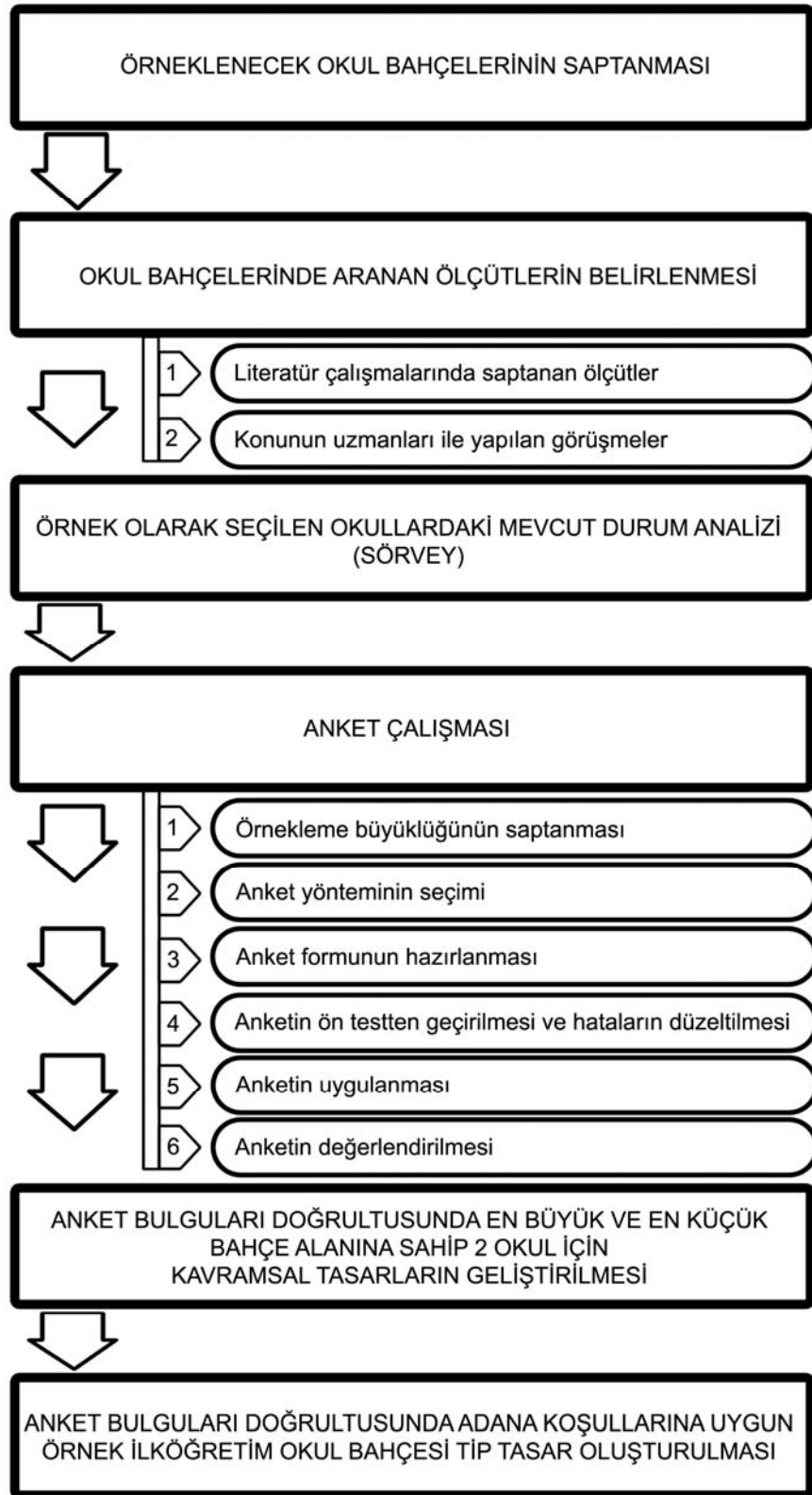
3.2.4. Anket Bulguları Doğrultusunda En Büyük ve En Küçük Bahçe Alanına Sahip 2 Okul İçin Kavramsal Tasarların Geliştirilmesi

Anket çalışmalarının uygulandığı ilköğretim okullarından en büyük ve en küçük bahçe alanına sahip 2 okul seçilerek bu okulların mevcut okul bahçelerinin kavramsal tasarıları elde edilen bulgular doğrultusunda geliştirilmiştir. Buna göre;

- Paydaşların öncelikli istekleri,
- Standartlar ve tasarım ilkeleri,
- Çok yönlü kullanımlar dikkate alınarak tasarımlar yapılmıştır.

3.2.5. Anket Bulguları Doğrultusunda Adana Koşullarına Uygun Örnek İlköğretim Okul Bahçesi Tip Tasar Oluşturulması

Anket bulgularının değerlendirmesi yapıldıktan sonra, elde edilen ölçütlerin ağırlıklandırılmış değerlendirme puanları dikkate alınarak en uygun örnek okul bahçesi modeli tasarlanmıştır. Araştırmada uygulanan yöntemin akış şeması Şekil 3.42.’de verilmiştir:

Şekil 3.42. Çalışmada Uygulanan Yöntemin Akış Şeması

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırma bulguları; anket uygulamasının yürütüldüğü okul bahçelerinin sörveyleri, paydaşların eğilim ve istemleri ile bunların ağırlıklandırılmış dağılımları ve ulaşılan bulgular doğrultusunda anket çalışmalarının yürütüldüğü en büyük ve en küçük bahçe alanına sahip 2 okul bahçesinin kavramsal tasarımlarının ve 1200 öğrenci kapasiteli bir ilköğretim okulunun bahçesi için örnek bir tip tasar oluşturulması olmak üzere 3 aşamada ele alınmıştır.

4.1. Sörvey Bulguları

Anket çalışmasının yapıldığı ilköğretim okullarında yapılan sörveyler sonucunda okulların devre türleri, toplam öğrenci sayıları, bahçe büyüklükleri, öğrenci başına düşen açık alan miktarı, bahçede bulunan kullanım alanı türleri, bahçede yer alan donatı öğeleri, bahçenin zemin kaplama türlerinin oransal dağılımları ve okul bahçelerinde çok amaçlı kullanım alanlarına yönelik bulgular Çizelge 4.1., Çizelge 4.2., Çizelge 4.3., Çizelge 4.4. ve Çizelge 4.5.'te verilmektedir.

Çizelge 4.1. Okulların Devre Türleri, Toplam Öğrenci Sayıları, Bahçe Büyüklükleri ve Öğrenci Başına Düşen Alan Miktarı

Özellikler		KB Kentsel Gelişme Alanı		GB Kentsel Gelişme Alanı		Kent Özeği		KD Kentsel Gelişme Alanı		GD Kentsel Gelişme Alanı		Toplam Oransal Değer (%)
		Buhara İ.Ö.O.	24 Kasım İ.Ö.O.	İkinci İnönü İ.Ö.O.	Cafer Recai Gizer İ.Ö.O.	Celalettin Sayhan İ.Ö.O.	Cumhuriyet İ.Ö.O.	Töbank İ.Ö.O.	Şht. Ali Gaffar Okkan İ.Ö.O.	Karşıyaka İ.Ö.O.	Şht. Öğr.Sait Korkmaz İ.Ö.O.	
Devre	-Tek Devre		X	X	X				X	X		50
	-2 Devre	X				X	X	X			X	50
Toplam Öğrenci Sayısı		1916	1485	715	1039	1460	1048	1200	2084	571	1435	-
Alan (m ²)	Bahçe	5712	5386	2480	7578	2490	6452	10976	3850	5700	8560	-
	Öğrenci Başına Düşen	5,96	3,62	3,46	7,29	3,41	12,31	18,29	1,84	9,98	11,93	-

Çizelge 4.1. incelendiğinde araştırma yapılan okulların yarısının tek devre yarısının ise 2 devre eğitim verdiği görülmektedir. Öğrenci başına düşen açık alan miktarı devre türü dikkate alınarak hesaplanmıştır. Buna göre; en büyük bahçe alanına sahip Töbank İlköğretim Okulu'nda öğrenci başına düşen açık alan miktarının $18,29m^2$, en küçük bahçe alanına sahip İkinci İnönü İlköğretim Okulu'nda ise öğrenci başına düşen açık alan miktarının ise $3,46m^2$ olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.2. Okul Bahçelerinde Bulunan Kullanım Alanı Türleri

Kullanım Alanı Türleri		KB Kentsel Gelişme Alanı		GB Kentsel Gelişme Alanı		Kent Özeği		KD Kentsel Gelişme Alanı		GD Kentsel Gelişme Alanı		Toplam Oransal Değer (%)
		Buhara İ.Ö.O.	24 Kasım İ.Ö.O.	İkinci İnönü İ.Ö.O.	Cafer Recai Gizer İ.Ö.O.	Celalettin Sayhan İ.Ö.O.	Cumhuriyet İ.Ö.O.	Töbank İ.Ö.O.	Şht. Ali Gaffar Okkan İ.Ö.O.	Karşıyaka İ.Ö.O.	Şht. Öğr. Sait Korkmaz İ.Ö.O.	
Oyun Alanları	Anasınıfı Oyun Alanı	X					X					20
	Sert Zemine Çizilmiş Oyun Alanı				X							10
	Oyun Aletlerinin Olduğu Alan							X				10
	Serbest Oyun Alanı										X	10
	Kum Oyun Alanı							X				10
Spor Alanları	Basketbol Sahası	X		X		X		X	X	X2	X	70
	Yarım Basketbol Sahası	X	X									20
	Voleybol Sahası		X							X	X	30
	Basketbol-Voleybol Sahası				X		X					20
	Futbol Sahası			X	X		X	X		X	X	60
	Mini Futbol Sahası	X						X				20
	Jimnastik Barları	X			X			X				30
	Badminton Sahası	X2								X		20
Tören Alanı	Dikdörtgen	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	100
	Kilitli Parke Taş	X	X									20
	Beton			X	X	X	X	X	X	X	X	80
Dinlenme Alanı							X			X		20

Çizelge 4.2. incelendiğinde okulların %30’unda ilköğretim öğrencilerine yönelik oyun alanları bulunduğu, tamamında spor sahalarının ve dikdörtgen şekilde tören alanlarının bulunduğu ve %20’sinde özel dinlence alanlarının bulunduğu görülmektedir.

Çizelge 4.3. Okul Bahçelerinde İlköğretim Öğrencilerine Yönelik Bulunan Donatı Öğeleri

Donatı Öğeleri		KB Kentsel Gelişme Alanı		GB Kentsel Gelişme Alanı		Kent Özeği		KD Kentsel Gelişme Alanı		GD Kentsel Gelişme Alanı		Toplam Oransal Değer (%)
		Buhara İ.Ö.O.	24 Kasım İ.Ö.O.	İkinci İnönü İ.Ö.O.	Cafer Recai Gizer İ.Ö.O.	Celalettin Sayhan İ.Ö.O.	Cumhuriyet İ.Ö.O.	Töbank İ.Ö.O.	Şht. Ali Gaffar Okkan İ.Ö.O.	Karşıyaka İ.Ö.O.	Şht. Öğr. Sait Korkmaz İ.Ö.O.	
Oyun Birimleri	Kaydırak							X2				10
	Salıncak							X4				10
	Tahterevalli							X4				10
	Tırmanma Birimi							X2				10
Gölge Birimler	Sundurma	X2			X2	X3	X	X		X		60
	Büyük Gölge Yapan Ağaçlar		X	X			X	X	X	X	X	70
	Kameriye				X	X						20
	Pergola					X						10
Oturma Birimleri	Ahşap Bank	X9	X5		X19	X9	X6	X56		X12	X7	80
	Alçak Duvar	X										10
	Merdivenler	X					X					20
	Demir Bank			X4								10
	Beton Bank						X20	X18	X5	X15	X10	50
	Beton Piknik Masası							X5		X		20
	Kaldırım						X					10
Bahçe Çevreleme Elemanı	Beton Duvar	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	100
	Demir Parmaklık	X	X		X				X		X	50
	Tel Çit		X			X						20
	Dikenli Tel		X	X	X	X		X				50
	Demir Plak					X						10

Çizelge 4.3. incelendiğinde Töbank İlköğretim Okulu haricinde hiçbir okulda ilköğretim öğrencilerine yönelik oyun birimlerine rastlanmamıştır. Okulların tamamında çeşitli türde gölgeleme öğeleri ve oturma birimlerine rastlanmış olup tüm okul bahçelerinin çevreleme elemanının beton olduğu ancak %80'inin tel çit, dikenli tel ya da demir plak ile ek koruma önlemleri aldıkları dikkati çekmektedir.

Çizelge 4.4. Okul Bahçelerinin Zemin Kaplama Türlerinin Oransal Dağılımları

Zemin Kaplama Türleri		KB Kentsel Gelişme Alanı		GB Kentsel Gelişme Alanı		Kent Özeği		KD Kentsel Gelişme Alanı		GD Kentsel Gelişme Alanı		Toplam Oransal Değer (%)
		Buhara İ.Ö.O.	24 Kasım İ.Ö.O.	İkinci İnönü İ.Ö.O.	Cafer Recai Gizer İ.Ö.O.	Celalettin Sayhan İ.Ö.O.	Cumhuriyet İ.Ö.O.	Töbank İ.Ö.O.	Şht. Ali Gaffar Okkan İ.Ö.O.	Karşıyaka İ.Ö.O.	Şht. Öğr. Sait Korkmaz İ.Ö.O.	
Zemin Dağılımı (%)	Beton	40	25	95	50	90	70	40	90	55	20	100
	Kilitli Parke Taş	40	25				3		3	5		50
	Çim	20	50	5	10	5	20	50	7	40	20	100
	Sıkıştırılmış Toprak				40						60	20
	Karo					5	7	7				30
	Kum							3				10

Çizelge 4.4. incelendiğinde okulların tamamında büyük oranda sert zeminlere rastlanmıştır. Ayrıca okulların tamamında yeşil alanlar bulunmakla birlikte sadece %30'unda bulunan yeşil alan miktarı okul bahçesinin %40 ve üzerini kaplamaktadır. Bununla birlikte okulların %20'sinde sıkıştırılmış toprak zeminlere ve %10'unda kum alana rastlanmıştır.

Çizelge 4.5. Okul Bahçelerinde Çok Amaçlı Kullanım Alanları

Alanlar		KB Kentsel Gelişme Alanı		GB Kentsel Gelişme Alanı		Kent Özeği		KD Kentsel Gelişme Alanı		GD Kentsel Gelişme Alanı		Toplam Oransal Değer (%)
		Buhara İ.Ö.O.	24 Kasım İ.Ö.O.	İkinci İnönü İ.Ö.O.	Cafer Recai Gizer İ.Ö.O.	Celalettin Sayhan İ.Ö.O.	Cumhuriyet İ.Ö.O.	Töbank İ.Ö.O.	Şht. Ali Gaffar Okkan İ.Ö.O.	Karşıyaka İ.Ö.O.	Şht. Öğr. Sait Korkmaz İ.Ö.O.	
Çoklu Kullanımlar	Basketbol Sahası	T, B, MF, V, H				V, F		V				30
	Tören Alanı	F, T, V	V		T				F			40
	Futbol Sahası							H				10

T: Tenis, B: Basketbol, MF: Mini Futbol, V: Voleybol, H: Hentbol, F: Futbol

Çizelge 4.5. incelendiğinde okulların %60'ının bahçelerinde bulunan alanları çok amaçlı kullandıkları görülmektedir. Okullar içerisinde alanları en etkili ve çok amaçlı kullanan okulun Buhara İlköğretim Okulu olduğu da görülmektedir.

Sörvey ve anket çalışmalarının yapıldığı ilköğretim okullarında elde edilen diğer bulguları ise şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Bahçede yer alan spor sahalarının standartlara uygun ölçü ve yönlerde olmadığı,
- Büyük çöp bidonlarının öğrencilerin erişebileceği yerlerde bulunduğu ve öğrenciler tarafından oyun aracı olarak kullanıldığı,
- Birçok okul bahçesinin doğal alanlarının yetersiz olduğu, var olan doğal alanların ise pasif olarak kullanıldığı,
- Dış mekan donatı türlerinin bakımsız ve yetersiz olduğu,
- İlköğretim öğrencilerine yönelik oyun alanlarının çoğu okulda bulunmadığı,
- Bahçede yer alan demir parmaklık, merdiven, duvar gibi öğelerin öğrenciler tarafından oyun birimleri olarak kullanıldığı,

- Bahçe alanının çoğunun sert zeminlerden oluştuğu ve zeminlerde bozulmaların olduğu,
- Bahçe duvarının çoğu okulda tel, demir plak gibi birimlerle desteklendiği,
- Öğrencilerin aktif olarak kullandıkları bahçe alanında araçların park ettiği,
- Bahçe alanının birçok faaliyet türüne yönelik çok amaçlı kullanıldığı,
- Bahçenin spor etkinliklerinin haricinde çeşitli ders etkinlikleri, halk oyunları, kermes, şenlik, gösteri, sergi ve sivil savunma tatbikatları için de kullanıldığı tespit edilmiştir.

4.2. Paydaşların Eğilim ve İstemleri

Adana Kenti merkez ilçeleri olan Seyhan ve Yüreğir’de “standart formlarla yerinde anket yöntemi” ile yürütülen anket uygulaması 12.05.2008 tarihinde T.C. Adana Valiliği’nden alınan izin ile 12 Mayıs 2008 tarihinde başlatılmış ve 6 Haziran 2008 tarihinde sonlandırılmıştır. Yaklaşık 1 aylık süre içerisinde çalışma alanında 584 adet anket; öğrenci, öğretmen, okul aile birliği üyeleri, il ve ilçe milli eğitim çalışanları ve uzmanlara uygulanmıştır.

Anket formlarında tüm katılımcıların “Adana Geneli” sonuçları ile öğrenci, eğitimci, okul aile birliği üyelerinden oluşan kullanıcı paydaş gruplarının “Bölgesel” ve öğrencilerin “Sınıf Gruplarına Göre” görüş, istem ve eğilimlerini belirlemeye yönelik farklılık gösteren bulgular aşağıda verilmiştir.

4.2.1. Mevcut Faaliyetler

Öğrenci, eğitimci ve okul aile birliği üyelerinden oluşan katılımcılardan,

- Eğitim Faaliyetleri (Matematik, Türkçe, Resim gibi ders çalışmaları)
 - Sosyal-Kültürel Faaliyetler (Öğrenci kulüpleri, seçmeli ders çalışmaları, dinlence, sohbet, vs.)
 - Oyun ve Spor Faaliyetleri
 - Tören ve Kutlamalar (Kutlama çalışmaları, Andımız, İstiklal Marşı, vs.)
- şeklinde belirlenen mevcut faaliyetlerin uygulamadaki öncelik düzeyleri

sorgulanmıştır. İlköğretim okul bahçelerindeki mevcut faaliyetlerin uygulamadaki öncelik düzeylerinin, kullanıcı grupları ve tüm kullanıcılar bazında oransal dağılımları Çizelge 4.6.’da verilmiştir.

Çizelge 4.6. İlköğretim Okul Bahçelerindeki Mevcut Faaliyetlerin Uygulamadaki Öncelik Düzeylerinin Oransal Dağılımı

Mevcut Faaliyetler	Öğrenci (n=250)	Eğitimci (n=224)	Okul Aile Birliği (n=50)	Tüm Kullanıcılar (n=524)
Eğitim Faaliyetleri	23,55	18,57	16,89	19,67
Sosyal ve Kültürel Faaliyetler	20,94	21,05	21,96	21,32
Oyun ve Spor Faaliyetleri	28,00	29,83	30,91	29,58
Tören ve Kutlamalar	27,50	30,55	30,24	29,43
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00

Çizelge 4.6.’da ortalama değerler incelendiğinde ilköğretim okul bahçelerinin öncelikli olarak “oyun ve spor faaliyetleri” ile “tören ve kutlama etkinlikleri” için kullanıldığı, tüm kullanıcı paydaş gruplarında bunların toplamda yaklaşık %60 gibi bir oranının tercihi ile görülmektedir. Bunları sırasıyla “sosyal ve kültürel faaliyetler” ve “eğitim faaliyetleri” izlemektedir.

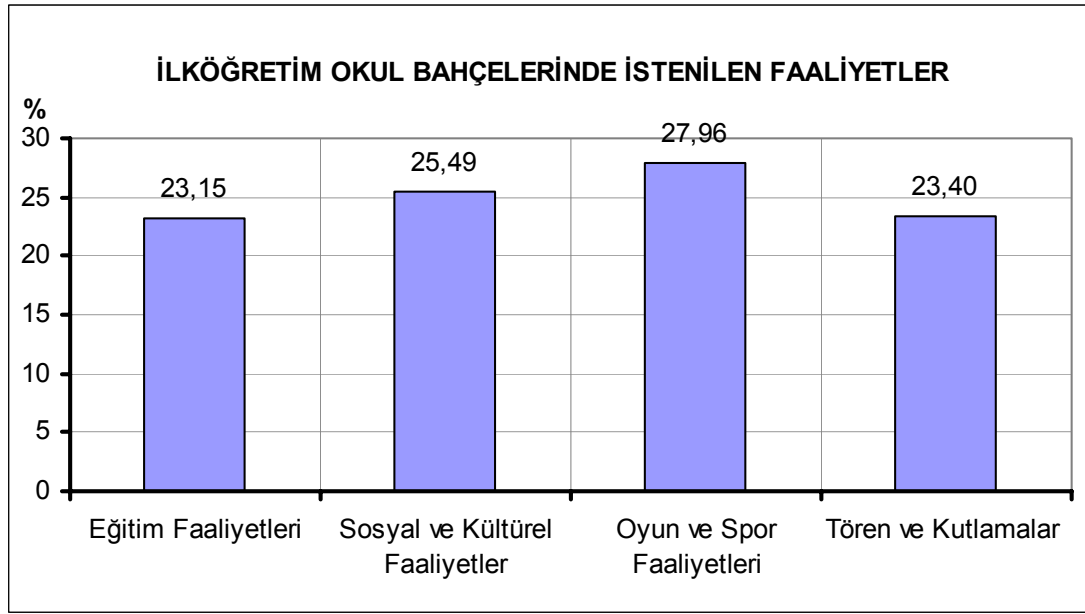
4.2.2. İstenilen Faaliyetler

Katılımcılara ilköğretim okul bahçelerinde yukarıda belirtilen dört faaliyetin isteğe bağlı öncelik sıralaması sorgulandığında ise Çizelge 4.7.’deki sonuçlara ulaşılmıştır. Yöntem gereği yapılan ağırlıklandırılmış dağılım ise Şekil 4.1.’de verilmiştir.

Çizelge 4.7. İlköğretim Okul Bahçelerindeki Faaliyetlerin İsteğe Bağlı Öncelik Düzeylerinin Oransal Dağılımı

İstenilen Faaliyetler	Karar Verici (n=22)	Öğrenci (n=250)	Eğitimci (n=224)	Okul Aile Birliği (n=50)	Uzman (n=38)
Eğitim Faaliyetleri	22,67	25,26	22,18	23,55	22,29
Sosyal ve Kültürel Faaliyetler	25,33	23,03	24,98	25,84	27,29
Oyun ve Spor Faaliyetleri	27,33	27,36	27,49	26,91	29,58
Tören ve Kutlamalar	24,67	24,35	25,34	23,70	20,83
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Çizelge 4.7. incelendiğinde katılımcıların tümünün ilköğretim okul bahçelerinin öncelikli olarak oyun ve spor faaliyetlerine yönelik kullanılması gerektiği görüşü ortaya çıkmaktadır. Karar verici, okul aile birliği ve uzmanların ikinci olarak sosyal ve kültürel faaliyetleri; öğrencilerin eğitim faaliyetlerini, eğitimcilerin ise tören ve kutlamaları tercih ettikleri dikkati çekmektedir.

Şekil 4.1. İlköğretim Okul Bahçelerindeki Faaliyetlerin İsteğe Bağlı Öncelik Düzeylerinin Ağırlıklandırılmış Dağılımı

Şekil 4.1.'de ağırlıklandırılmış dağılımlara göre ilköğretim okul bahçelerinin öncelikli olarak oyun ve spor faaliyetleri için kullanılması istenmektedir. Bunu sırasıyla sosyal ve kültürel faaliyetler, tören ve kutlamalar ile eğitim faaliyetleri izlemektedir.

4.2.3. Eğitim ve Sosyal-Kültürel Faaliyet Mekanları

Katılımcılara, ilköğretim okul bahçelerinde eğitim ve sosyal-kültürel faaliyetlere yönelik belirlenen 13 kapalı uçlu ve 1 açık uçlu seçeneklerden oluşan mekanlardan öncelikle olmasını istedikleri 6 mekan sorgulandığında Çizelge 4.8.'deki sonuçlara ulaşılmıştır. Yöntem gereği yapılan ağırlıklandırılmış dağılım ise Şekil 4.2.'de verilmiştir.

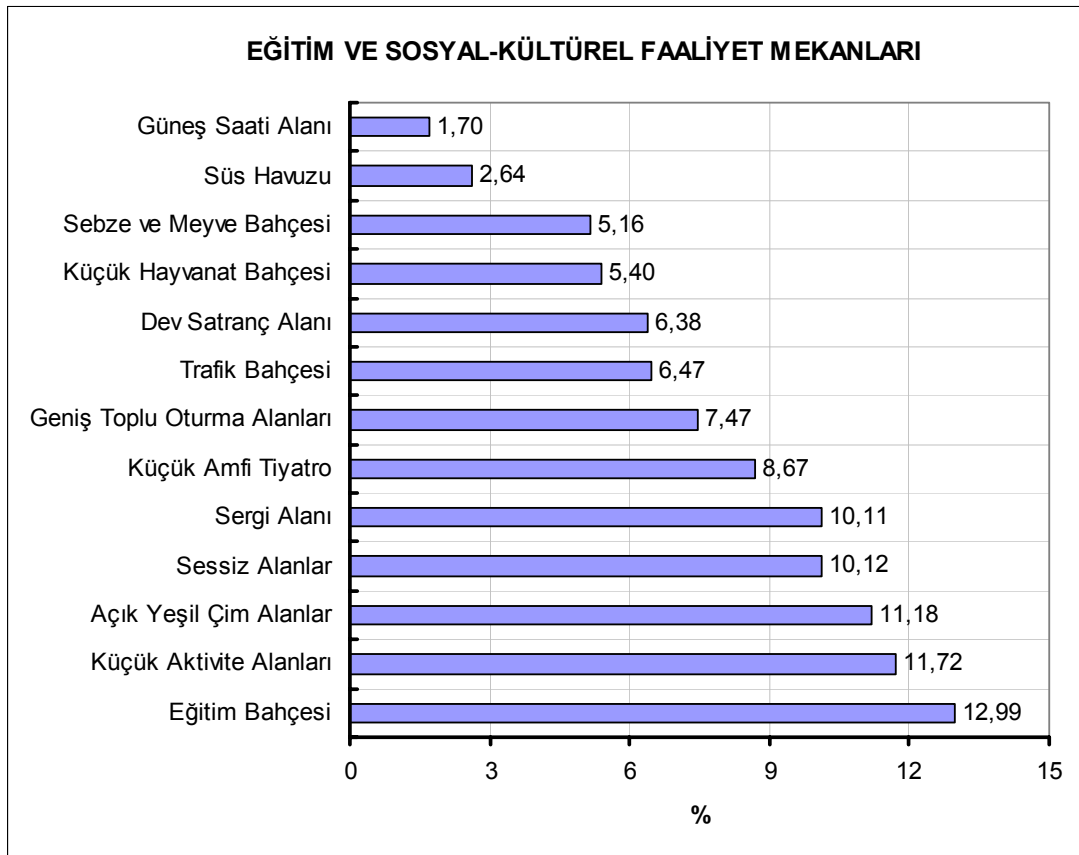
Çizelge 4.8. İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Eğitim ve Sosyal-Kültürel Faaliyet Mekanlarının Oransal Dağılımı

Eğitim ve Sosyal-Kültürel Faaliyet Mekanları	Karar Verici (n=22)	Öğrenci (n=250)	Eğitimci (n=224)	Okul Aile Birliği (n=50)	Uzman (n=38)
Açık Yeşil Çim Alanlar	9,30	12,03	11,17	10,44	11,74
Dev Satranç Alanı	7,75	8,18	6,09	7,41	4,23
Eğitim Bahçesi	14,73	11,28	12,79	13,80	13,15
Güneş Saati Alanı	2,33	2,43	1,08	1,01	1,88
Geniş Toplu Oturma Alanları	8,53	9,12	8,09	7,41	5,63
Küçük Aktivite Alanları	11,63	5,54	12,25	12,46	15,02
Küçük Amfi Tiyatro	10,85	7,50	8,94	7,41	9,39
Küçük Hayvanat Bahçesi	3,10	7,16	3,70	4,04	7,04
Sergi Alanı	6,20	7,64	9,01	11,78	12,68
Sessiz Alanlar	9,30	12,70	10,94	12,46	6,57
Süs Havuzu	0,78	8,65	2,47	1,68	0,00
Sebze ve Meyve Bahçesi	4,65	2,91	5,32	5,39	6,57
Trafik Bahçesi	10,85	4,86	8,17	4,71	6,10
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Çizelge 4.8.'de, katılımcıların öncelikle olmasını istedikleri eğitim ve sosyal-kültürel faaliyet mekanları incelendiğinde karar verici, eğitimci ve okul aile birliği üyelerinin “eğitim bahçesini”, öğrencilerin “sessiz alanları” ve uzmanların ise “küçük aktivite alanları”nı ilk olarak tercih ettikleri görülmektedir. Katılımcıların tercihlerine yönelik ortaya çıkan oransal dağılımları ve sıralamaları incelendiğinde ise;

- “Eğitim bahçesi”nin bütün katılımcıların ilk 3 tercihi içerisinde girdiği,
- “Küçük aktivite alanları”nın tüm katılımcılarda ilk 2 tercihleri içerisinde girdiği ancak öğrenci tercihlerinde 10. sırayı aldığı,
- “Güneş saati alanı”nın tüm katılımcıların son tercihleri içerisinde yer aldığı,
- “Küçük hayvanat bahçesi”nin uzman ve öğrenci tercihlerinde diğer katılımcılara göre daha öncelikli olarak tercih edildiği,
- “Sergi alanları”nın karar verici ve öğrencilerin 7., eğitimcilerin 5., okul aile birliği üyeleri ve uzmanların 3. tercihi olduğu,
- “Sessiz alanlar”ın öğrencilerin 1., okul aile birliği üyelerinin 2., karar verici ve eğitimcilerin 4., uzmanların ise 7. tercihi olduğu,

- “Süs havuzu”nun öğrencilerin 5. tercihi, diğer katılımcıların ise son tercihleri içerisinde yer aldığı,
- “Trafik bahçesi”nin karar vericilerin 3. tercihi, ancak diğer katılımcıların 7-11. tercihleri arasında yer aldığı,
- Geriye kalan seçeneklerin katılımcılar arasında dengeli olarak tercih edildiği,
- Açık uçlu seçenek olan diğer seçeneğine ise herhangi bir öneride bulunulmadığı görülmektedir.

Şekil 4.2. İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Eğitim ve Sosyal-Kültürel Faaliyetlere Yönelik Alanların Ağırlıklandırılmış Dağılımı

Şekil 4.2.’de ağırlıklandırılmış dağılım incelendiğinde tercih edilen ilk 6 eğitim ve sosyal kültürel faaliyet mekanlarının tercih düzeyine göre sıralamasının şu şekilde olduğu görülmektedir:

- Eğitim Bahçesi
- Küçük Aktivite Alanları

- Açık Yeşil Çim Alanlar
- Sessiz Alanlar
- Sergi Alanı
- Küçük Amfi Tiyatro

Eğitim ve sosyal-kültürel faaliyet mekanlarının tercih sıralaması incelendiğinde “eğitim bahçesi” ve “açık yeşil çim alanlar” gibi doğal alanların öncelikli olarak tercih edildiği, bununla birlikte çeşitli oyun ve sosyal aktivitelerin yapılabileceği “küçük aktivite alanları”, “sergi alanı” ve “küçük amfi tiyatro” ile hem dinlence hem de dar alan gerektiren pasif oyun olanakları sağlayan “sessiz alanlar”ın tercih edildiği görülmektedir.

4.2.4. Tören ve Kutlamaların Yapıldığı Alanın Şekli

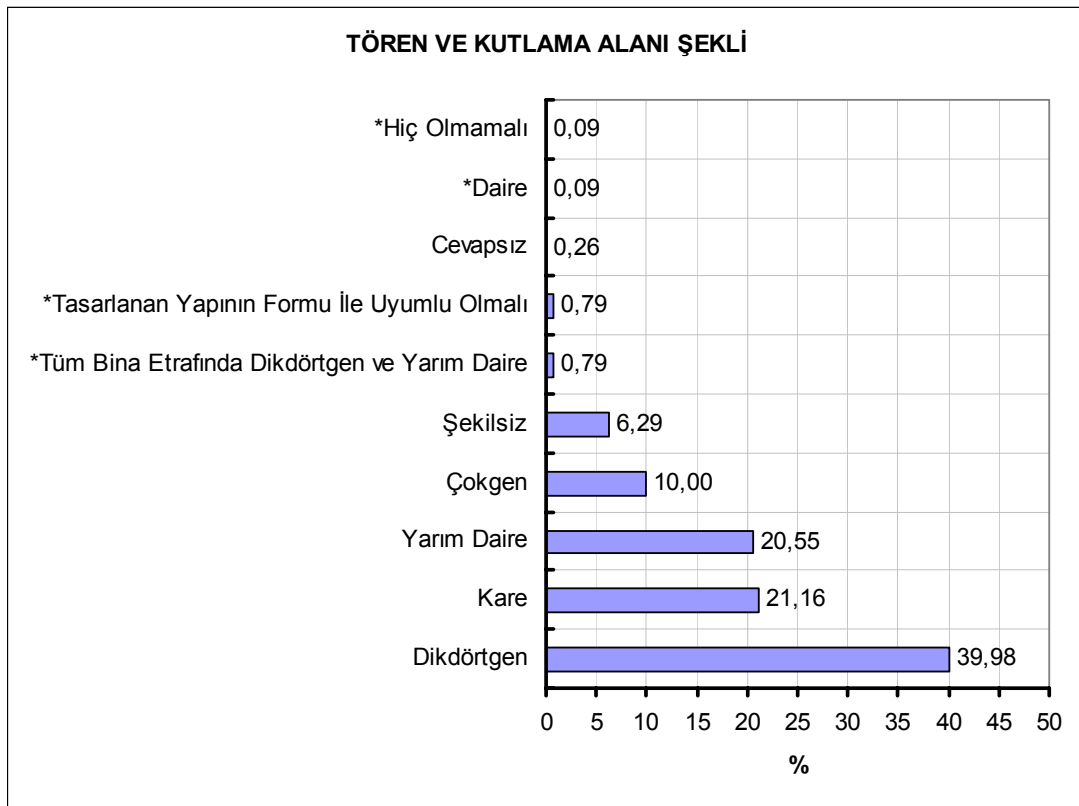
Katılımcılara, ilköğretim okul bahçelerinde tören ve kutlamaların yapıldığı alanın şekli olarak belirlenen 5 kapalı uçlu ve 1 açık uçlu seçeneklerden olmasını istedikleri şekil sorgulandığında Çizelge 4.9.’daki sonuçlara ulaşılmıştır. Yöntem gereği yapılan ağırlıklandırılmış dağılım ise Şekil 4.3.’te verilmiştir.

Çizelge 4.9. İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Tören ve Kutlamaların Yapıldığı Alan Şeklinin Oransal Dağılımı

Tören ve Kutlama Alanı Şekli	Karar Verici (n=22)	Öğrenci (n=250)	Eğitimci (n=224)	Okul Aile Birliği (n=50)	Uzman (n=38)
Cevapsız	0,00	0,40	0,89	0,00	0,00
Çokgen	4,55	3,60	14,29	18,00	7,89
Dikdörtgen	40,91	56,40	31,70	44,00	31,58
Kare	27,27	25,20	13,39	22,00	21,05
Şekilsiz	4,55	7,20	2,23	0,00	13,16
Yarım Daire	22,73	7,20	36,61	16,00	21,05
*Daire	0,00	0,00	0,45	0,00	0,00
*Hiç Olmamalı	0,00	0,00	0,45	0,00	0,00
*Tüm Bina Etrafında Dikdörtgen ve Yarım Daire	0,00	0,00	0,00	0,00	2,63
*Tasarlanan Yapının Formu İle Uyumlu Olmalı	0,00	0,00	0,00	0,00	2,63
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

*Katılımcıların açık uçlu seçeneğe önerdikleridir.

Çizelge 4.9. incelendiğinde karar verici, öğrenci, okul aile birliği üyeleri ve uzmanların ilk tercihinin “dikdörtgen” ikinci tercihlerinin ise “kare” olduğu görülmektedir. Eğitimcilerin tercihlerine bakıldığında ise ilk olarak yarım daire şeklinin daha sonra dikdörtgen ve kare şekillerinin tercih edildiği görülmektedir. Uzmanlar tarafından diğer seçeneğine önerilen “tasarlanan yapının formuyla uyumlu olmalı” ve “dikdörtgen ve yarım dairenin birlikte kullanımı” seçenekleri ile eğitimcilerin önerisi olan “daire” seçeneği de dikkati çekmektedir.

Şekil 4.3. İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Tören ve Kutlamaların Yapıldığı Alan Şeklinin Ağırlıklandırılmış Dağılımı

Şekil 4.3’te ağırlıklandırılmış dağılım incelendiğinde tören ve kutlama alanı şekli olarak kenarları birbirine dik köşegenler olan “dikdörtgen” ve “kare” şekillerinin toplamda %61,14 oranında tercih edildiği görülmektedir.

4.2.5. Halk Oyunları, Dans Etkinlikleri ve Çeşitli Kutlama Çalışmaları İçin Zemin İstekleri

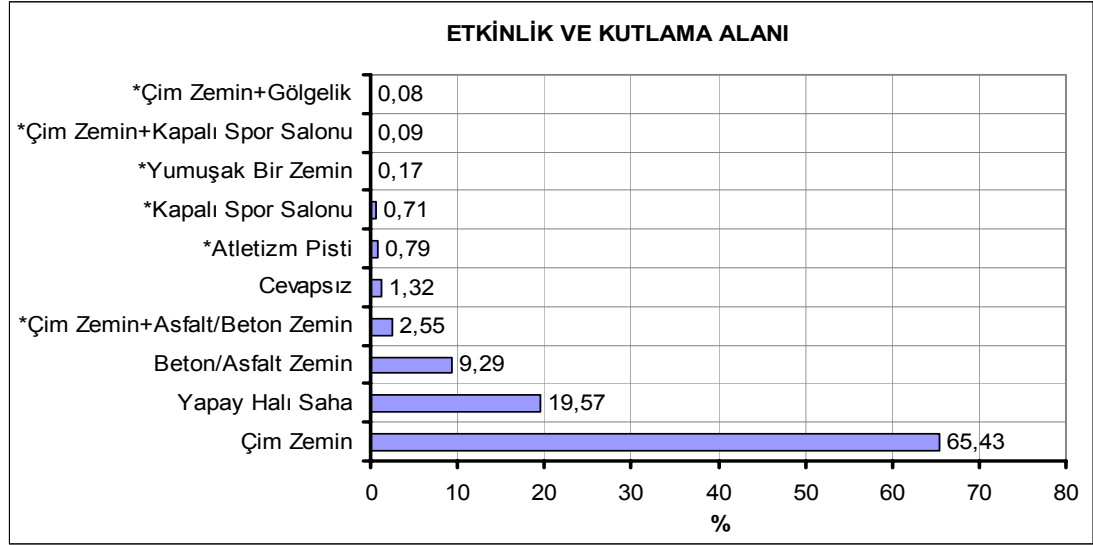
Katılımcılara, ilköğretim okul bahçelerinde halk oyunları, dans etkinlikleri ve çeşitli kutlama çalışmaları için belirlenen 3 kapalı uçlu ve 1 açık uçlu seçeneklerden olmasını istedikleri zemin türü sorgulandığında Çizelge 4.10.'daki sonuçlara ulaşılmıştır. Yöntem gereği yapılan ağırlıklandırılmış dağılım ise Şekil 4.4.'te verilmiştir.

Çizelge 4.10. İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Halk Oyunları, Dans Etkinlikleri ve Çeşitli Kutlama Alanı Zemin Türlerinin Oransal Dağılımı

Etkinlik ve Kutlama Alanı Zemin Türleri	Karar Verici (n=22)	Öğrenci (n=250)	Eğitimci (n=224)	Okul Aile Birliği (n=50)	Uzman (n=38)
Cevapsız	4,55	1,20	3,13	0,00	0,00
Çim Zemin	63,64	58,80	58,04	64,00	76,32
Beton/Asfalt Zemin	4,55	10,40	13,84	16,00	2,63
Yapay Halı Saha	22,73	28,40	22,32	20,00	10,53
*Çim Zemin+Gölgelik	0,00	0,40	0,00	0,00	0,00
*Kapalı Spor Salonu	4,55	0,40	0,89	0,00	0,00
*Yumuşak Bir Zemin	0,00	0,40	0,45	0,00	0,00
*Çim Zemin+Asfalt/Beton Zemin	0,00	0,00	0,89	0,00	7,89
*Çim Zemin+Kapalı Spor Salonu	0,00	0,00	0,45	0,00	0,00
*Atletizm Pisti	0,00	0,00	0,00	0,00	2,63
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

*Katılımcıların açık uçlu seçeneğe önerdikleridir.

Çizelge 4.10. incelendiğinde katılımcıların her birinin %58'den fazlasının etkinlik ve kutlama çalışmaları zemin türü olarak "çim zemin"i seçtiği görülmektedir. Karar verici, öğrenci ve eğitimcilerin açık uçlu seçenek olan diğer seçeneğine "kapalı spor salonu"; diğer katılımcıların "çim zemin+gölgelik", "çim zemin +asfalt/beton zemin" ve "çim zemin+kapalı spor salonu" önerileri de dikkati çekmektedir.

Şekil 4.4. İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Halk Oyunları, Dans Etkinlikleri ve Çeşitli Kutlama Alanı Zemin Türlerinin Ağırlıklandırılmış Dağılımı

Şekil 4.4.’te ağırlıklandırılmış dağılım incelendiğinde katılımcıların %65,43 gibi büyük bir oranın “çim zemin”i tercih ettiği açıkça görülmektedir.

4.2.6. Oyuna Yönelik Alanlar

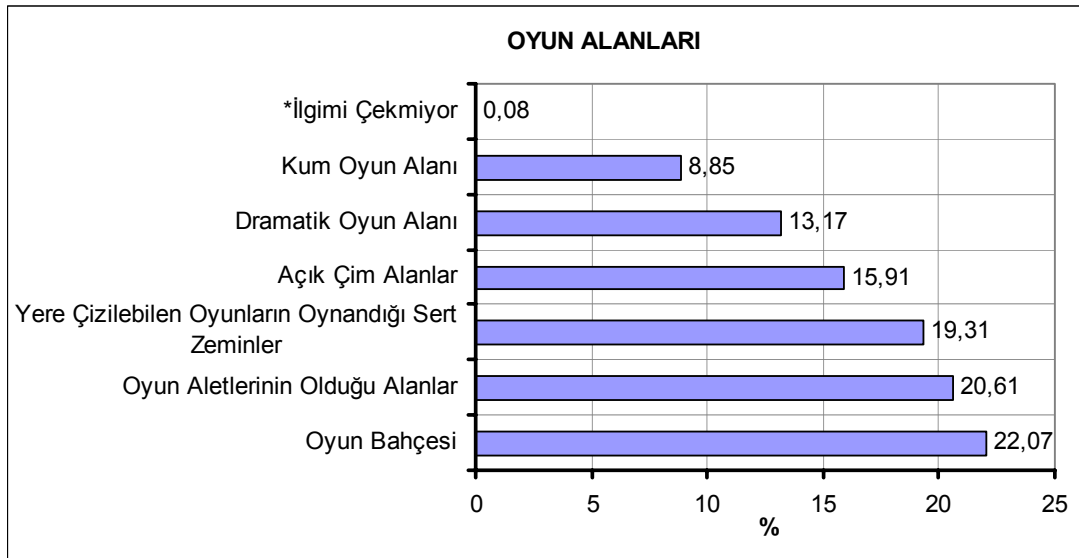
Katılımcılara, ilköğretim okul bahçelerinde, oyun alanlarına yönelik belirlenen 6 kapalı uçlu ve 1 açık uçlu seçeneklerden öncelikle olmasını istedikleri 3 alan sorgulandığında Çizelge 4.11.’deki sonuçlara ulaşılmıştır. Yöntem gereği yapılan ağırlıklandırılmış dağılım ise Şekil 4.5.’te verilmiştir.

Çizelge 4.11. İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Oyun Alanlarının Oransal Dağılımı

Oyun Alanları	Karar Verici (n=22)	Öğrenci (n=250)	Eğitimci (n=224)	Okul Aile Birliği (n=50)	Uzman (n=38)
Açık Çim Alanlar	15,63	13,15	14,46	14,67	19,63
Oyun Aletlerinin Olduğu Alanlar	23,44	26,16	18,66	22,67	15,89
Kum Oyun Alanı	10,94	7,95	11,04	10,00	6,54
Oyun Bahçesi	18,75	23,70	18,82	22,00	24,30
Dramatik Oyun Alanı	15,63	15,62	16,33	10,67	10,28
Yere Çizilebilen Oyunların Oynandığı Sert Zeminler	15,63	13,01	20,68	20,00	23,36
*İlgimi Çekmiyor	0,00	0,41	0,00	0,00	0,00
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

*Katılımcıların açık uçlu seçeneğe önerdikleridir.

Çizelge 4.11. incelendiğinde karar verici, öğrenci ve okul aile birliği üyelerinin öncelikli olarak “oyun aletlerinin olduğu alanlar”ı, eğitimcilerin “yere çizilebilen oyunların oynandığı “sert zeminler”i ve uzmanların “oyun bahçesi”ni tercih ettikleri görülmektedir. Katılımcıların tercihlerine yönelik ortaya çıkan oransal dağılım ve sıralamalar incelendiğinde ise; “kum oyun alanı” seçeneğinin tüm katılımcılarda son olarak tercih edildiği, öğrenci ve uzman tercihlerinde ise tüm katılımcılara göre en düşük orana sahip olduğu görülmektedir. Açık uçlu seçenek olan diğer seçeneğine katılımcılardan herhangi bir öneri gelmemiştir ancak öğrencilerin %0,41 oranının bu seçeneğe oyun alanlarının ilgilerini çekmediklerini belirttikleri görülmektedir.

Şekil 4.5. İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Oyun Alanlarının Ağırlıklandırılmış Dağılımı

Şekil 4.5.’te ağırlıklandırılmış dağılım incelendiğinde tercih edilen ilk 3 oyun alanının tercih düzeyine göre sıralamasının şu şekilde olduğu görülmektedir:

- Oyun Bahçesi
- Oyun Aletlerinin Olduğu Alanlar
- Yere Çizilebilen Oyunların Oynandığı Sert Zeminler

Öğrencilerin “Sınıf Gruplarına Göre” oyun alanları isteklerini belirlemeye yönelik bulgular ise Çizelge 4.12’de verilmiştir.

Çizelge 4.12. İlköğretim Okul Bahçelerinde Sınıf Gruplarına Göre Olması İstenilen Oyun Alanlarının Oransal Dağılımı

Oyun Alanları	1-3. Sınıflar (n=80)	4-5. Sınıflar (n=80)	6-8. Sınıflar (n=90)
Cevapsız	0,28	2,50	4,81
Açık Çim Alanlar	9,44	10,00	18,52
Oyun Aletlerinin Olduğu Alanlar	29,17	28,33	20,37
Kum Oyun Alanı	6,94	6,67	9,26
Oyun Bahçesi	20,83	22,50	24,81
Dramatik Oyun Alanı	20,56	16,67	9,63
Yere Çizilebilen Oyunların Oynandığı Sert Zeminler	12,78	13,33	11,48
*İlgimi Çekmiyor	0,00	0,00	1,11
Toplam	100,00	100,00	100,00

*Katılımcıların açık uçlu seçeneğe önerdikleridir.

Çizelge 4.12. incelendiğinde 1-3. sınıflar ile 4-5. sınıfların oyun alanlarına yönelik öncelikli alan tercih sıralamaları ve bunların oransal dağılımlarının birbirine çok benzer olduğu görülmektedir. Ancak 6-8. sınıfların tercihleri incelendiğinde “açık çim alanlar”, “oyun aletlerinin olduğu alanlar” ve “dramatik oyun alanı” tercihlerinin 1-5. sınıfların tercihlerine göre çok daha farklı olduğu, diğer seçeneklerin tercihlerinin ise benzer olduğu görülmektedir. “Dramatik oyun alanı” seçeneğinin ise tüm sınıflarda en düşük orana sahip olduğu da dikkati çekmektedir.

4.2.7. Oyun Aletleri

Katılımcılara, ilköğretim okul bahçelerinde oyun aletlerine yönelik belirlenen 16 kapalı uçlu ve 1 açık uçlu seçeneklerden öncelikle olmasını istedikleri 6 oyun aleti sorgulandığında çizelge 4.13.’deki sonuçlara ulaşılmıştır. Yöntem gereği yapılan ağırlıklandırılmış dağılım ise Şekil 4.6.’da verilmiştir.

Çizelge 4.13. İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Oyun Aletlerinin Oransal Dağılımı

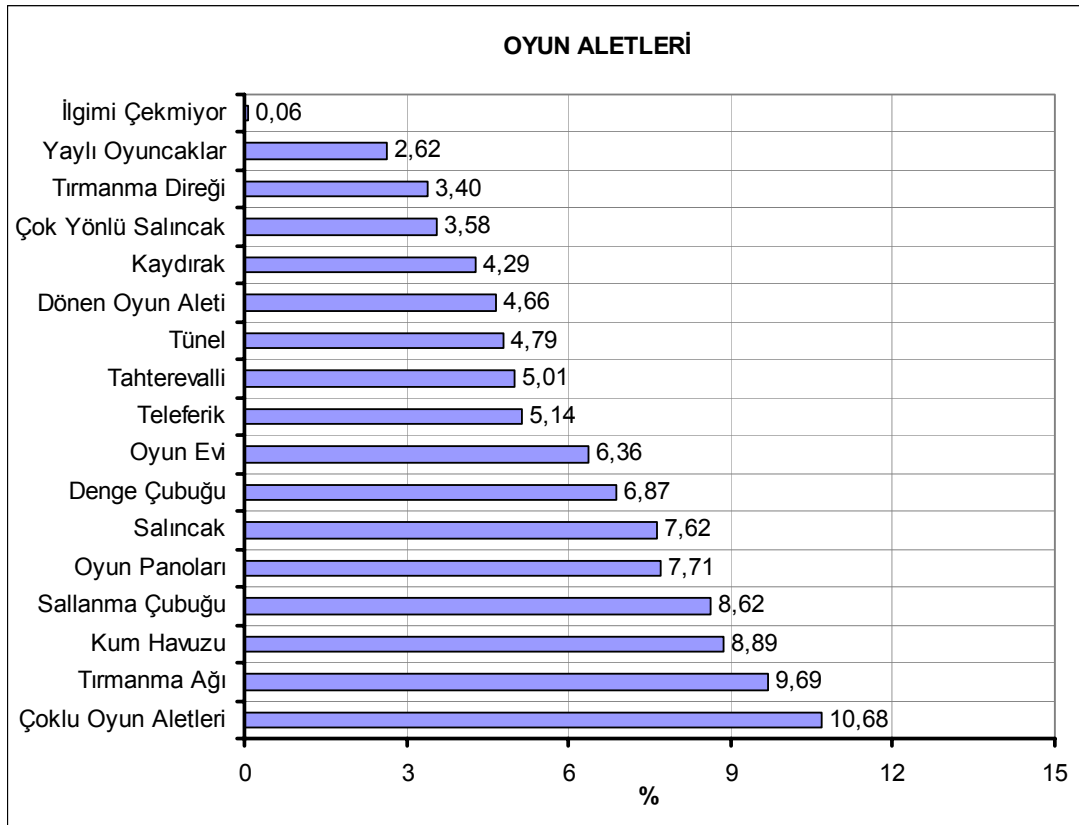
Oyun Aletleri	Karar Verici (n=22)	Öğrenci (n=250)	Eğitimci (n=224)	Okul Aile Birliği (n=50)	Uzman (n=38)
Çoklu Oyun Aletleri	12,40	8,53	10,61	10,10	11,98
Çok Yönlü Salıncak	2,33	4,06	3,05	2,69	4,61
Denge Çubuğu	6,98	7,98	7,15	6,73	5,99
Dönen Oyun Aleti	2,33	8,60	4,02	5,39	2,76
Kaydırak	6,20	3,51	5,31	5,39	2,76
Kum Havuzu	9,30	7,43	11,09	6,73	9,68
Oyun Evi	7,75	8,74	5,87	6,40	4,61
Oyun Panoları	3,88	4,82	8,20	9,09	9,68
Salıncak	8,53	7,91	7,48	8,08	6,91
Sallanma Çubuğu	9,30	6,40	8,76	7,41	10,60
Tırmanma Ağı	9,30	9,70	9,16	10,44	9,68
Tahterevalli	5,43	2,89	4,02	5,05	6,91
Tırmanma Direği	2,33	2,89	3,38	4,04	3,69
Teleferik	4,65	6,68	6,11	4,38	4,15
Tünel	3,88	6,19	3,86	4,38	5,07
Yaylı Oyuncaklar	5,43	3,37	1,93	3,70	0,92
*İlgimi Çekmiyor	0,00	0,28	0,00	0,00	0,00
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

*Katılımcıların açık uçlu seçeneğe önerdikleridir.

Çizelge 4.13. incelendiğinde karar verici ve uzmanların “çoklu oyun aletleri”ni, öğrencilerin ve okul aile birliği üyelerinin “tırmanma ağı”nı, eğitimcilerin ise “kum havuzu”nu öncelikli olarak tercih ettiği görülmektedir. Katılımcıların tercihlerine yönelik ortaya çıkan oransal dağılımları ve sıralamaları incelendiğinde ise;

- “Dönen oyun aleti”nin öğrencilerin 3., diğer katılım gruplarının ise 8-11. tercihleri olduğu,
- “Kum havuzu”nun eğitimci, karar verici ve uzmanların ilk 3 tercihi içerisinde, okul aile birliğinin 6., öğrencilerin ise 7. tercihi olduğu,
- “Oyun evi”nin öğrencilerin 2., karar vericilerin 4., okul aile birliği ve uzmanların 7., eğitimcilerin ise 9. tercihleri olduğu,
- “Oyun panoları”nın okul aile birliği ve uzmanların 3., eğitimcilerin 5., karar vericilerin 9. ve öğrencilerin 11. tercihi olduğu,

- “Sallanma çubuğu”nun öğrencilerin 9. tercihi iken diğer katılımcıların 2-5. tercihleri arasında olduğu,
- “Tahterevallî”nin uzmanların 4., karar vericilerin 7., okul aile birliğinin 9., eğitimcilerin 11. ve öğrencilerin son tercihi olduğu,
- “Çok yönlü salıncak”, “tırmanma direği”, “tünel” ve “yaylı oyuncaklar”ın tüm katılımcıların son tercihleri arasında yer aldığı,
- Öğrencilerin %0,28’lik kısmının diğer seçeneğinde “ilgimi çekmiyor” ifadesinin belirttiği görülmektedir.

Şekil 4.6. İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Oyun Aletlerinin Ağırlıklandırılmış Dağılımı

Şekil 4.6.’da ağırlıklandırılmış dağılım incelendiğinde tercih edilen ilk 6 oyun aletinin tercih düzeyine göre sıralamasının şu şekilde olduğu görülmektedir:

- Çoklu Oyun Aletleri
- Tırmanma Ağı

- Kum Havuzu
- Sallanma Çubuğu
- Oyun Panoları
- Salıncak

Öğrencilerin “Sınıf Gruplarına Göre” oyun aletleri isteklerini belirlemeye yönelik bulgular ise Çizelge 4.14.’te verilmiştir.

Çizelge 4.14. İlköğretim Okul Bahçelerinde Sınıf Gruplarına Göre Olması İstenilen Oyun Aletlerinin Oransal Dağılımı

Oyun Aletleri	1-3. Sınıflar (n=80)	4-5. Sınıflar (n=80)	6-8. Sınıflar (n=90)
Cevapsız	1,25	1,25	6,67
Çoklu Oyun Aletleri	10,56	10,42	4,07
Çok Yönlü Salıncak	3,47	4,38	4,07
Denge Çubuğu	6,39	6,88	9,44
Dönen Oyun Aleti	8,61	7,71	8,89
Kaydırak	5,42	2,92	2,41
Kum Havuzu	6,81	7,08	7,41
Oyun Evi	9,58	9,79	6,67
Oyun Panoları	5,97	4,79	3,52
Salıncak	8,06	7,29	7,96
Sallanma Çubuğu	5,28	5,21	7,78
Tırmanma Ağı	7,50	9,79	10,74
Tahterevalli	3,75	2,71	2,04
Tırmanma Direği	2,22	2,92	3,52
Teleferik	3,33	6,04	9,44
Tünel	6,39	7,92	3,52
Yaylı Oyuncaklar	5,42	2,71	1,30
*İlgimi Çekmiyor	0,00	0,21	0,56
Toplam	100,00	100,00	100,00

*Katılımcıların açık uçlu seçeneğe önerdikleridir.

Çizelge 4.14. incelendiğinde 1-3. sınıflar ile 4-5. sınıfların oyun aletleri tercihlerinin oransal dağılımlarının birbirlerine benzer olduğu ancak 1-3. sınıfların tercihlerinde “kaydırak” ve “yaylı oyuncaklar” seçeneklerinin 3 grupta en yüksek oranda, “tırmanma ağı” ve “teleferik” seçeneklerinin ise en düşük oranda tercih edildiği tespit edilmiştir. 6-8. sınıfların tercihlerinde ise diğer sınıfların tercihlerinden farklı olarak “çoklu oyun aletleri”, “oyun evi”, “oyun panoları”, “tünel” ve “yaylı oyuncak” tercih oranlarında düşüş; “denge çubuğu”, “sallanma çubuğu”, “tırmanma ağı” ve “teleferik” tercih oranlarında ise yükselme olduğu görülmektedir.

4.2.8. Farklı Yaş Gruplarına Yönelik Oyun Alanları

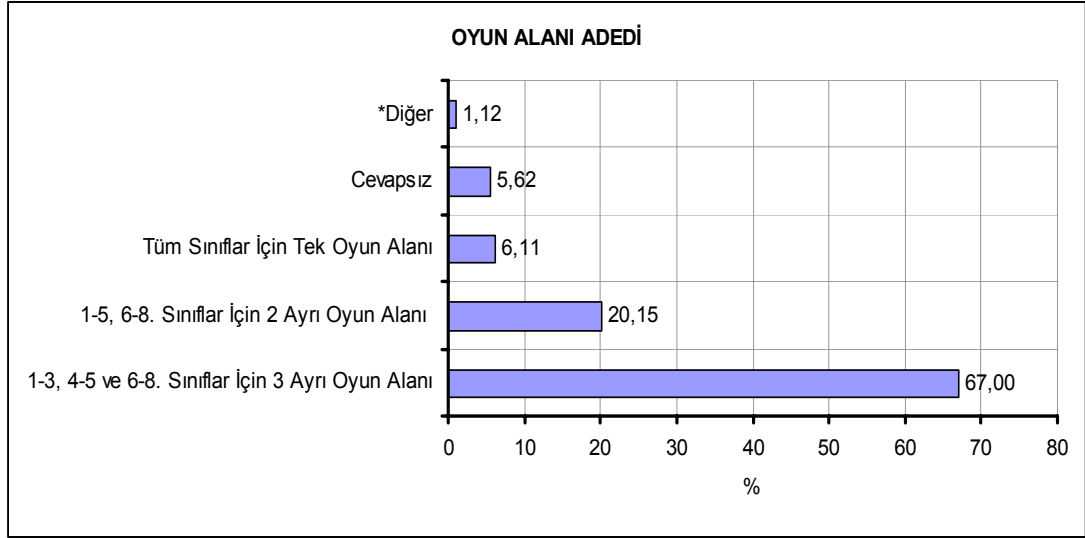
Standartlar incelendiğinde farklı yaş gruplarına yönelik oyun alanları için birkaç çeşit gruplama dikkati çekmektedir. Buna göre yaş gruplarına yönelik 3 çeşit oyun alanı belirlenmiş ve katılımcılara; 1-3. sınıflar, 4-5. sınıflar ve 6-8. sınıflar olmak üzere 3 ayrı alan, 1-5. sınıflar ve 6-8. sınıflar olmak üzere 2 ayrı alan, tüm sınıflar için tek oyun alanı kapalı uçlu ve 1 açık uçlu seçeneklerinden olmasını istedikleri oyun alanı türleri sorgulandığında Çizelge 4.15.'teki sonuçlara ulaşılmıştır. Yöntem gereği yapılan ağırlıklandırılmış dağılım ise Şekil 4.7.'de verilmiştir.

Çizelge 4.15. İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Farklı Yaş Gruplarına Yönelik Oyun Alanlarının Oransal Dağılımı

Oyun Alanı Adedi	Karar Verici (n=22)	Öğrenci (n=250)	Eğitimci (n=224)	Okul Aile Birliği (n=50)	Uzman (n=38)
Cevapsız	4,55	9,60	10,27	2,00	2,63
1-3, 4-5 ve 6-8. Sınıflar İçin 3 Ayrı Oyun Alanı	63,64	54,40	68,30	70,00	73,68
1-5, 6-8. Sınıflar İçin 2 Ayrı Oyun Alanı	31,82	16,40	18,75	26,00	15,79
Tüm Sınıflar İçin Tek Oyun Alanı	0,00	18,40	2,23	2,00	5,26
*Diğer	0,00	1,20	0,45	0,00	2,63
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

*Katılımcıların açık uçlu seçeneğe önerdikleridir.

Çizelge 4.15. incelendiğinde tüm katılımcıların büyük bir çoğunluğunun ilköğretim okul bahçelerinde 1-3. sınıflar, 4-5. sınıflar ve 6-8. sınıflar için olmak üzere 3 ayrı yaş grubuna yönelik oyun alanı oluşturulmasını tercih ettiği görülmektedir. Katılımcıların açık uçlu seçenek olan diğer seçeneğinde öğrencilerin %0,80'lik bir kısmının 1-2. sınıflar, 3-4. sınıflar, 5-6. sınıflar ve 7-8. sınıflar için olmak üzere 4; öğrenci ve eğitimcilerin toplamda %0,85'lik kısmının her bir sınıf için olmak üzere 8 ile uzmanların %2,63'lük kısmının anasınıfı-1. sınıflar ve diğer tüm sınıflar olmak üzere 2 ayrı oyun alanı önerileri de dikkati çekmektedir.

Şekil 4.7. İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Farklı Yaş Gruplarına Yönelik Oyun Alanlarının Ağırlıklandırılmış Dağılımı

Şekil 4.7.'de ağırlıklandırılmış dağılım incelendiğinde katılımcıların %67,01 gibi büyük bir oranının ilköğretim okul bahçelerinde 3 farklı yaş grubuna yönelik oyun alanı isteği olduğu görülmektedir.

4.2.9. Oyun Alanı/Alanları Etrafında Sınırlama Elemanı

Katılımcılara, oyun alanları etrafında çit ya da tel gibi sınırlama elemanı istekleri sorgulandığında Çizelge 4.16.'daki sonuçlara ulaşılmıştır.

Çizelge 4.16. İlköğretim Okul Bahçelerinde Oyun Alanları Etrafında Sınırlama Elemanı İsteğinin Oransal ve Ağırlıklandırılmış Dağılım

Oyun Alanlarının Etrafında Sınırlama Elemanı	Karar Verici (n=22)	Öğrenci (n=250)	Eğitimci (n=224)	Okul Aile Birliği (n=50)	Uzman (n=38)	Ağırlıklandırılmış Dağılım
Cevapsız	0,00	0,80	1,79	0,00	2,63	1,31
Evet	50,00	70,40	51,34	58,00	21,05	47,26
Hayır	50,00	28,80	46,88	42,00	76,32	51,43
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Çizelge 4.16.'da öğrencilerin %70,40 gibi büyük bir oranın oyun alanları etrafında sınırlama elemanı istekleri dikkati çekmektedir. Karar verici, eğitimci ve okul aile birliği üyelerinin yaklaşık yarısı sınırlama elemanı olmalı diğer yarısı ise olmamalı görüşünde olduğu ve uzmanların %76,32'si ise oyun alanlarının etrafında sınırlama elemanın olmaması görüşünde olduğu gözlemlenmektedir. Ağırlıklandırılmış dağılım incelendiğinde, her 2 seçeneğin birbirlerine çok yakın değerlerde olduğu ancak %51,43 gibi bir değerle oyun alanları etrafında sınırlama elemanının gerekli olmadığı görülmektedir.

Kullanıcı gruplarının “Bölgelere Göre” oyun alanları etrafında çit ya da tel gibi sınırlama elemanı isteklerini belirlemeye yönelik bulgular ise Çizelge 4.17.'de verilmiştir.

Çizelge 4.17. İlköğretim Okul Bahçelerinde Oyun Alanları Etrafında Sınırlama Elemanı İsteğinin Bölgeler ve Kent Genelindeki Kullanıcı Gruplarına Göre Oransal Dağılımı

Oyun Alanlarının Etrafında Sınırlama Elemanı	KB Kentsel Gelişme Alanı (n=100)	GB Kentsel Gelişme Alanı (n=101)	Kent Özeği (n=110)	KD Kentsel Gelişme Alanı (n=110)	GD Kentsel Gelişme Alanı (n=103)	Kent Geneli (n=524)
Cevapsız	1,33	0,81	0,67	2,00	0,67	1,10
Evet	68,00	55,74	65,33	50,00	66,50	61,11
Hayır	30,67	43,45	34,00	48,00	32,84	37,79
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Çizelge 4.17.'de tüm bölgelerdeki öğrenci, eğitimci ve okul aile birliği üyelerinden oluşan kullanıcı gruplarının %50'den fazlasının, kent genelinin ise %61,11 gibi bir büyük bir oranın oyun alanları etrafında sınırlama elemanı istekleri dikkati çekmektedir.

4.2.10. Spor Alanları

Katılımcılara, ilköğretim okul bahçelerinde spor alanlarına yönelik belirlenen 5 kapalı uçlu ve 1 açık uçlu seçeneklerden öncelikle olmasını istedikleri 3 spor

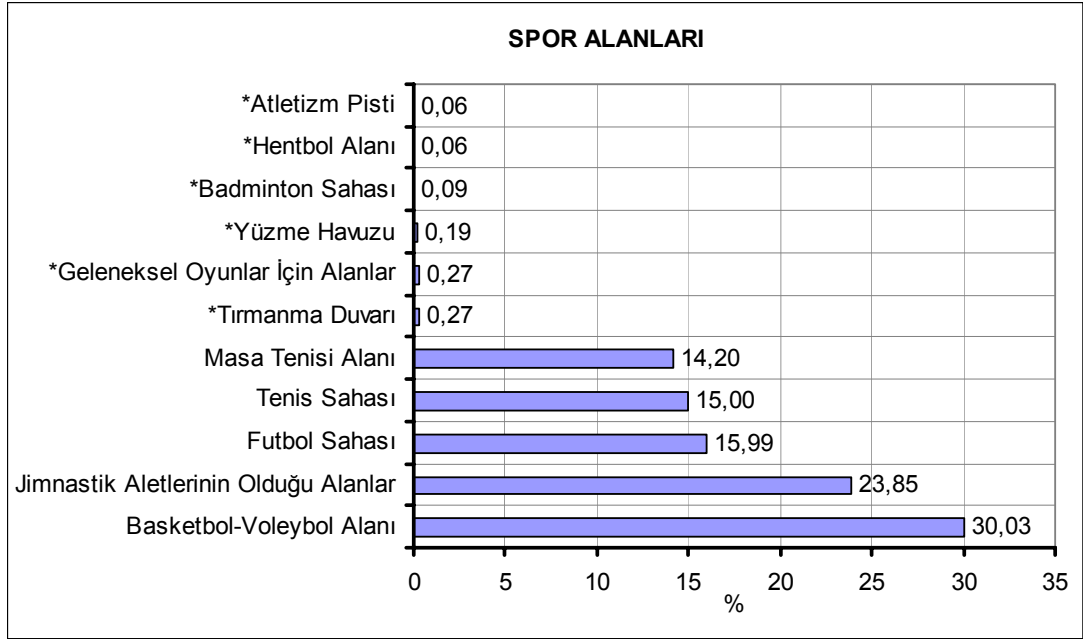
alanını seçmeleri istendiğinde Çizelge 4.18.’deki sonuçlara ulaşılmıştır. Yöntem gereği yapılan ağırlıklandırılmış dağılım ise Şekil 4.8.’de verilmiştir.

Çizelge 4.18. İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Spor Alanlarının Oransal Dağılımı

Spor Alanları	Karar Verici (n=22)	Öğrenci (n=250)	Eğitimci (n=224)	Okul Aile Birliği (n=50)	Uzman (n=38)
Basketbol-Voleybol Alanı	31,75	27,27	30,63	28,19	32,14
Futbol Sahası	19,05	20,17	16,72	18,79	9,82
Jimnastik Aletlerinin Olduğu Alanlar	19,05	22,44	22,97	22,82	27,68
Masa Tenisi Alanı	12,70	11,22	16,56	14,09	15,18
Tenis Sahası	17,46	17,76	12,97	15,44	13,39
*Hentbol Alanı	0,00	0,14	0,16	0,00	0,00
*Yüzme Havuzu	0,00	0,28	0,00	0,67	0,00
*Atletizm Pisti	0,00	0,28	0,00	0,00	0,00
*Badminton Sahası	0,00	0,43	0,00	0,00	0,00
*Tırmanma Duvarı	0,00	0,00	0,00	0,00	0,89
*Geleneksel Oyunlar İçin Alanlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,89
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

*Katılımcıların açık uçlu seçeneğe önerdikleridir.

Çizelge 4.18. incelendiğinde tüm katılımcı gruplarının spor alanlarına yönelik ilk tercihi “basketbol-voleybol alanı”, ikinci tercihlerinin ise “jimnastik aletlerinin olduğu alanlar” olduğu görülmektedir. Katılımcıların açık uçlu seçenek olan diğer seçeneğine önerdikleri; “hentbol alanı”, “yüzme havuzu”, “atletizm pisti”, “badminton sahası”, “tırmanma duvarı” ve “geleneksel oyunlar için alanlar” önerileri de dikkati çekmektedir. Paydaşların açık uçlu seçeneğe çeşitli spor alanları önerileri okul bahçelerinde genel olarak tercih edilen spor alanlarından daha farklı alan gereksinimleri olduğunun ve daha farklı spor dallarıyla ilgili çalışmalar yapılma isteği olduğunun göstergesi olabilir.

Şekil 4.8. İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Spor Alanlarının Ağırlıklandırılmış Dağılımı

Şekil 4.8.'de ağırlıklandırılmış dağılım incelendiğinde tercih edilen ilk 3 spor alanlarının tercih düzeyine göre sıralamasının şu şekilde olduğu görülmektedir:

- Basketbol-Voleybol Alanı
- Jimnastik Aletlerinin Olduğu Alanlar
- Futbol Sahası

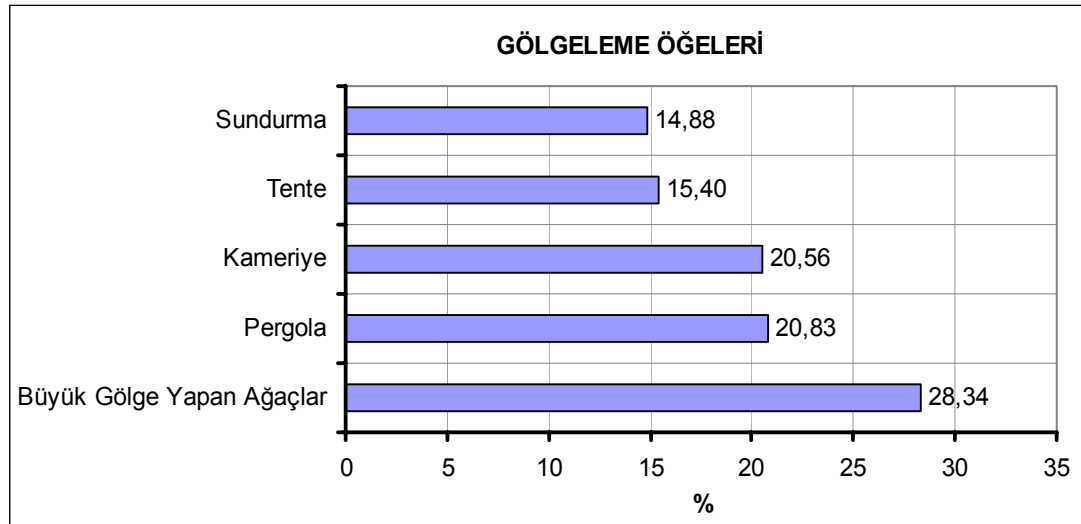
4.2.11. Gölgeleme Öğeleri

Katılımcılara, ilköğretim okul bahçelerinde gölgeleme öğeleri yönelik belirlenen 5 kapalı uçlu ve 1 açık uçlu seçeneklerden öncelikle olmasını istedikleri 3 birimi seçmeleri istendiğinde Çizelge 4.19.'daki sonuçlara ulaşılmıştır. Yöntem gereği yapılan ağırlıklandırılmış dağılım ise Şekil 4.9.'da verilmiştir.

Çizelge 4.19. İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Gölgeleme Öğelerinin Oransal Dağılımı

Gölgeleme Öğeleri	Karar Verici (n=22)	Öğrenci (n=250)	Eğitimci (n=224)	Okul Aile Birliği (n=50)	Uzman (n=38)
Büyük Gölge Yapan Ağaçlar	27,69	24,76	27,95	27,33	31,86
Kameriye	23,08	29,81	22,83	24,00	9,73
Pergola	24,62	9,31	22,05	19,33	27,43
Sundurma	15,38	12,62	12,89	14,67	17,70
Tente	9,23	23,50	14,29	14,67	13,27
Toplam:	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Çizelge 4.19. incelendiğinde “büyük gölge yapan ağaçlar” seçeneğinin oransal dağılımlarının tüm katılımcılarda benzer olduğu ve genel dağılıma göre en yüksek oranlara sahip olduğu görülmektedir. Bunu takiben öğrenci tercih oranları dikkate alınmadan bakılan “pergola” oranları ile uzman tercihleri dikkate alınmadan bakılan “kameriye” seçeneklerinin de tüm katılımcılar genelinde yüksek oranla tercih edildiği görülmektedir. Açık uçlu seçenek olan diğer seçeneğine ise herhangi bir öneride bulunulmamıştır.

Şekil 4.9. İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Gölgeleme Öğelerinin Ağırlıklandırılmış Dağılımı

Şekil 4.9.'da ağırlıklandırılmış dağılım incelendiğinde tercih edilen ilk 3 gölgeleme öğesinin tercih düzeyine göre sıralamasının şu şekilde olduğu görülmektedir:

- Büyük Gölge Yapan Ağaçlar
- Pergola
- Kameriye

4.2.12. Oturma Birimleri

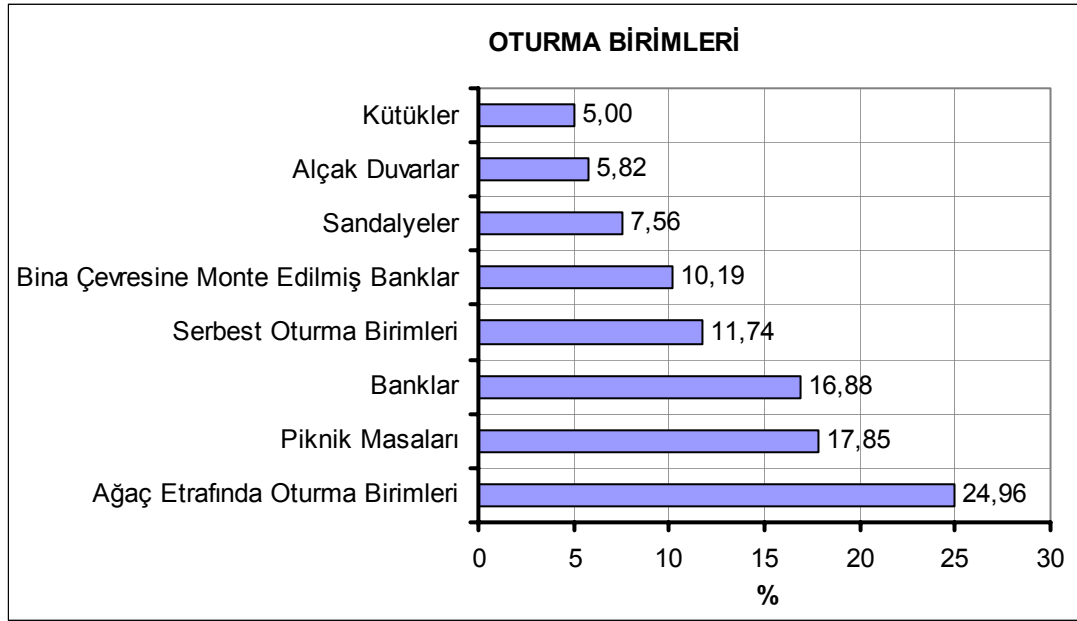
Katılımcılara, ilköğretim okul bahçelerinde oturma birimlerine yönelik belirlenen 8 kapalı uçlu ve 1 açık uçlu seçenektan öncelikle olmasını istedikleri 3 birimi seçmeleri istendiğinde Çizelge 4.20.'deki sonuçlara ulaşılmıştır. Yöntem gereği yapılan ağırlıklandırılmış dağılım ise Şekil 4.10.'da verilmiştir.

Çizelge 4.20. İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Oturma Birimlerinin Oransal Dağılımı

Oturma Birimleri	Karar Verici (n=22)	Öğrenci (n=250)	Eğitimci (n=224)	Okul Aile Birliği (n=50)	Uzman (n=38)
Alçak Duvarlar	4,55	5,67	5,32	2,67	8,77
Ağaç Etrafında Oturma Birimleri	27,27	25,10	27,20	24,67	22,81
Banklar	21,21	15,79	20,21	20,67	11,40
Bina Çevresine Monte Edilmiş Banklar	10,61	5,26	10,64	11,33	12,28
Kütükler	3,03	4,05	4,26	3,33	7,89
Piknik Masaları	18,18	20,11	17,02	19,33	15,79
Sandalyeler	7,58	14,30	5,17	6,67	5,26
Serbest Oturma Birimleri	7,58	9,72	10,18	11,33	15,79
Toplam:	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Çizelge 4.20. incelendiğinde tüm katılımcı gruplarının “ağaç etrafında oturma birimleri” seçeneğini öncelikli olarak tercih ettikleri ve oransal dağılımlarının birbirlerine benzer olduğu görülmektedir. Ayrıca karar verici, eğitimci ve okul aile birliği katılımcı gruplarının “banklar” seçeneğini benzer oranlarda yüksek, öğrenci ve uzman gruplarının ise daha düşük oranlarda tercih ettikleri; uzmanlar haricindeki

katılımcı gruplarının ise “piknik masaları” seçeneğini uzmanlara göre daha yüksek ve benzer oranlarda tercih ettikleri görülmektedir. Açık uçlu seçenek olan diğer seçeneğine ise herhangi biri öneride bulunulmamıştır.

Şekil 4.10. İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Oturma Birimlerinin Ağırlıklandırılmış Dağılımı

Şekil 4.10.’da ağırlıklandırılmış dağılım incelendiğinde ise tercih edilen ilk 3 oturma biriminin tercih düzeyine göre sıralamasının şu şekilde olduğu görülmektedir:

- Ağaç Etrafında Oturma Birimleri
- Piknik Masaları
- Banklar

4.2.13. Bahçe Çevreleme Elemanları

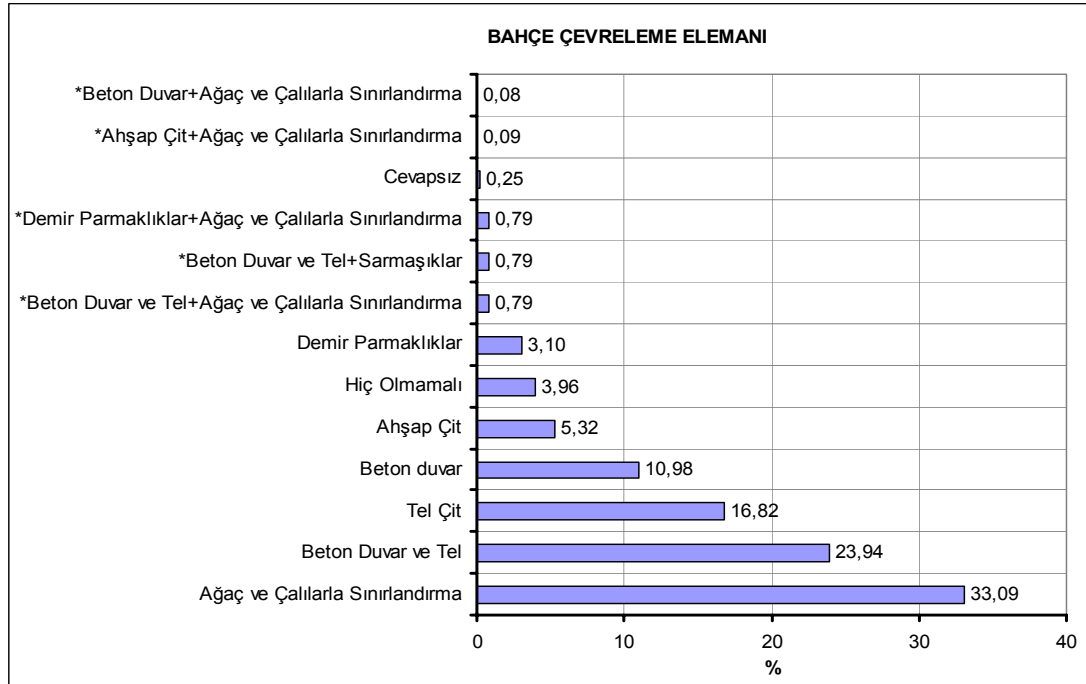
Katılımcılara, ilköğretim okul bahçelerinin çevreleme elemanına yönelik belirlenen 7 kapalı uçlu ve 1 açık uçlu seçenekten olmasını istedikleri çevreleme elemanını seçmeleri istendiğinde Çizelge 4.21.’deki sonuçlara ulaşılmıştır. Yöntem gereği yapılan ağırlıklandırılmış dağılım ise Şekil 4.11.’de verilmiştir.

Çizelge 4.21. İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Bahçe Çevreleme Elemanının Oransal Dağılımı

Bahçeyi Çevreleme Elemanı	Karar Verici (n=22)	Öğrenci (n=250)	Eğitimci (n=224)	Okul Aile Birliği (n=50)	Uzman (n=38)
Cevapsız	0,00	0,80	0,45	0,00	0,00
Ahşap Çit	9,09	4,80	5,36	4,00	5,26
Ağaç ve Çalılarla Sınırlandırma	27,27	24,80	33,93	26,00	44,74
Beton duvar	18,18	14,80	11,16	8,00	7,89
Beton Duvar ve Tel	27,27	17,20	23,21	38,00	18,42
Demir Parmaklıklar	0,00	8,00	3,57	0,00	2,63
Tel Çit	18,18	26,40	18,75	18,00	7,89
Hiç Olmamalı	0,00	2,80	3,13	6,00	5,26
*Beton Duvar+Ağaç ve Çalılarla Sınırlandırma	0,00	0,40	0,00	0,00	0,00
*Ahşap Çit+Ağaç ve Çalılarla Sınırlandırma	0,00	0,00	0,45	0,00	0,00
*Beton Duvar ve Tel+Ağaç ve Çalılarla Sınırlandırma	0,00	0,00	0,00	0,00	2,63
*Beton Duvar ve Tel+Sarmaşıklar	0,00	0,00	0,00	0,00	2,63
*Demir Parmaklıklar+Ağaç ve Çalılarla Sınırlandırma	0,00	0,00	0,00	0,00	2,63
Toplam:	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

*Katılımcıların açık uçlu seçeneğe önerdikleridir.

Çizelge 4.21. incelendiğinde karar verici, eğitimci ve uzmanların öncelikli tercihlerinin doğal, öğrenci ve okul aile birliği üyeleri ile karar vericilerin öncelikli tercihlerinin ise yapay çevreleme elemanları olduğu görülmektedir. Karar vericilerin öncelikli olarak hem doğal hem de yapay çevreleme elemanını eşit oranlarda tercih etmiş olmaları dikkati çekmektedir. Açık uçlu seçenek olan diğer seçeneğine ise çeşitli yapay çevreleme elemanları ile doğal çevreleme elemanlarının beraber düşünüldüğü seçeneklerin önerildiği görülmektedir.

Şekil 4.11. İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Bahçe Çevreleme Elemanının Ağırlıklandırılmış Dağılımı

Şekil 4.11.'de ağırlıklandırılmış dağılım incelendiğinde katılımcıların %33,09'luk bir oranla "ağaç ve çalılarla sınırlandırma"yı tercih ettikleri görülmektedir. Bunu sırasıyla "beton duvar ve tel" ve "tel çit" takip etmektedir. Açık uçlu seçeneğe katılımcıların toplamda %2,54'ünün önerilerde bulundukları dikkati çekmektedir.

"Ağaç ve çalılarla sınırlandırma" ve "ahşap çit" "doğal çevreleme elemanı", geriye kalan diğer çevreleme elemanları "yapay çevreleme elemanı" olarak gruplandırıldığında ortaya çıkan ağırlıklandırılmış dağılımlar Çizelge 4.22.'de görülmektedir.

Çizelge 4.22. Gruplandırılmış Bahçe Çevreleme Elemanlarının Ağırlıklandırılmış Dağılımı

Bahçeyi Çevreleme Elemanı	Ağırlıklandırılmış Dağılım
Doğal Çevreleme Elemanı	38,50
Yapay Çevreleme Elemanı	54,84
Yapay+Doğal Çevreleme Elemanı	2,45
Hiç Olmamalı	3,96
Cevapsız	0,25
Toplam	100,00

Çizelge 4.22.'de ağırlıklandırılmış dağılım incelendiğinde katılımcıların %54,84'lük kısmının “yapay çevreleme elemanları”nı, %38,50'sinin ise doğal çevreleme elemanlarını tercih ettikleri gözlemlenmektedir.

Kullanıcı gruplarının “Bölgelere Göre” ilköğretim okul bahçelerinde olmasını istedikleri çevreleme elemanına yönelik bulgular ise Çizelge 4.23.'te verilmiştir.

Çizelge 4.23. İlköğretim Okul Bahçelerinde Olması İstenilen Sınırlama Elemanının Bölgeler ve Kent Genelindeki Kullanıcı Gruplarına Göre Oransal Dağılımı

Bahçeyi Çevreleme Elemanı	KB Kentsel Gelişme Alanı (n=100)	GB Kentsel Gelişme Alanı (n=101)	Kent Özeği (n=110)	KD Kentsel Gelişme Alanı (n=110)	GD Kentsel Gelişme Alanı (n=103)	Kent Geneli (n=524)
Cevapsız	0,00	0,00	0,00	1,33	0,00	0,27
Ahşap Çit	5,33	6,15	4,00	3,33	5,55	4,87
Ağaç ve Çalılarla Sınırlandırma	18,67	41,30	17,33	18,67	40,51	27,30
Beton duvar	11,33	8,73	14,67	7,33	14,54	11,32
Beton Duvar ve Tel	28,00	13,46	39,33	31,33	19,98	26,42
Demir Parmaklıklar	4,00	4,96	4,67	4,67	4,33	4,52
Tel Çit	29,33	22,07	16,00	24,00	14,42	21,16
Hiç Olmamalı	2,67	3,33	3,33	9,33	0,67	3,87
*Beton Duvar+Ağaç ve Çalılarla Sınırlandırma	0,67	0,00	0,00	0,00	0,00	0,13
*Ahşap Çit+Ağaç ve Çalılarla Sınırlandırma	0,00	0,00	0,67	0,00	0,00	0,13
Toplam:	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

*Katılımcıların açık uçlu seçeneğe önerdikleridir.

Çizelge 4.23.'te bölgelerdeki öğrenci, eğitimci ve okul aile birliği üyelerinden oluşan kullanıcı gruplarına göre oransal dağılımlar incelendiğinde güneybatı ve güneydoğu kentsel gelişme alanlarındaki kullanıcı gruplarının doğal; kuzeybatı, kuzeydoğu kentsel gelişme alanları ile kent özeğindeki kullanıcı gruplarının ise yapay çevreleme elemanlarını tercih ettikleri görülmektedir. Tüm kent genelindeki kullanıcıların ortalama değerleri incelendiğinde ise öncelikli olarak doğal çevreleme elemanı olan “ağaç ve çalılarla sınırlandırma”yı ve yapay çevreleme elemanı olan “beton duvar ve tel”i benzer oranlarda tercih ettikleri görülmektedir.

4.2.14. Sessiz ve Gürültülü Ayrı Alan İstekleri

Katılımcılara, ilköğretim okul bahçelerinde sessiz ve gürültülü ayrı alan istekleri sorgulandığında Çizelge 4.24.'teki sonuçlara varılmıştır.

Çizelge 4.24. İlköğretim Okul Bahçelerinde Sessiz ve Gürültülü Ayrı Alan İsteklerinin Oransal ve Ağırlıklandırılmış Dağılımı

Sessiz ve Gürültülü Ayrı Alan İsteği	Karar Verici (n=22)	Öğrenci (n=250)	Eğitimci (n=224)	Okul Aile Birliği (n=50)	Uzman (n=38)	Ağırlıklandırılmış Dağılım
Cevapsız	9,09	4,00	3,57	0,00	5,26	4,00
Evet	90,91	88,40	92,86	100,00	92,11	92,97
Hayır	0,00	7,60	3,57	0,00	2,63	3,02
Toplam:	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Çizelge 4.24. incelendiğinde tüm katılımcıların %88'den fazlasının, ağırlıklandırılmış dağılımda da %92,97 gibi büyük bir oranın tercihi ile ilköğretim okul bahçelerinde sessiz ve gürültülü ayrı alanlar istendiği görülmektedir.

4.2.15. Öğretmenler İçin Özel Dinlence Alanları

Katılımcılara, ilköğretim okul bahçelerinde öğretmenler için özel dinlence alanı isteği sorgulandığında Çizelge 4.25.'teki sonuçlara varılmıştır.

Çizelge 4.25. İlköğretim Okul Bahçelerinde Öğretmenler İçin Özel Dinlence Alanı İsteğinin Oransal ve Ağırlıklandırılmış Dağılımı

Öğretmenler İçin Özel Dinlence Alanı İsteği	Karar Verici (n=22)	Öğrenci (n=250)	Eğitimci (n=224)	Okul Aile Birliği (n=50)	Uzman (n=38)	Ağırlıklandırılmış Dağılım
Cevapsız	0,00	4,80	3,57	0,00	0,00	1,67
Evet	72,73	92,00	82,59	82,00	60,53	76,75
Hayır	27,27	3,20	13,84	18,00	39,47	21,58
Toplam:	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Çizelge 4.25.'te katılımcıların %60'tan fazlasının ve ağırlıklandırılmış dağılımın %76,75 gibi büyük bir oranının tercihi ile ilköğretim okul bahçelerinde öğretmenler için özel dinlenme alanı isteğinin olduğu görülmektedir.

4.2.16. Okul Bahçelerinde Tüm Dış Mekan ve Donatılarla İlgili Sorunlar

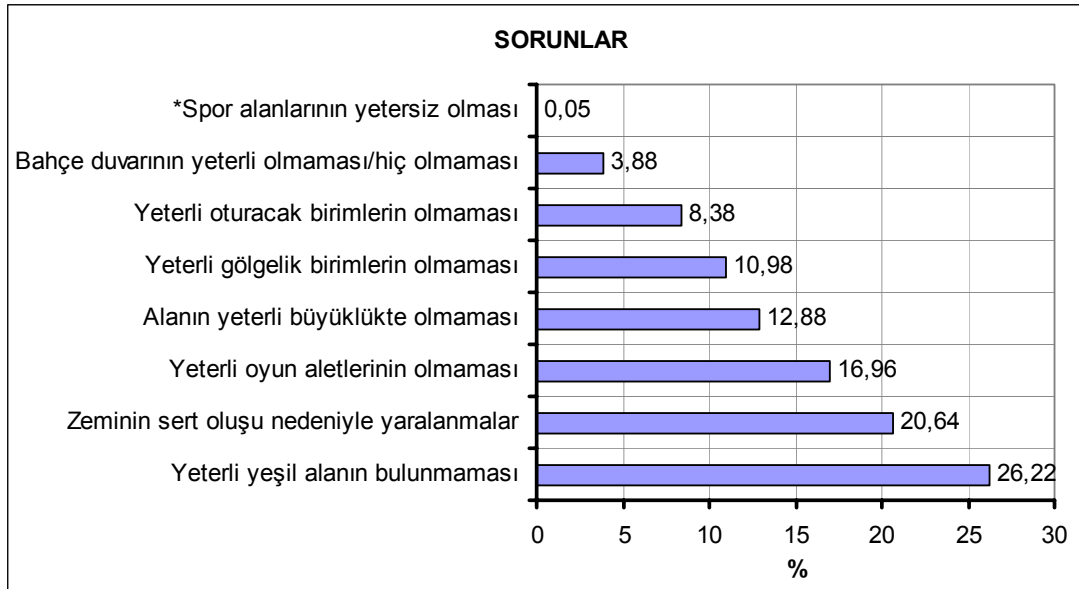
Bu bölümde ilköğretim okul bahçelerinin tüm dış mekan ve donatılarıyla ilgili sorunlarına yönelik belirlenen 7 kapalı uçlu ve 1 açık uçlu seçeneklerden öğrenci, eğitimci ve okul aile birliği üyelerine kendi okul bahçelerinde; karar verici ve uzmanlara ise Adana kenti genelindeki ilköğretim okul bahçelerinde öncelikli olan 3 sorunu seçmeleri istendiğinde Çizelge 4.26.'daki sonuçlara ulaşılmıştır. Yöntem gereği yapılan ağırlıklandırılmış dağılım ise Şekil 4.12.'de verilmiştir.

Çizelge 4.26. İlköğretim Okul Bahçelerindeki Sorunların Oransal Dağılımı

Sorunlar	Karar Verici (n=22)	Öğrenci (n=250)	Eğitimci (n=224)	Okul Aile Birliği (n=50)	Uzman (n=38)
Zeminin sert oluşu nedeniyle yaralanmalar	14,29	21,00	22,31	22,45	20,19
Bahçe duvarının yeterli olmaması/hiç olmaması	1,59	5,96	4,15	2,72	3,85
Yeterli yeşil alanın bulunmaması	26,98	20,60	21,38	25,17	33,65
Yeterli oyun aletlerinin olmaması	14,29	17,75	18,31	15,65	17,31
Yeterli gölgeleme öğelerinin olmaması	7,94	14,50	16,62	18,37	0,96
Yeterli oturacak birimlerin olmaması	12,70	10,43	9,23	11,56	2,88
Alanın yeterli büyüklükte olmaması	22,22	9,49	8,00	4,08	21,15
*Spor alanlarının yetersiz olması	0,00	0,27	0,00	0,00	0,00
Toplam:	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

*Katılımcıların açık uçlu seçeneğe önerdikleridir.

Çizelge 4.26. incelendiğinde “zeminin sert oluşu nedeniyle yaralanmalar” ve “yeterli yeşil alanın bulunmaması” seçeneklerinin tüm katılımcıların ilk 3 tercihi içerisine girdiği görülmektedir. Katılımcıların belirlediği ilk 3 soruna yönelik tercih edilen diğer seçenekler ise şu şekildedir: “yeterli oyun aletlerinin bulunmaması” seçeneği karar verici, öğrenci ve eğitimcilerin 3., “yeterli gölgeleme öğelerinin olmaması” okul aile birliğinin 3. ve “alanın yeterli büyüklükte olmaması” seçeneği ise karar verici ve uzmanların 2. olarak belirledikleri görülmektedir. Açık uçlu seçenek olan diğer seçeneğine ise öğrencilerin %0,27’sinin “spor alanlarının yetersiz olması” ifadesini belirttikleri görülmektedir.

Şekil 4.12. İlköğretim Okul Bahçelerindeki Sorunların Ağırlıklandırılmış Dağılımı

Şekil 4.12.’de ağırlıklandırılmış dağılım incelendiğinde belirlenen ilk 3 sorunun tercih düzeyine göre sıralaması şu şekildedir:

- Yeterli yeşil alanın bulunmaması
- Zeminin sert oluşu nedeniyle yaralanmalar
- Yeterli oyun aletlerinin olmaması

4.3. Okul Bahçesi Kavramsal Tasarların Geliştirilmesi ve Örnek Tip Tasar Oluşturulması

Araştırmanın bu bölümünde anket çalışmalarının ve sörveylerin uygulandığı ilköğretim okullarından en büyük ve en küçük bahçe alanına sahip 2 okul bahçesinin kavramsal tasarı geliştirilmiş ve 1200 öğrenci kapasiteli bir ilköğretim okul bahçesi için örnek tip tasar oluşturulmuştur. Paydaşların öncelikli olarak tercih ettikleri faaliyet alanlarının kümelerine göre sıralaması ve okulların kavramsal tasar önerisinde kullanılan alanlar Çizelge 4.27.'de verilmiştir.

Çizelge 4.27. Faaliyet Alanlarının Kümelerine Göre Öncelikli Tercih Sıralaması ve Okulların Kavramsal Tasar Önerisinde Kullanılan Alanlar

FAALİYET KÜMELERİ	Faaliyet Alanları	Töbank İ.Ö.O.	İkinci İnönü İ.Ö.O.	Tip Okul
Eğitim ve Sosyal-Kültürel Faaliyetlere Yönelik Alanlar	Eğitim Bahçesi	X	X	X
	Küçük Aktivite Alanları	X		X
	Açık Yeşil Çim Alanlar	X		X
	Sessiz Alanlar	X		X
	Sergi Alanı	X		X
	Küçük Amfi Tiyatro	X		X
	Geniş Toplu Oturma Alanları			X
	Trafik Bahçesi			X
	Alan Satrancı			X
	Küçük Hayvanat Bahçesi			X
	Sebze ve Meyve Bahçesi			X
	Süs Havuzu			X
	Güneş Saati Alanı			X
Oyun Alanları	Oyun Bahçesi	X	X	X
	Oyun Aletlerinin Olduğu Alanlar	X		X
	Yere Çizilebilen Oyunların Oynandığı Sert Zeminler	X	X	X
	Açık Çim Alanlar	X		X
	Dramatik Oyun Alanı			X
	Kum Oyun Alanı			X
Spor Alanları	Basketbol-Voleybol Alanı	X	X	X
	Jimnastik Aletlerinin Olduğu Alanlar	X		X
	Futbol Sahası	X		X
	Tenis Sahası			X
	Masa Tenisi	X		X
Diğer Alanlar	Dinlenme Alanı	X	X	X
	Öğretmenler İçin Özel Dinlenme Alanı	X	X	X
	Tören Alanı	X	X	X

Bu okul bahçelerinin kavramsal tasarımlarının geliştirilmesinde ve örnek tip tasar oluşturulmasında;

- Paydaşların öncelikli istekleri,
- Okul bahçeleri ile ilgili belirlenen standartlar ve tasarım ilkeleri,
- Çok amaçlı kullanımlar dikkate alınmıştır.

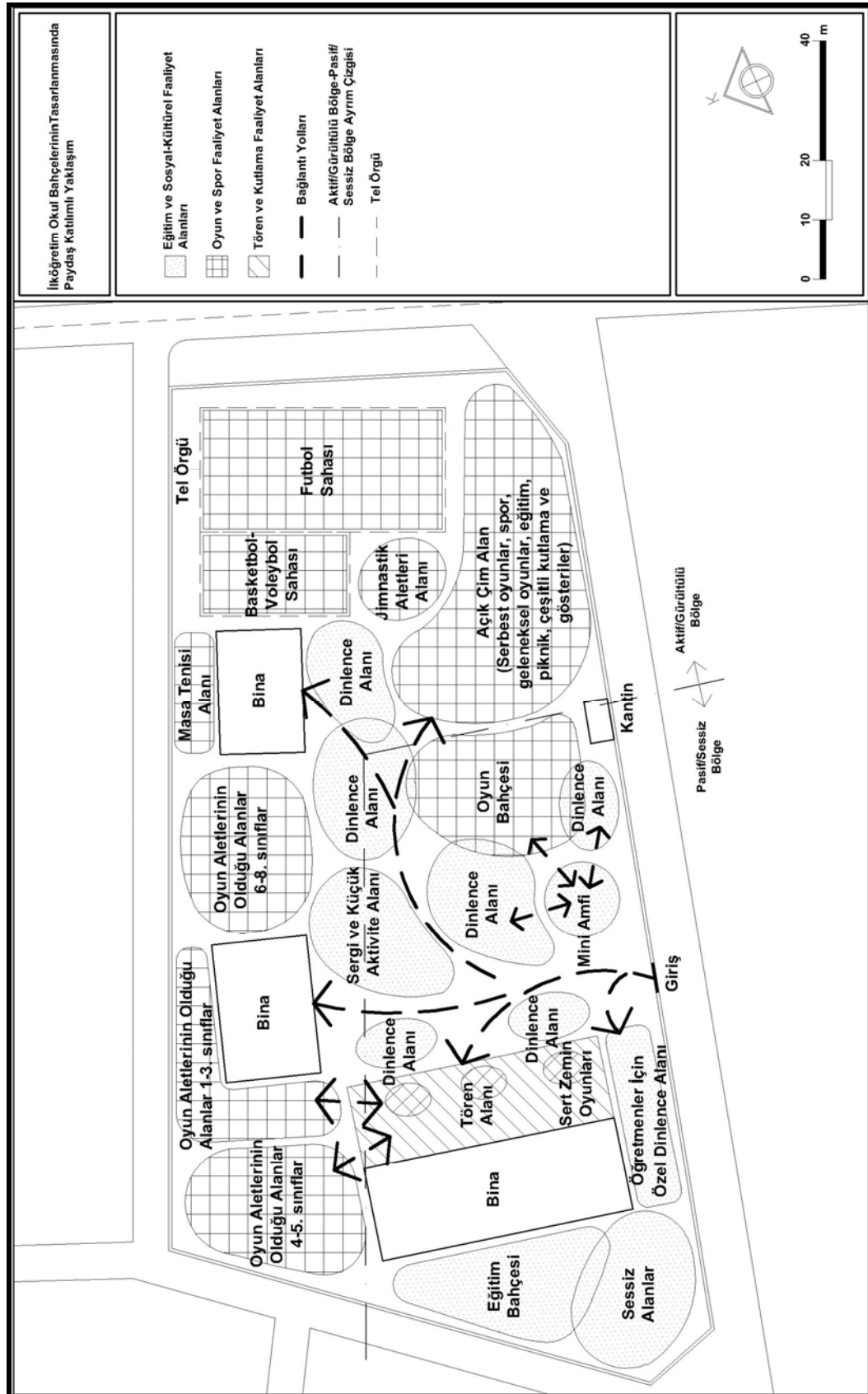
Çizelge 4.27.'de koyu renkli alanlar belirlenen mevcut seçenekler ile katılımcıların diğer seçeneğine önerdikleri seçenek sayılarının toplamının 100'e bölünerek elde edilen ortalama değerin üzerinde kalan seçenekleri ifade etmektedir.

Töbank ve İkinci İnönü İlköğretim Okul bahçelerinin kavramsal tasarımları alan büyüklükleri doğrultusunda tüm faaliyet kümelerinden öncelikli olarak tercih edilen faaliyet alanları ve kullanımlar dikkate alınarak geliştirilmiştir.

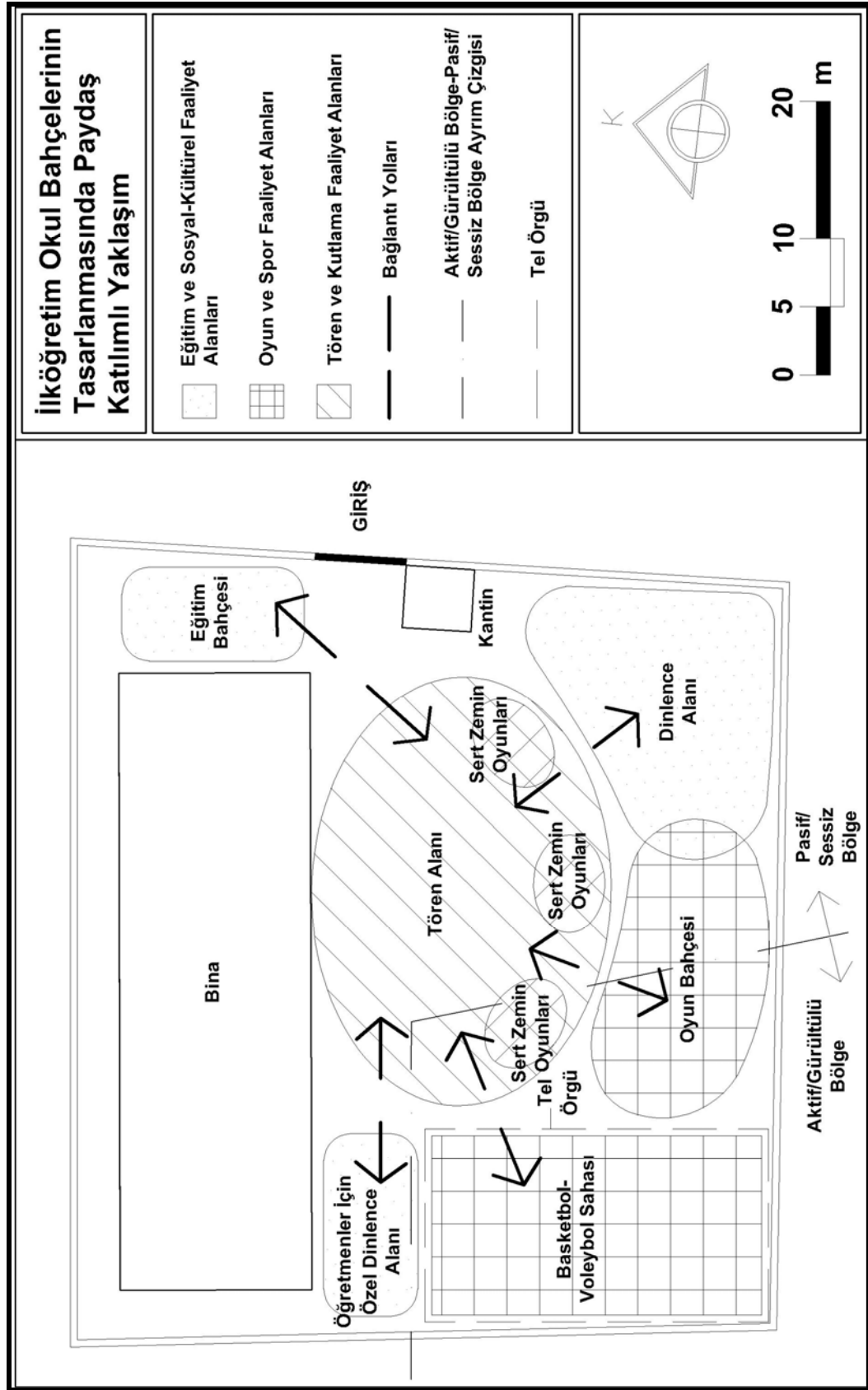
Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2000 yılında yayınladığı katalogda 5 tip okul projelerinden en fazla 1200 öğrenci kapasiteli okul binaları tasarladıkları bilgisinden ve günümüz okul öğrenci mevcutlarının oldukça yüksek olduğu durumundan yola çıkarak 1200 öğrenci kapasiteli ilköğretim okul bahçesi tip tasar önerisinde ise tüm faaliyet alanları ve kullanımlara yer verilmiştir.

Buna göre Töbank İlköğretim Okulu ve İkinci İnönü İlköğretim Okul bahçelerinin kavramsal tasar önerileri ve 1200 öğrenci kapasiteli ilköğretim okul bahçesinin tip tasar önerisi sırasıyla Şekil 4.13., Şekil 4.14. ve Şekil 4.15.'te görülmektedir.

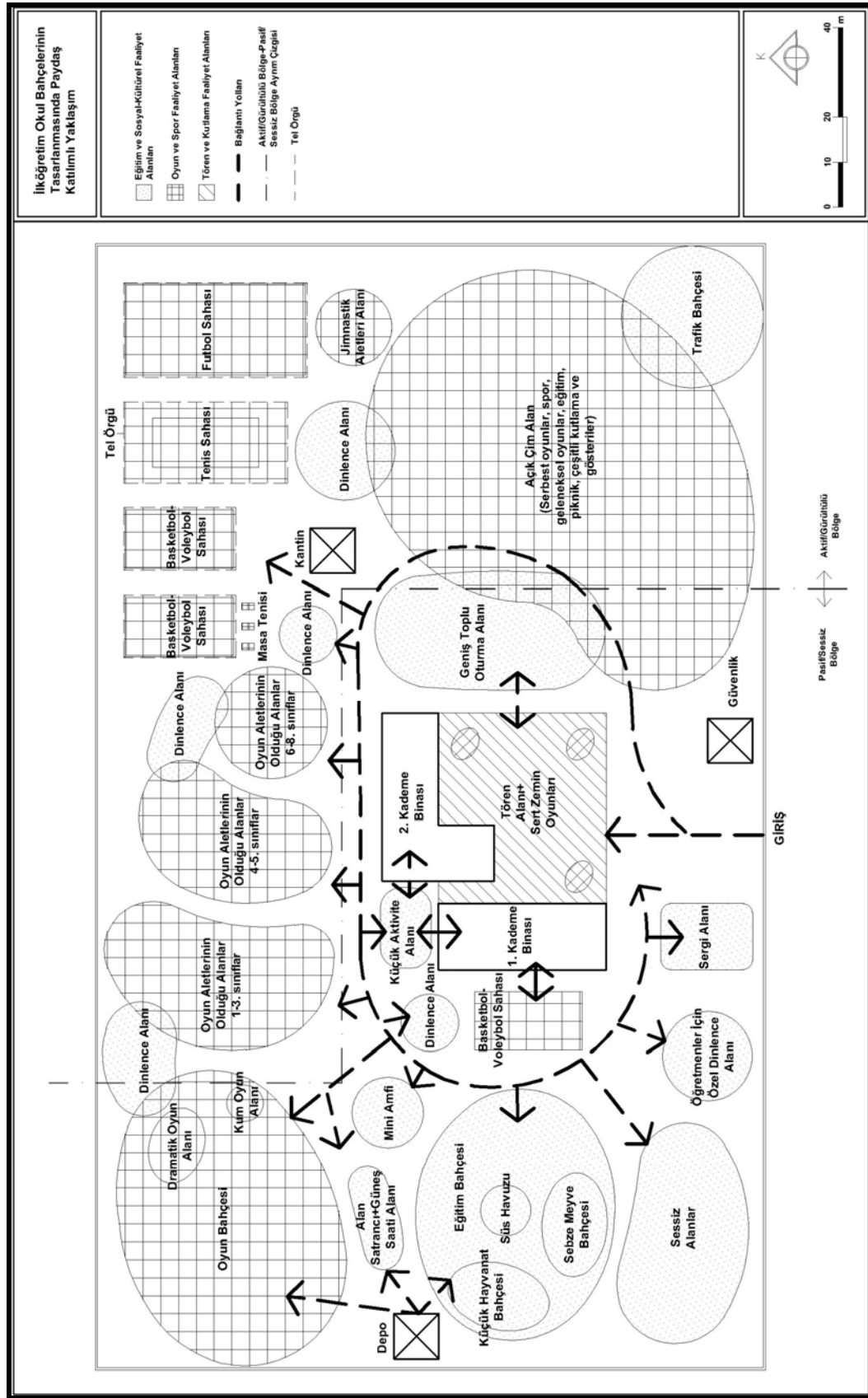
Kavramsal tasar ve tip tasar önerisi geliştirilen okul bahçelerinde oluşturulan faaliyet alanlarının alan büyüklükleri, zemin özellikleri, sahip oldukları donatı türleri ve bulundukları bölge özelliklerine yönelik detaylar ise Çizelge 4.28.'de verilmektedir.

Şekil 4.13. Töbank İlköğretim Okulu Kavramsal Tasar Önerisi

Şekil 4.14. İkinci İnönü İlköğretim Okulu Kavramsal Tasar Önerisi

Çizelge 4.28. Kavramsal Tasar Önerileri Alan Özellikleri

Faaliyet Alanları		Alan Büyüklüğü (m ²)			Zemin Özellikleri	Sınırlama Elemanı	Gölgeleme Öğeleri	Oturma Birimleri	Çok Amaçlı Kullanımlar	Bulundukları Bölge	Açıklamalar
		Töbank İ.Ö.O.	İkinci İnönü İ.Ö.O.	Tip Okul							
Eğitim ve Sosyal-Kültürel Faaliyetlere Yönelik Alanlar	Eğitim Bahçesi	445	90	1.975	D	AÇ	A,P	AEO,PM,B	Dinlence	S	-
	Küçük Aktivite Alanları	365	-	200	D+S	-	A,P	PM	-	S	-
	Açık Yeşil Çim Alanlar	*	-	*	Ç	-	-	-	Oyun, Spor,Kutlamalar	G	Açık Çim Alan İle Ortak Kullanım
	Sessiz Alanlar	412	-	1.115	D+S	AÇS	A,K	AEO,PM,B	Dinlence, Küçük Aktivite	S	-
	Sergi Alanı	*	-	300	S	-	-	-	-	S	Küçük Aktivite Alanı İçerisinde
	Küçük Amfi Tiyatro	124	-	200	S	-	A	-	-	S	-
	Geniş Toplu Oturma Alanları	-	-	1.200	D+S	-	A,P,K	PM, SOB	Dinlence, Sergi, Küçük Aktivite	S	-
	Trafik Bahçesi	-	-	780	S	-	-	-	-	G	-
	Alan Satrancı	-	-	195	S	-	A	-	-	S	-
	Küçük Hayvanat Bahçesi	-	-	260	D	T	A	-	-	S	Eğitim Bahçesi İçerisinde
	Sebze ve Meyve Bahçesi	-	-	260	D	-	-	-	-	S	Eğitim Bahçesi İçerisinde
	Süs Havuzu	-	-	100	D	-	-	-	-	S	Eğitim Bahçesi İçerisinde
	Güneş Saati Alanı	-	-	*	S	-	-	-	-	S	Alan Satrancı ile Aynı Alanda

Çizelge 4.28. Kavramsal Tasar Önerileri Alan Özellikleri (Devamı)

Faaliyet Alanları		Alan Büyüklüğü (m ²)			Zemin Özellikleri	Sınırlama Elemanı	Gölgeleme Öğeleri	Oturma Birimleri	Çok Amaçlı Kullanımlar	Bulundukları Bölge	Açıklamalar
		Töbank İ.Ö.O.	İkinci İnönü İ.Ö.O.	Tip Okul							
Oyun Alanları	Oyun Bahçesi	542	215	2.600	D	-	A,P	PM,K	Eğitim ve Sosyal-Kültürel Faaliyetler	S	-
	Oyun Aletlerinin Olduğu Alanlar	1.650	-	2.750	Ü/YDM	-	TE	-	-	G	3 Sınıf Grubu İçin Ayrı
	Yere Çizilebilen Oyunların Oynandığı Sert Zeminler	*	*	*	S	-	-	-	-	S	Tören Alanı İle Aynı Alanda
	Açık Çim Alanlar	1.156	-	5.800	Ç	-	-	-	Eğitim, Sosyal-Kültürel Faaliyetler, Spor,Kutlamalar	G	Açık yeşil Çim Alanlar İle Ortak Kullanım
	Dramatik Oyun Alanı	-	-	165*	D+S	-	A,P	S	-	S	Oyun Bahçesi İçerisinde
	Kum Oyun Alanı	-	-	55*	K	-	-	-	-	S	Oyun Bahçesi İçerisinde
Spor Alanları	Basketbol-Voleybol Sahası	312	312	312x3	S	T	-	-	Futbol, Badminton, Tenis	G	-
	Jimnastik Aletlerinin Olduğu Alanlar	156	-	230	Ü/YDM	-	-	-	-	G	-
	Futbol Sahası	800	-	800	S	T	-	-	-	G	-
	Tenis Sahası	-	-	668	S	T	-	-	Basketbol, Futbol, Badminton, Voleybol	G	-
	Masa Tenisi	130	-	100	S	-	S/P/T	-	-	G	-

Çizelge 4.28. Kavramsal Tasar Önerileri Alan Özellikleri (Devamı)

Faaliyet Alanları		Alan Büyüklüğü (m ²)			Zemin Özellikleri	Sınırlama Elemanı	Gölgeleme Öğeleri	Oturma Birimleri	Çok Amaçlı Kullanımlar	Bulundukları Bölge	Açıklamalar
		Töbank İ.Ö.O.	İkinci İnönü İ.Ö.O.	Tip Okul							
Diğer Alanlar	Dinlence Alanı	830	270	1.290	D+S	-	A,P,K	Hepsi	Küçük Aktivite	S	Bahçe Genelinde
	Öğretmenler İçin Özel Dinlence Alanı	225	85	315	D+S	-	A,P,K	PM,B	-	S	1 Adet
	Tören Alanı	600	690	1.430	S	-	-	-	Sert Zemin Oyunları	S	Öğrenci Sayısı İle Orantılı

Zemin Özellikleri: D: Doğal, S: Sert, Ç: Çim, K: Kum, Ü/YDM: Üniter/Yarı Dolgulu Materyal

Sınırlama Elemanı: AÇ: Ahşap Çit, AÇS: Ağaç ve Çalılarla Sınırlandırma, T: Tel

Gölgeleme Öğeleri: A: Ağaç, P: Pergola, K: Kameriye, TE: Tente, S: Sundurma

Oturma Birimleri: AEO: Ağaç Etrafında Oturma Birimleri, PM: Piknik Masası, B: Bank, SOB: Serbest Oturma Birimleri,
K: Kütükler, S: Sandalye

(*): Ortak ya da iç içe kullanım alanlarını ifade etmektedir.

Şekil 4.13. ve Şekil 4.14.’teki kavramsal tasar önerilerinde Şekil 4.15.’teki tip tasar önerisinden farklı olarak alan büyüklüğü doğrultusunda paydaşların öncelikli faaliyet alanı tercihlerine yer verilmiştir. Tip tasar önerisinde, kullanıcıların okul bahçesinden en yüksek düzeyde fayda sağlayabilmesi düşüncesiyle, belirlenen bütün faaliyet alanları ve donatı türlerine yer verilmiştir. Bu doğrultuda geliştirilen tasar önerilerinde faaliyet alanlarının büyüklükleri kullanım düzeyi, faaliyet türleri ve içerdikleri donatı türlerine göre geliştirilmiştir. Faaliyet alanları faaliyetlerin pasif/sessiz ya da aktif/gürültülü olma özelliğine göre konumlandırılmış, birbirleriyle ilişki içerisinde olan alanlar bahçe boyut ve özelliğine göre iç içe ya da birbirleriyle kesişecek şekilde tasarlanmıştır. Aktif spor sahaları etrafında tel örgü ile sınırlandırma yapılmıştır. Tören alanlarının boyutları Tanrıverdi (1987)’nin önerisi doğrultusunda kişi başına 1m² alan düşecek şekilde hesaplanmış ve geliştirilmiştir.

Oyun aletlerinin olduğu alan içerisine yaş gruplarına yönelik yerleştirilen oyun aleti türleri ve alan büyüklükleri ise Çizelge 4.29.’da verilmiştir.

Çizelge 4.29. Oyun Aletlerinin Olduğu Alanların Özellikleri

Oyun Aletlerinin Olduğu Alanların Özellikleri		Töbank İ.Ö.O.			İkinci İnönü İ.Ö.O.			Tip Okul		
		Sınıf Grupları			Sınıf Grupları			Sınıf Grupları		
		1-3	4-5	6-8	1-3	4-5	6-8	1-3	4-5	6-8
Alan Büyüklüğü (m²)		580	550	520	-	-	-	1270	980	500
Oyun Aletleri	Çoklu Oyun Aletleri	X	X	X	-	-	-	X	X	X
	Tırmanma Ağı	X	X	X	-	-	-	X	X	X
	Kum Havuzu	X	-	-	-	-	-	X	-	-
	Sallanma Çubuğu	-	X	X	-	-	-	X	X	X
	Oyun Panoları	X	X	X	-	-	-	X	X	X
	Salıncak	X	X	X	-	-	-	X	X	X
	Denge Çubuğu	X	X	X	-	-	-	X	X	X
	Oyun Evi	X	-	-	-	-	-	X	-	-
	Teleferik	-	X	X	-	-	-	X	X	X
	Tahterevalli	X	X	-	-	-	-	X	X	-
	Tünel	X	X	-	-	-	-	X	X	-
	Dönen Oyun Aleti	X	X	X	-	-	-	X	X	X
	Kaydırak	X	X	-	-	-	-	X	X	-
	Çok Yönlü Salıncak	-	X	X	-	-	-	X	X	X
	Tırmanma Direği	-	X	X	-	-	-	X	X	X
	Yaylı Oyuncaklar	X	-	-	-	-	-	X	-	-

Çizelge 4.29.'da diğer faaliyet alanlarından farklı olarak oyun aletlerinin olduğu alanların büyüklükleri ve kavramsal tasar önerilerinde kullanılan oyun aletleri verilmektedir. Anketlerden elde edilen ağırlıklandırılmış dağılımlara göre 3 farklı sınıf grubu için oyun alanı oluşturulması istenmiş, bahçe büyüklüğü yeterli olan Töbank İlköğretim Okul bahçesi ve tip okul bahçesi tasar önerisinde bu sonuç doğrultusunda alanlar ayrılmıştır. Oyun aletlerinin olduğu alanların tasar önerilerinde alan büyüklükleri küçük sınıf gruplarına büyük, büyük sınıf gruplarına daha küçük olacak şekilde alanlar ayrılmıştır. Küçük yaş grubundaki çocukların oyun aletlerinin olduğu alanlara büyük yaş grubundakilere göre daha çok ihtiyaçları olduğu göz önünde bulundurularak alan büyüklükleri bu doğrultuda geliştirilmiştir.

Farklı yaş gruplarına yönelik hazırlanan oyun aletlerinin olduğu alanlar içerisine alan büyüklükleri doğrultusunda yaş gruplarının istekleri ve konuyla ilgili belirlenmiş standartlar dikkate alınarak Çizelge 4.29.'da önerilen oyun aletleri alana yerleştirilmiştir. İkinci İnönü İlköğretim Okulu bahçe alanının yetersiz oluşu nedeniyle bahçede oyun aletlerinin olduğu alana yer verilememiştir. İlköğretim okul bahçesi tip tasar önerisinde ise yaş gruplarına uygun olan tüm oyun aletlerine yer verilmiştir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma dört ana hedefe odaklanmıştır:

- İlköğretim okul bahçeleriyle ilgili öngörölmüş ölçüt ve standartların belirlenmesi,
- Adana kentindeki resmi ilköğretim okul bahçelerinin mevcut durumlarının ortaya konulması,
- Okul paydaşlarının faaliyet kümelerine göre ilköğretim okul bahçelerinde olmasını istedikleri dış mekan ve donatı türlerinin belirlenmesi,
- Çalışmanın son aşamasında, Adana kentindeki resmi ilköğretim okul bahçelerinin kavramsal tasar önerileri ile yeni inşa edilecek ilköğretim okul bahçeleri için tip tasar önerisi araştırma bulguları doğrultusunda geliştirilmiştir.

Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitime yönelik çıkartılmış olan ve 1997-1998 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanan 16.08.1997 tarihli, 4306 sayılı kanunda; “İlköğretim kurumları sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir” ifadesi yer almaktadır. Buna göre önceki yıllarda 5 yıllık ilkokul eğitimi veren kurumlar ilköğretim kurumu olma sürecinde zaten yetersiz olan okul bahçelerine ek bina yaptırarak bahçe alanını daha da yetersiz hale getirmişlerdir. Bununla birlikte ilköğretim okullarında yaş aralığı genişlemiş ve yaş gruplarına yönelik alan gereksinimleri de kaçınılmaz olarak artmıştır.

Araştırmada taranan tüm çalışmalarda birçok farklı ölçüte rastlanmıştır. Elde edilen ölçütler faaliyet türleri ve kullanım özelliklerine göre gruplara ayrılmış, çalışmalarda önerilen ölçütler birbirleri ile terim olarak bire bir uymamakla birlikte içerik olarak benzer tanımlamaları içerebilmektedir.

Okul bahçelerinin öğrenmeye ve toplum yaşamına yönelik dinamik alanlar olarak tasarlanması Menino’nun (2000) Boston kenti örneğinde açıkladığı “Rekreasyon ve Fiziksel Eğitim”, “Sosyal Gelişim” ve “Akademik Öğrenme”ye yönelik 3 ana bölümden oluşturulan okul bahçeleri tasar öneri yöntemi, belirlenen diğer ölçütler ve Türkiye koşulları yönünde değiştirilerek uygulanmıştır.

Buna göre ilköğretim okul bahçelerinin kavramsal tasar ve tip tasar önerileri “Eğitim Faaliyetleri”, “Sosyal-Kültürel Faaliyetler”, “Oyun ve Spor Faaliyetleri” ile “Tören ve Kutlamalar” olmak üzere dört ana bölümde geliştirilmiştir.

Ana faaliyet gruplarından yola çıkarak geliştirilen ölçütleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

Eğitim ve sosyal-kültürel faaliyetlere yönelik Akdoğan (1972), Young (1997), Takahashi (1999), Başar (2000), Tanner (2000), Collyer ve ark. (2001), Fisman (2001), Pickard (2002), Corson (2003), Özdemir ve Yılmaz’ın (2008) farklı sayı ve tanımlı önerileri doğrultusunda;

- Satranç, bilmece gibi küçük pasif oyunların oynanabileceği, çocukların kendilerini yenileyebilecekleri alanlar olarak “Sessiz Alanlar”,
- Çeşitli sanat, müzik ve gösteri çalışmaları için “Küçük Amfi Tiyatro”,
- Grup aktiviteleri için doğal ağaçlıklı alanlar altında oturma birimlerinin de bulunduğu “Geniş Toplu Oturma Alanları”,
- Eğitim çalışmalarının ve gözlemlerin yapılabildiği “Açık Yeşil Çim Alanlar”,
- Küçük grup çalışmaları için “Küçük Aktivite Alanları”,
- Çeşitli balık ve su bitkilerinin yetiştirilebileceği, hacim hesaplamalarının yapılabileceği “Süs Havuzu”,
- Çeşitli bitki türlerinin yetiştirildiği, bahçecilik çalışmalarının yapılabileceği “Eğitim Bahçesi”,
- Tavuk, köpek, tavşan gibi hayvanların yetiştirilebileceği “Küçük Hayvanat Bahçesi”,
- Çeşitli sebze ve meyvelerin yetiştirilebileceği “Sebze ve Meyve Bahçesi”,
- Satranç oyununun daha etkili bir şekilde öğretilebilmesi için “Dev Satranç Alanı”,
- Güneş ve zaman ilişkisinin gözlemlenebileceği “Güneş Saati Alanı”,
- Çocukların trafik kurallarını etkili bir şekilde öğrenebilmesi için “Trafik Bahçesi”,
- Öğrencilerin kendi çalışmalarını ya da özel çalışmaları sergileyebilecekleri “Sergi Alanı” olmak üzere 13 farklı faaliyet alan önerileri geliştirilmiştir.

Oyun faaliyetlerine yönelik Young (1997), Takahashi (1999), Başar (2000), Daly (2000), Bektaş (2004), Department of Defense (2004), Özdemir ve Yılmaz'ın (2008) farklı sayı ve tanımlı önerileri doğrultusunda;

- Koşma, top oynama, çevresinde oturabilme gibi aktif serbest oyun eylemlerinin gerçekleştirebileceği “Açık Çim Alanlar”,
- Aktif oyun aletlerinin bulunduğu “Oyun Aletlerinin Olduğu Alanlar”,
- 1-3. sınıf çocuklarına yönelik “Kum Oyun Alanı”,
- Doğal materyallerle donatılmış, çocuğun materyalleri değiştirmesine ve kendi isteğine yönelik çevre yaratmasına olanak sağlayan “Oyun Bahçesi”,
- Oyun evi, oyun platformları, patikalar ve doğal unsurlardan oluşan “Dramatik Oyun Alanı”,
- Seksek, labirent, denge bulma gibi oyunların oynanabileceği “Yere Çizilebilen Oyunların Oynandığı Sert Zeminler” olmak üzere 6 farklı faaliyet alan önerileri geliştirilmiştir.

Spor faaliyetlerine yönelik T.C. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü'nün İlköğretim Spor Etkinlikleri Dersi Öğretim Programı'nda bildirilen ve okullarda öncelikli olarak tercih edilmekte olan “Basketbol-Voleybol Alanı”, “Jimnastik Aletlerinin Olduğu Alanlar”, “Futbol Sahası”, “Tenis Sahası” ve “Masa Tenisi” spor alanları önerilmiştir.

Ana faaliyet gruplarında önerilen ölçütlerin yanı sıra Akdoğan'ın (1972) “Öğretmenler İçin Özel Dinlenme Alanı” önerisi de dikkate alınmıştır.

Tüm bu ölçütlere ek olarak paydaşların ilköğretim okul bahçelerinin fiziksel özelliklerini belirlemeye yönelik; tören alanı şekli, halk oyunları, dans etkinlikleri çalışmaları için zemin türü, oyun aletleri, farklı yaş gruplarına yönelik oyun alanı, oyun alanları etrafında sınırlama elemanı, gölgeleme öğeleri, oturma birimleri, bahçe çevreleme elemanı ve sessiz ve gürültülü ayrı alan istekleri sorgulanmıştır.

Adana kentindeki resmi ilköğretim okul bahçelerinin mevcut durumlarının belirlenmesinde Akdoğan (1972) ve Kaptan'ın (1985) da dikkate aldığı okul bahçelerinin alanları, sahip olduğu birimler ve donatıların nitelikleri ve nicelikleri araştırılmıştır. Bu çalışmaların sonucunda Akdoğan (1972) ve Kaptan (1985) ile

benzer sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre Adana kentinde yer alan resmi ilköğretim okul bahçelerinin birçoğunun ortak sorunlarının;

- Alanın yeterli büyüklükte olmaması,
- Sert zeminlerin fazla olması,
- Yeterli miktarda oyun ve spor alanlarının bulunmaması,
- Yeterli gölgeleme öğeleri ve oturma birimlerinin bulunmaması ve
- Yeşil alanların yetersiz bulunması olduğu ortaya çıkmıştır.

İdareci, eğitimci, öğrenci ve okul aile birliği üyeleriyle yapılan görüşmelerde okul bahçelerinin tüm mevsimlerde aktif olarak yoğun bir şekilde kullanıldığı ancak alanın nicelik ve nitelik yönünden yetersiz olduğu belirtilmektedir.

Yöntemin ana materyali anket uygulamasıdır. Anket uygulamaları güvenli ve hızlı olması nedeniyle karşılıklı görüşme yoluyla yapılmıştır.

Anket uygulanan katılımcıların bir kısmının ilköğretim çağı çocuklar olması nedeni ile anket Bektaş'ın (2004) bildirdiği gibi görsel yardımcı resimler ile oluşturulmuştur.

Menino'nun (2000) öğretmen, öğrenci ve uzman; Bektaş'ın (2004) öğrenci; Bell ve ark.'nın (2006) veli, öğretmen ve idarecilerden oluşan çeşitli paydaş katılımcı gruplarıyla anket çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmalardan yola çıkarak örnekleme grubu; öğrenci, eğitimci ve okul aile birliği üyeleri, karar verici ve uzmanlardan oluşan 5 farklı paydaştan oluşturulmuştur. Böylece çalışmada ilköğretim okul bahçeleri için karar verecek, kullanacak ve tasarlayacak bireylerin paydaş olduğu bir yöntem oluşturulmuştur.

Anket uygulamasında kitleleri temsil edecek örnek büyüklükleri önem kazanmaktadır. İstatistiksel açıdan 100.000 ve üzeri nüfusu %5 hata payıyla temsil edecek örnekleme büyüklüğü 400 ankettir. Bu nedenle 584 bireye anket uygulanarak çalışmanın güvenilirliği artırılmıştır.

Akdoğan (1972), Kaptan (1985), Argus (1990), Başar (2000) ve Bektaş (2004) çalışmalarında farklı sosyo-ekonomik yapıya sahip bireylere anket uygulamaları ve farklı değerlendirme yöntemleri kullanmaları nedeniyle araştırmalar birbirleriyle karşılaştıramamıştır.

Young (1997), Takahashi (1999), Daly (2000), Menino (2000), Penner (2000), Collyer ve ark. (2001), Fisman (2001), Gül ve Küçük (2001), Pickard (2002), Corson (2003), Bell ve ark. (2006), Özdemir ve Yılmaz'ın (2008) çalışmalarının belirli bir konuda veya belirli bir kesimin tutumlarına yönelik yürütülmesi de araştırmaların bulgularının karşılaştırmasını güçleştirmektedir.

Toplamda 584 paydaş katılımcıya uygulanan anketlerin değerlendirmesinde ağırlıklandırılmış dağılım hesaplama yöntemi uygulanmıştır. Buna göre paydaş gruplarının ölçütler için belirttikleri önem düzeyinin oransal değerlerine ulaşıldıktan sonra her paydaş için öngörülen katsayı ile elde edilen oransal değerler çarpılmıştır. Ağırlıklandırılmış dağılımlara (Ölçüt Karar Verici x 1 + Ölçüt Öğrenci x 2 + Ölçüt Eğitimci x 2 + Ölçüt Okul Aile Birliği x 2 + Ölçüt Uzman x 3)/10 formülüyle ulaşılmıştır.

Tasarlama ve planlama bilgi birikimini kullanıcı gruplarının ihtiyaçları doğrultusunda dikkate alan uzman grubuna 3, bahçeyi aktif olarak kullanan öğrenci, eğitimci ve okul aile birliği üyelerinden oluşan kullanıcı grubuna 2, ilköğretim kurumlarının eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili görev ve hizmetleri yürüten İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nde çalışan ancak kullanım ve tasarlama sürecine doğrudan katılmayan karar verici grubuna ise 1 katsayısı verilmiştir.

Anket çalışması sonucunda; paydaşların öncelikli tercihleri olarak belirlenen mevcut seçenekler ile paydaşların diğer seçeneğine önerdikleri seçenek sayılarının toplamının 100'e bölünmesinden elde edilen ortalama değer üzerinde kalan seçenekler dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda faaliyet kümelerine göre ilköğretim okul bahçelerinde olması istenilen öncelikli dış mekan faaliyet alanlarının tercih düzeyi sıralamaları şu şekildedir:

- Eğitim ve sosyal-kültürel faaliyet alanları olarak; "Eğitim Bahçesi", "Küçük Aktivite Alanları", "Açık Yeşil Çim Alanlar", "Sessiz Alanlar", "Sergi Alanı", "Küçük Amfi Tiyatro",
- Oyun alanları olarak; "Oyun Bahçesi", "Oyun Aletlerinin Olduğu Alanlar", "Yere Çizilebilen Oyunların Oynandığı Sert Zeminler",
- Spor alanları olarak; "Basketbol-Voleybol Alanı", "Jimnastik Aletlerinin Olduğu Alanlar", "Futbol Sahası", "Tenis Sahası", "Masa Tenisi Alanı" öncelikli olarak tercih edilmiştir.

Ölçütlerin elde edildiği çalışmalarda ilköğretim okul bahçelerinde olması istenilen öncelikli alan tercih sıralamalarına yönelik bulgulara ulaşamadığı için bu bölümde kıyaslama yapılamamaktadır.

Araştırmada elde edilen diğer bulgular ise şu şekildedir:

İlköğretim okul bahçelerinde öğretmenler için özel bir dinlenme alanı oluşturulması önerisi sorgulandığında paydaşların büyük bir çoğunluğunun ilköğretim okul bahçelerinde böyle bir alanın da planlanmasını istedikleri belirlenmiştir.

Okul bahçelerinin estetik olarak hoş düzenlenmesi gerektiği önerisi sert zeminlerden oluşan tören alanlarının farklı şekillerde oluşturulabileceği fikrini geliştirmiş ve bu doğrultuda 5 farklı şekil önerisi oluşturulmuştur. Anket sonuçları doğrultusunda tören alanı şekli dikdörtgen olarak belirlenmiştir.

Yapılan sorveylerde birçok okulda halk oyunları gibi çeşitli etkinlik çalışmalarının yapıldığı belirlenmiştir. Bu etkinlik çalışmalarının ne tür bir zeminde yapılması istendiği sorgulandığında ise paydaşların büyük bir çoğunluğunun çim zeminleri tercih ettikleri görülmektedir.

Farklı yaş gruplarına yönelik olması istenilen oyun alanı sayısı sorgulandığında ise 1-3. sınıflar, 4-5. sınıflar ve 6-8. sınıflar olmak üzere 3 farklı yaş grubuna yönelik ayrı oyun alanları isteği ortaya çıkmıştır.

3 farklı yaş grubuna göre geliştirilen oyun aletlerinin olduğu alanlar içerisine oyun aletleri alan büyüklükleri, öğrencilerin öncelikli tercihleri ve konuyla ilgili belirlenen standartlar dikkate alınarak yerleştirme yapılmıştır. Araştırma bulguları sonucunda 1-3. sınıflar ile 4-5. sınıfların öncelikli oyun aletleri tercihlerinin aynı olduğu görülmüştür. 1-5. sınıfların oyun aletleri tercihlerinin çoklu oyun aletleri, oyun evi, dönen oyun aleti, salıncak, tırmanma ağı, kum havuzu, denge çubuğu, tünel olduğu; 6-8. sınıfların ise tırmanma ağı, denge çubuğu, teleferik, dönen oyun aleti, salıncak, sallanma çubuğu, kum havuzu ve oyun evini tercih ettikleri gözlemlenmiştir.

Bu alanlarda ayrıca bir sınırlama elemanı istenip istenmediği sorgulandığında paydaşların ağırlıklandırılmış dağılımlarının birbirine yakın oranlarda olduğu ancak küçük bir oran farkıyla oyun alanları etrafında sınırlama elemanı istemedikleri

sonucu ortaya çıkmıştır. Bölgelerdeki kullanıcı gruplarının oransal dağılımları incelendiğinde ise oyun alanları etrafında sınırlama elemanı istendiği görülmektedir.

Değerlerin birbirlerine yakın çıkması, paydaşların yarısının sınırlama elemanı isteği ile öğrencilerin gözetiminin daha kolay olabileceği, aletlerin diğer yaş gruplarının tahribatından korunması görüşünü, diğer yarısının sınırlama elemanı istememesi ise her yaş grubunun kendi oyun alanına yönelimin kendiliğinden olabileceği görüşü ile özgür bir oyun ortamının oluşması görüşünü ortaya çıkartabilmektedir.

İlköğretim okul bahçelerinde dinlence alanlarının planlanması zorunlu bir unsur olduğu düşüncesinden yola çıkılarak bahçede dinlence alanı isteği sorgulanmamıştır. Ancak dinlence alanlarının donatı özelliklerini belirlemeye yönelik sorular oluşturulmuştur. Bunun sonucunda paydaşların öncelikli gölgeleme öğeleri tercihlerinin büyük gölge yapan ağaçlar, pergola ve kameriye olduğu; oturma birimi tercihlerinin ise ağaç etrafında oturma birimleri, piknik masaları ve banklar olduğu belirlenmiştir.

Günümüz koşullarında yaygın olarak tercih edilen beton duvar ile tel, demir parmaklık gibi okul bahçelerinde tercih edilen çeşitli sınırlama elemanı türleri ve sınırlama elemanının hiç olmaması yönünde paydaşlara sorgulama yapıldığında Argus'un (1990) çocuk bahçeleri sınırlama elemanı bulgusu ile benzer sonuçlar elde edilmiştir. Öneri sınırlama elemanlarından farklı olarak paydaşların açık uçlu seçenek olan diğer seçeneğinde önerdikleri beton duvar+tel ve ağaç ve çalılarla sınırlandırma istekleri dikkate alınmıştır.

İlköğretim okul bahçelerinin tasarlanmasında paydaşların büyük bir çoğunluğunun bahçede pasif/sessiz alanlar ve aktif/gürültülü alanların birbirlerinden ayrı yerlerde konumlandırılmasını tercih ettikleri belirlenmiştir.

Elde edilen araştırma bulguları, alanların çok yönlü kullanımları ve konu ile ilgili belirlenen standartlar dikkate alınarak sörvey ve anket çalışmalarının yapıldığı okullardan en büyük ve en küçük bahçe alanına sahip 2 ilköğretim okul bahçesinin kavramsal tasar önerileri ile 1200 öğrenci kapasiteli bir ilköğretim okul bahçesi için tip tasar önerisi geliştirilmiştir. Kavramsal tasar önerilerinde alan büyüklükleri

doğrultusunda paydaşların öncelikli tercihlerine, tip tasar önerisinde ise önerilen tüm kullanım alanları ve donatı türlerine yer verilmiştir.

Tip tasar önerisinde okul bahçeleri için önerilen faaliyet alan büyüklükleri ve kişi başına 20m² açık alan hesap edilerek 1200 öğrencinin aynı anda kullanabileceği 24.000m² büyüklüğünde bahçe alanı öneriler doğrultusunda geliştirilmiştir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda kavramsal tasar ve tip tasar önerilerinde dikkat edilebilecek hususlar aşağıda sıralanmıştır:

- İlköğretim okul bahçelerinin tasarlanmasında konu ile ilgili farklı paydaş gruplarının önerilerine tasarım aşamasında yer verilmelidir. Bu aşamada öğrencilerin önerilerine de diğer katılımcı grupların önerilerine olduğu kadar önem verilmelidir.
- İlköğretim okul bahçeleri eğitim faaliyetleri, sosyal-kültürel faaliyetler, oyun ve spor faaliyetleri ile tören ve kutlama faaliyetlerinden oluşan tüm ana faaliyetlerin gerçekleştirilmesine olanak sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır.
- Alan koşullarına göre öğrenci başına 20-25m² açık alan hesap edilmelidir.
- Öğrenci başına 1m² alan düşecek şekilde, binanın ön kısmında tören alanlarına yer verilmeli ve tören alanının şekli dikdörtgen olmalıdır.
- Alanlar çoklu kullanıma olanak sağlayacak şekilde düzenlenmelidir.
- Oyun alanları gölgelikli, doğal materyallerle donatılmış, çocuğun materyalleri değiştirmesine ve kendi isteğine yönelik çevre yaratmasına olanak sağlayacak şekilde düşünülmelidir.
- Oyun aletlerinin olduğu alanlar farklı yaş gruplarına yönelik oluşturulmalı ve oyun birimleri belirlenen standartlar ve öğrencilerin öncelikli tercihleri doğrultusunda yerleştirilmeli, zeminleri darbe emilim kapasitesi yüksek üniter ya da yarı dolgulu malzemelerle kaplanmalıdır.
- Farklı yaş gruplarına yönelik hazırlanan oyun alanları etrafında sınırlama elemanı bulunmamalı ancak küçük çocuklar için oluşturulan oyun alanları etrafında ağaç ve çalı gibi doğal unsurlarla sınırlama oluşturulmalıdır.
- Koşma, atlama, zıplama gibi serbest oyunlar, spor, geleneksel oyunlar, eğitim çalışmaları, piknik, çeşitli kutlama ve gösteriler için açık çim alanlar düzenlenmelidir.

- Okul bahçelerinde oyun ve spor alanları gibi aktif/gürültülü alanlar ile dinlence alanları, sessiz alanlar, eğitim bahçesi gibi pasif/sessiz alanlar birbirlerinden farklı yerlerde konumlandırılmalıdır.
- Dinlence alanları bahçe genelinde farklı bölge ve boyutlarda olabildiği gibi faaliyet alanlarıyla ilişkili olacak şekilde de düşünülmelidir. Doğal alanlar içerisinde çeşitli gölgeleme öğeleri ve oturma birimleriyle birlikte düzenlenmelidir.
- Çeşitli derslerin uygulamaları, gözlem ve aktif öğrenme için çeşitli bitki ve hayvanların yer aldığı doğal alanlar oluşturulmalıdır.
- Küçük grup aktiviteleri için oturma birimleri ve gölgeleme öğelerinin de yer aldığı aktivite alanları oluşturulmalıdır.
- Bahçe estetik olarak hoş ve bitkilerin bütünleyici renklerle birlikte mevsimsel değişimleri de dikkate alınarak düzenlenmelidir.
- Asfalt veya beton zeminler yerine daha çok peyzaj unsurları ve yumuşak zeminler düşünülmelidir.
- Bahçe çevrelemede beton duvar ve tel ile birlikte bitkisel unsurlara da yer verilmelidir.
- Öğretmenler için özel dinlence alanlarına yer verilmelidir.
- Standartlar doğrultusunda spor sahalarına yer verilmelidir. Aktif spor alanları etrafında tel örgü mutlaka bulunmalıdır.

KAYNAKLAR

- AKDOĞAN, G.**, 1972. Beş Büyük Şehirde Çocuk Oyun Alanları, Okul Bahçeleri ve Spor Alanlarının Yeterlikleri ve Planlama Prensipleri Üzerinde Bir Araştırma. A.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları, Ankara, 84s.
- ARIAS, D. C.**, 2007. Safe Play Places Get Urban Kids Active. The Nation's Health, The Official Newspaper Of The American Public Health Association, USA, 36s.
- ARGUS, Z.**, 1990. Adana Kenti Çocuk Bahçeleri Üzerine Bir Araştırma. Çukurova Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi, Adana, 49s.
- BAŞAR, M. A.**, 2000. İlköğretim Okullarının İşgören ve Fiziki Olanakları. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (8): 1-7.
- BEKTAŞ, Y.**, 2004. İlköğretim Çağındaki Çocukların Çocuk Oyun Alanlarından Beklentilerinin Belirlenmesi Üzerinde Bir Araştırma: Ankara-Çankaya Örneği. Ankara Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 122s.
- BELL, A. C., DYMENT, J. E.**, 2006. Grounds for Action. Promoting Physical Activity Through School Ground Greening in Canada. Evergreen, Canada, 61s.
- COLLYER, C., IRVINE, S.**, 2001. Grounds For Learning. Stories and Insights From Six Canadian School Ground Naturalization Initiatives. Canada, 32s.
- CORSON, C.**, 2003. Grounds for Learning: Hope for America's Derelict Schoolyards. Learning by Design. s.12-15.
- DALY, J. W.**, 2000. Recreation and Sport Planning and Design. Human Kinetics, USA, 223s.
- DESMOND, D., GRIESHOP, J., SUBRAMANIAM, A.**, 2004. Revisiting Garden-Based Learning in Basic Education. International Institute for Educational Planning, Paris, 96s.
- DEMİREL, T.**, 2008. Kent Meydanları Seçimine Metodolojik Bir Yaklaşım: Adana Kenti Örneği. Çukurova Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi, Adana, 107s.
- DEPARTMENT OF DEFENSE**, 2004. Unified Facilities Criteria. Children's Outdoor Play Areas. USA, 95s.

- EARTHARTIST**, 2005. The King Observation Lab Teaching School, Early Childhood Education, Master Paln Report. Canada, 37s.
- ERGİN, Ş.**, 1982. Çocuğun Oyun Gereksinimi ve İzmir/Alsancak Semtinde Çocuğa Yönelik Açık/Yeşil Mekan Olanaklarının Artırılması Üzerine Bir Araştırma. Ege Üniversitesi. Doçentlik Tezi, İzmir, 112s.
- FISMAN, L.**, 2001. Child's Play: An Emperical Study of the Relationship Between the Physical Form of Schoolyards and Children's Behaviour. Yale University. MSc Thesis, USA, 44s.
- FROST, J. L., WORTHAM, S. C., REIFEL, S.**, 2005. Play And Child Development. USA, 459s.
- GEDİZLİOĞLU, M. L.**, 2003. Örnek İlköğretim Okulu Projeleri: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Öncülüğünde Üniversitelerle İşbirliği İçerisinde Gerçekleştirilen Örnek Projeler (1998-2000). Mimarlık Dergisi. Kasım-Aralık, sayı: 314.
- GÜL, A., KÜÇÜK, V.**, 2001. Kentsel Açık-Yeşil Alanlar ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, A (2): 27-48.
- ISRAEL, R., MEYER, K.**, 2000. Schoolyard Learning: The Impact of School Grounds. A Research Paper By Educational Development Center, Inc. And The Boston Schoolyard Funders Collaborative. USA, 38s.
- İLKÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**, 2008.
http://iogm.meb.gov.tr/pages.php?page=gorevlerimiz&id=ilk_ogretim
<http://iogm.meb.gov.tr/pages.php?page=gorevlerimiz&id=vizyon>
http://iogm.meb.gov.tr/pages.php?page=gorevlerimiz&id=milli_egitim
- JOHNSON, J. E., CHRISTIE, J. F., WARDLE, F.**, 2005. Play, Development, and Early Education. USA, 428s.
- KAPTAN, Y.**, 1985. Adana Kenti Okullarında Açık Alan Analizleri ve Çok Yönlü Kullanış Olanakları Üzerinde Bir Araştırma. Çukurova Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi, Adana, 65s.
- KARAKÜÇÜK, S.**, 1997. Rekreasyon (Boş Zamanı Değerlendirme) Kavram-Kapsam ve Bir Araştırma. Ankara, 373s.

- KENNEDY, M.**, 2007. Go Green. 10 Reasons For Your School or University to Embrace Sustainable Design and Construction Strategies. American School & University, 24-27.
- KILBAŞ, Ş.**, 2001. Rekreasyon Boş Zamanı Değerlendirme. Taksim Ofset, Adana, 207s.
- LABERGE, B., BOUDREAULT, D., DUMONT, E.**, 2000. Harmony In The Schoolyard. Elementary School Education. A Guide To Schoolyard Activities And Layout. Canada, 65s.
- MANGIR, M., AKTAŞ, Y.**, 1993. Çocuğun Gelişiminde Oyunun Önemi. Yaşadıkça Eğitim Dergisi, (26): 14-18.
- MENINO, T. M.**, 2000. Designing Schoolyards & Building Community. The Boston Schoolyard Initiative. USA, 16s.
- NEW JERSEY SCHOOL OUTDOOR AREA WORKING GROUP**, 2007. Schoolyard Planning and Design in New Jersey. The Center for Architecture and Building Science Research. New Jersey Institute of Technology. Newark, New Jersey, USA, 25s.
- ÖZDEMİR, A., YILMAZ, O.**, 2008. Assessment of Outdoor School Environments and Physical Activity in Ankara's Primary Schools. Journal of Environmental Psychology, (28):287-300.
- ÖZYABA, M., ÖZYABA, M.**, 2002. İlköğretim Okulları Açık Alan Tasarım İlkeleri ve Standartlarının Tespiti: Trabzon'da Bir Örnek Çalışma.
- PENNER, T.**, 2000. Grandview U'uqinak'uuh Community School Yard. City Farmer, Canada's Office of Urban Agriculture. Canada.
- PICKARD, Q.**, 2002. The Architects' Handbook. Blackwell Science, UK, 468s.
- SCHOLASTIC LTD.**, 2004. The Outdoor Classroom. Junior Focus Magazine, 8-11.
- SUBRAMANIAM, A.**, 2002. Garden-Based Learning in Basic Education: A Historical Review. Center for Youth Development. University of California. Davis, California, USA, 12s.
- ŞENYÜZ, G.**, 2008. 2000 Yılı Fen Bilgisi Ve 2005 Yılı Fen Ve Teknoloji Dersi Öğretim Programlarında Yer Alan Bilimsel Süreç Becerileri Kazanımlarının Tespiti Ve Karşılaştırması. Gazi Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

- TAKAHASHI, N.**, 1999. Developing School Grounds As Learning Places. University of Virginia, Thomas Jefferson Center For Educational Design. Charlottesville, Cilt No: 3, s. 27-57-58.
- TANNER, K. C.**, 2000. Essential Aspects Of Designing A School. School Design And Planning Laboratory. The University of Georgia. Athens, USA.
- TANRIVERDİ, F.**, 1987. Bahçe Sanatının Temel İlkeleri ve Uygulama Metodları. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Erzurum, 366s.
- T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI**, 2008.
http://adana.meb.gov.tr/istatistik/ilkogretim_resmi_ozel.asp
- TÜİK**, 2007. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) 2007 Nüfus Sayımı Sonuçları. (Alınma tarihi Temmuz 2008)
<http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitimapp/adnks.zul>
- U.S. CONSUMER PRODUCT SAFETY COMMISSION**, 2008. Public Playground Safety Handbook. USA, 55s.
- WAGNER, C.**, 2000. Planning School Grounds for Outdoor Learning. National Clearinghouse for Educational Facilities. 6s.
- WELLHOUSEN, K.**, 2002. Outdoor Play, Every Day Innovative Play Concepts for Early Childhood. Canada, 274s.
- WIKIPEDIA**, 2008. [http://tr.wikipedia.org/wiki/Adana_\(il\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/Adana_(il))
- YAVUZER, H.**, 2001. Okul Çağı Çocuğu. Remzi Kitabevi, 7. Basım, İstanbul, 256s.
- YOUNG, S. D.**, 1997. Children's Behaviours In A School Play Environment: A Case Study At Victoria Public School. The University of Guelph. MSc Thesis, Canada, 102s.

YARARLANILAN YASAL DÜZENLEMELER ve STANDARTLAR

M.E.B. ÇOCUK TRAFİK EĞİTİM PARKLARI YÖNETMELİĞİ, 1998.

24.10.1998 tarihli ve 23503 sayılı Resmi Gazete.

M.E.B. İLKÖĞRETİM KURUMLARI YÖNETMELİĞİ, 2003. 27.08.2003

tarihli ve 25212 sayılı Resmi Gazete.

M.E.B. İLKÖĞRETİM VE EĞİTİM KANUNU, 1961. 12.01.1961 tarihli 222

sayılı Resmi Gazete.

M.E.B. NORM KADRO UYGULAMA KILAVUZU, 1999. 10.08.1999 tarihli ve

23782 sayılı Resmi Gazete.

M.E.B. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARINA AİT STANDARTLAR

YÖNERGESİ, 2004. 17.11.2004 tarih ve 58500 sayılı Resmi Gazete.

TÜRK STANDARTLARI ENSTİTÜSÜ (TSE), 2000. 14.04.2000 tarihli ve TS

9518 numaralı.

ÖZGEÇMİŞ

28.04.1983 yılında İstanbul'da doğdum. İlk ve orta öğrenimimi Adana'da Adana Koleji'nde tamamladıktan sonra 2001-2005 yılları arasında Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde Lisans eğitimimi tamamladım. 2005 yılı eylül ayında Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında, Yrd. Doç. Dr. Cengiz Uslu danışmanlığında yüksek lisans eğitimime başladım.

EKLER

Ek 1. İzin Belgesi

T.C
ADANA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.04.MEM.4.01.00.05.040 /22322
Konu : Tez Çalışması

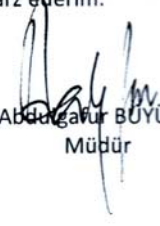
14/05/2008

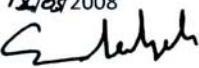
VALİLİK MAKAMINA
ADANA

Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi Hande ALGAN'ın danışmanı Yrd.Doç.Dr. Cengiz USLU yönetiminde hazırlamakta olduğu "İlköğretim Okul Bahçelerinin Tasarlanmasında Paydaş Katımlı Yaklaşım" konulu tez çalışmasını ilimiz ilçelerinde bulunan ve ekli listede belirtilen okullarda yapmak isteğine dair Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümünün 08/05/2008 tarih ve 281 sayılı yazısı ve ekindeki anket formları ile liste ilişikte sunulmuştur.

Adı geçenin "Bakanlığımıza Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi"ne istinaden ilimizde ekli listede belirtilen okullarda, okul müdürlüğünün denetiminde ekli anket formunu 26 Mayıs 2008 tarihine kadar uygulaması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

ABDULLAHİ BÜYÜKFİRAT
Müdür

OLUR
12/05/2008

Erdem KIYAK
Vali a.
Vali Yardımcısı

Seyhan

- Celalettin Sayhan İlköğretim Okulu
- İkinci İnönü İlköğretim Okulu
- Cafer Recai Gizer İlköğretim Okulu
- Buhara İlköğretim Okulu
- 24 Kasım İlköğretim Okulu

Yüreğir

- Töbank ilköğretim Okulu
- Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okulu
- Karşıyaka İlköğretim Okulu
- Şehit Öğretmen Sait Korkmaz İlköğretim Okulu
- Cumhuriyet İlköğretim Okulu

Ek 2. Anket Formu Örneği

İlköğretim Okul Bahçelerinin Tasarlanmasında Paydaş Katılımlı Yaklaşım Anket Formu

Bu anket okul paydaşlarının (bireylerinin) resmi ilköğretim okul bahçelerinde mevcut alan kullanımlarını ve olmasını istedikleri şekilde görüşleri saptamak amacıyla yapılmaktadır. Soruların çoğu sizin görüş ve tutumlarınızla ilgili olup, doğru veya yanlış soru yoktur.

Katılımınız için teşekkür ederim.

Hande ALGAN

Okulunuzun Adı:

Yaş/Sınıfınız:

I. FAALİYETLER

1. Okulunuzun bahçesindeki faaliyetleri 1’den 4’e kadar sıralayınız.

(Aşağıdaki kutulara **en çok** kullandığınız faaliyet için “**1**”, **çok** kullandığınız için “**2**”, **daha az** kullandığınız için “**3**” **ara sıra veya hiç** kullanmadığınız için “**4**” yazınız, 4 faaliyeti de **eşit** olarak kullanıyorsanız son seçeneğe **X** işareti koyunuz.)

☐	Eğitim Faaliyetleri (Matematik, Türkçe, resim gibi ders çalışmaları)
☐	Sosyal-Kültürel Faaliyetler (Öğrenci kulüpleri, seçmeli ders çalışmaları, dinlence, sohbet, vs.)
☐	Oyun ve Spor Faaliyetleri
☐	Tören ve Kutlamalar (Kutlama çalışmaları, Andımız, İstiklal Marşı, vs.)
☐	Eğer okul bahçenizi yukarıdaki 4 faaliyet için de eşit olarak kullanıyorsanız sadece bu kutuya X işareti koyunuz.

2. Okulunuzun bahçesinde olmasını istediğiniz faaliyetleri 1’den 4’e kadar sıralayınız.

(Aşağıdaki kutulara **en çok** kullanmak istediğiniz faaliyet için “1”, **çok** kullanmak istediğiniz için “2”, **daha az** kullanmak istediğiniz için “3” **ara sıra veya hiç** kullanmak istemediğiniz için “4” yazınız, 4 faaliyeti de **eşit** olarak kullanmak istiyorsanız son seçeneğe **X** işareti koyunuz.)

☐	Eğitim Faaliyetleri (Matematik, Türkçe, Fen Bilgisi gibi ders çalışmaları)
☐	Sosyal ve Kültürel Faaliyetler (Resim, Müzik, Fotoğrafçılık, Satranç, Dinlence, Sohbet, vs.)
☐	Oyun ve Spor Faaliyetleri
☐	Tören ve Kutlamalar (Kutlama çalışmaları, Andımız, İstiklal Marşı, vs.)
☐	Eğer okul bahçenizi yukarıdaki 4 faaliyet için de eşit olarak kullanmak istiyorsanız sadece bu kutuya X işareti koyunuz.

***3. sorudan itibaren seçeneklere X işareti konulacaktır.**

II. EĞİTİM VE SOSYAL-KÜLTÜREL FAALİYETLER

3. Okulunuzun bahçesinde eğitime ve sosyal-kültürel faaliyetlere yönelik ne tür alanların var olmasını isterdiniz? Öncelikle var olmasını istediğiniz **6** alanı işaretleyiniz.

☐ Sessiz alanlar

☐ Küçük amfi tiyatro

☐ Geniş toplu oturma alanları

☐ Açık yeşil çim alanlar

☐ Küçük aktivite alanları

☐ Süs havuzu

☐ Eğitim bahçesi

☐ Küçük hayvanat bahçesi

☐ Sebze ve meyve bahçesi

☐ Dev satranç alanı

☐ Güneş saati alanı

☐ Trafik bahçesi

☐ Sergi alanı

☐ Diğer.....

III. TÖREN VE KUTLAMALAR

4. Okul bahçenizde tören ve kutlamaların yapıldığı alanın şekli sizce nasıl olmalıdır? Sadece **1** tanesini işaretleyiniz.

☐ Yarım daire

☐ Dikdörtgen

☐ Kare

☐ Çokgen

☐ Şekilsiz

☐ Diğer (Lütfen çiziniz).....

5. Halk oyunları, dans etkinlikleri ve çeşitli kutlama çalışmaları için okul bahçenizde ne tür alanların olmasını isterdiniz? Sadece **1** tanesini işaretleyiniz.

- ☐ Geniş çim alan
- ☐ Geniş beton/asfalt alan
- ☐ Yapay halı saha
- ☐ Diğer.....

IV. OYUN VE SPOR FAALİYETLERİ

6. Okulunuzun bahçesinde oyuna yönelik ne tür alanların olmasını isterdiniz? Öncelikle var olmasını istediğiniz **3** alanı işaretleyiniz.

☐ Serbest oyunların oynanabileceği düz ve yer yer küçük tepelerin bulunduğu açık çim alanlar

☐ Oyun aletlerinin olduğu alanlar

☐ Kum oyun alanı

☐ Oyun bahçesi

☐ Dramatik oyun alanı

☐ Seksek, labirent, denge bulma gibi yere çizilebilen oyunların oynandığı sert zeminler

☐ Diğer.....

7. Oyun alanında ne tür oyun aletlerinin olmasını isterdiniz? Öncelikle var olmasını istediğiniz **6** oyun aletini işaretleyiniz.

☐ Çoklu oyun aletleri

☐ Salıncak

☐ Tahterevallli

☐ Kaydırak

☐ Kum havuzu

☐ Yaylı oyuncaklar

☐ Oyun evi

☐ Denge çubuğu

☐ Oyun panoları

☐ Tırmanma ağı

☐ Sallanma çubukları

☐ Çok yönlü salıncak

☐Tünel

☐Dönen oyun aleti

☐Tırmanma direği

☐Teleferik

☐Diğer.....

8. Okul bahçenizde farklı yaş gruplarına yönelik oyun alanları oluşturma şansınız olsa hangi sınıflar için özel oyun alanı oluştururdunuz? Sadece **1** tanesini işaretleyiniz.

☐1-3. sınıflar, 4-5. sınıflar ve 6-8. sınıflar olmak üzere 3 ayrı alan

☐1-5. sınıflar ve 6-8. Sınıflar olmak üzere 2 ayrı alan

☐Ayırmak istemezdim tüm sınıflar için tek oyun alanı yeterli

☐Diğer.....

9. Okul bahçesinde yaş gruplarına göre özel oyun alanları oluşturmuş olsaydınız alanların çevresinde çit ya da tel gibi sınırlama elemanı olmasını ister miydiniz?

☐Evet

☐Hayır

10. Okul bahçenizde hangi spor alanlarının olmasını isterdiniz? Öncelikle var olmasını istediğiniz **3** alanı işaretleyiniz.

☐Basketbol-Voleybol Alanı

☐Tenis

☐Masa Tenisi

☐Futbol

☐Jimnastik aletlerinin olduğu alanlar

☐Diğer.....

V. BİRİMLER

11. Okul bahçenizde ne tür gölgelik birimlerin olmasını isterdiniz?

Öncelikle var olmasını istediğiniz **3** birimi işaretleyiniz.

☐Sundurma

☐Büyük gölge yapan ağaçlar

☐Kamelya

☐Üzerine bitki sardırılmış pergola

☐Tente

☐Diğer.....

12. Okul bahçenizde ne tür oturma birimlerinin olmasını isterdiniz?

Öncelikle var olmasını istediğiniz **3** birimi işaretleyiniz.

☐Banklar

☐Piknik masaları

☐ Bina çevresine monte edilmiş banklar

☐ Ağaç etrafında oturma birimleri

☐ Serbest oturma birimleri

☐ Kütükler

☐ Alçak duvarlar

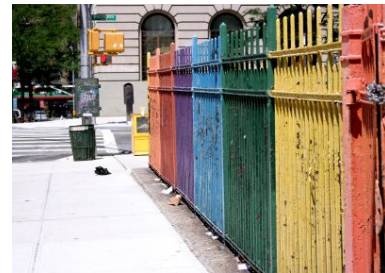
☐ Sandalyeler

☐ Diğer.....

13. Okul bahçenizin çevreleme elemanı sizce ne olmalı? Sadece **1** tanesini işaretleyiniz.

☐ Ahşap çit

☐ Demir parmaklıklar

☐ Beton duvar ve tel

☐ Beton duvar

☐ Tel çit

☐ Ağaç ve çalılarla sınırlandırma

☐ Hiç olmamalı

☐ Diğer.....

VI. DİĞER ALANLAR

14. Okulunuzun bahçesinde sessiz ve gürültü alanların birbirlerinden ayrı yerlerde olmasını ister miydiniz?

☐ Evet

☐ Hayır

15. Okulunuzun bahçesinde öğretmenler için özel dinlence alanlarının olmasını ister miydiniz?

☐ Evet

☐ Hayır

VII. SORUNLAR

16. Okul bahçenizdeki sorunlar nelerdir? Öncelikle var olan en önemli **3** sorunu işaretleyiniz ya da seçeneklerde yoksa yazınız.

- ☐Zeminin sert oluşu nedeniyle yaralanmalar
- ☐Bahçe duvarının yeterli olmaması/hiç olmaması
- ☐Yeterli yeşil alanın bulunmaması
- ☐Yeterli oyun aletlerinin olmaması
- ☐Yeterli gölgelik birimlerin olmaması
- ☐Yeterli oturacak birimlerin olmaması
- ☐Alanın yeterli büyüklükte olmaması
- ☐Diğer.....
-
-
-